

ఆధునిక తెలుగు వ్యకరణం

494.827 5
శివ--ఇభు
40607

సంపాదకుల
ఎమ్. రమప్ప

రచయిత
డా॥ ఎన్. నివరోమమ్మర్తి

అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థ
హైదరాబాదు-500 027 ఇండియా

40607
70904

అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థ

1975లో జరిగిన మొదటి ప్రపంచ మహాసభలో కేసిన నిర్ణయం ప్రకారం ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థను స్థాపించింది. అప్పటి భారత రాష్ట్రపతి శ్రీ వక్రద్వీన్ ఆలీ అహమ్మద్ 1975 సెప్టెంబరు 8న ప్రారంభించారు. అప్పటి విద్యా, సాంస్కృతిక శాఖామంత్రులు శ్రీ మందలి కృష్ణారావు ఈ సంస్థ మొదటి అధ్యక్షులు. ఆ తర్వాత విద్యా సాంస్కృతిక శాఖామంత్రులు శ్రీ భవనం వెంకట రామారెడ్డి కొంతకాలంపాటు యీ సంస్థ అధ్యక్షులుగా పని చేశారు. మళ్ళీ 1971లో శ్రీ మందలి వెంకట కృష్ణారావు అధ్యక్షులుగా పని చేశారు. నవంబరు, డిసెంబరులలో శ్రీ మామిడిపూడి గోపాలకృష్ణ అధ్యక్షులుగా ఉన్నారు. ప్రస్తుతం శ్రీ వందేమాతరం రామచంద్రారావు యీ సంస్థ అధ్యక్షులు.

ఈ సంస్థ కేవలం ఇతర రాష్ట్రాల్లోను, ఇతర దేశాల్లోను ఉన్న తెలుగువారికి సాంస్కృతికంగాను, భాషాపరంగాను సహాయ, సహకారాలను అందించడానికి ఏర్పడినది. క్రిందటి ఆరు సంవత్సరాల్లోను తెలుగువారికి తన శాయశక్తులా సహాయ సహకారాలందించింది.

ఉపాధ్యాయ శిక్షణ శిబిరాలు :

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ ఆర్థిక సహాయంతో యంతవరకు సంస్థ 8 ఉపాధ్యాయ శిక్షణ శిబిరాలు నిర్వహించింది మొదటిది హైదరాబాదులో అయిదు గురు మారిషన్ ఉపాధ్యాయుల కోసం నిర్వహించింది. రెండవకోర్సు కూడ హైదరాబాదులోనే జరిపాం. మూడోది మద్రాసులోను, నాలుగోది హోసూరులోను, అయిదోది గుడియార్రలోను, ఆరోది బెంగళూరులోను జరిపాం. ప్రతికోర్సులోను 40 నుంచి 47 మందివరకు పాల్గొన్నారు. ఇందులో మొదటికోర్సు 4 మాసాలు రెండోది 3 వారాలపాటు. మిగతా నాలుగు కోర్సులు ఒక్కొక్కటి రెండువారాల పాటు జరిగాయి. ఈ శిబిరంలో తెలుగుభాష ఆధునిక పద్ధతుల్లో ఎలా బోధించాలి అన్న విషయం గురించి బోధించడం జరిగింది వివిధ కోర్సుల్లో ఉపాధ్యాయులు చాలా ఉత్సాహంతో పాల్గొన్నారు.

భాషాబోధనలో కోర్సులు - పుస్తకాలు :

తెలుగుభాష నేర్చుకోనేసారికి కూడా ఆధునిక పద్ధతుల్లో సంస్థ కోర్సు

ఆధునిక తెలుగు వ్యాకరణం

సంపాదకులు
మాటేటిశ్రీరామప్ప

రచయిత
డా॥ యన్. శివరామమూర్తి

అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థ
హైదరాబాదు
ఇండియా

(C) సర్వహక్కులు: అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థ

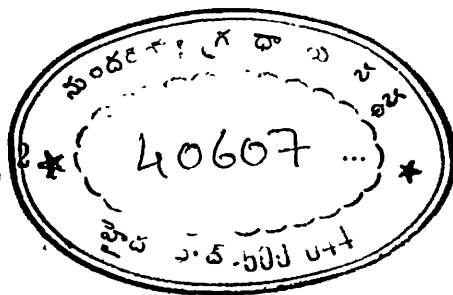
మొదటి ముద్రణ 1000 ప్రతులు

మార్చి 1981

C-8213 494823

వెల రూ. 12-00

అమెరికను డాలర్లు

ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వ ధన సహాయంతో అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థ ద్వారా రెక్కరుగారిచే ప్రకాశితమైనది. ముద్రణ : సమతా పబ్లికేషన్, బసంత్ థియేటర్ దగ్గర, హైదరాబాదు,

ఇం దు లో

అధునిక ప్రామాణిక తెలుగు	1
పరిభాష	1
ధ్వని ప్రకరణం	11
పద ప్రకరణం	33
వాక్య ప్రకరణం	91
సహజైలుల ప్రకరణం	128
లిపి ప్రకరణం	153

మా మాట

అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థ స్థాపించి ఆరు సంవత్సరాలు కావస్తుంది. క్రిందటి నాలుగు సంవత్సరాల్లో మారిషస్ తెలుగు ఉపాధ్యాయులకొక శిక్షణ శిబిరం, భారతదేశంలో వివిధ రాష్ట్రాలలో తెలుగు బోధిస్తున్న ఉపాధ్యాయులకు అయిదు శిక్షణ శిబిరాలు నిర్వహించాం. ఈ శిక్షణ శిబిరాల్లో ఆధునిక తెలుగు వ్యాకరణంకూడ బోధించవలసిన అవసరం ఏర్పడింది. ఆధునిక తెలుగు అవసరాన్ని సమాజం గుర్తించి అన్ని రంగాలలోను క్రమేపి ఆధునిక తెలుగు వాడకం ఎక్కువౌతుంది. అలా వాడుక తెలుగు ఉపయోగం పెరుగుతున్న కొద్దీ, దీనికొక వ్యాకరణం వ్రాయించి అచ్చు వేస్తే ఉపయోగపడుతుందని అనిపించింది. ఇటాలియనులకు, రష్యనులకు తెలుగు చెప్పేటప్పుడు ఈ అవసరం యికా పెరిగింది. వీటి ఫలితమే మీ చేతిలో ఉన్న యీ 'ఆధునిక తెలుగు వ్యాకరణం'.

తెలుగు వర్ణనాత్మక వ్యాకరణమీద కృషి చేసిన డా॥ శివ రామమూర్తికి యీ పని అప్పగించాము. దీని రాత ప్రతి తయారయినంతనే ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం వారు దీని ముద్రణకు శబ్ద మంజూరు చేశారు. ఇలా ప్రోత్సహించిన ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం వారికి మా సంస్థ తరపున కృతజ్ఞతలు.

ఈ వ్యాకరణం బాగా ఉపయోగపడేందుకు దీన్ని యింకా మెరుగు పరచడానికి తగిన సలహాలిచ్చి తోడ్పడాతారని ఆశిస్తూ,

మాటేటి రామప్ప
డై రెక్టరు

నా మాట

ఆధునిక వ్యావహారిక తెలుగుమీద ఎన్నో పరిశోధనలు జరిగాయి. జరుగుతున్నాయి. దీని అవసరాన్ని గుర్తించి భవిష్యత్తులోకూడ జరుగుటానే ఉంటాయి అయితే యితవరకు ఆధునిక తెలుగు గురించి పూర్తి వ్యాకరణం కాలేదు. ఒకటో, రెండో వ్యాకరణాలు వచ్చినా అవి బాల వ్యాకరణాన్ని జాగ్రత్తగా అనుకరించినవనే చెప్పాలి

ఈ వ్యాకరణం ఆధునిక భాషా శాస్త్ర దృష్టితో ఆధునిక తెలుగును విశ్లేషించి రాసిన చిన్న వ్యాకరణం ఆధునిక తెలుగు అన్నది చాల విస్తృతార్థంలో వాడే పదం ఈ పదం గురించి ముందు ముందు పరిశోధన జరిగింది. ఆధునిక తెలుగు కంతటికి వ్యాకరణం రాయడం చాల కష్టమైన పని. ఆధునిక తెలుగులో ఒక శైలికి మాత్రమే యీ వ్యాకరణం పనికొస్తుంది. ఎక్కడో తప్ప మాండలికాల జోలికి పోలేదు. దీనిలో సహ శైలుల ప్రకరణం కూడ చేర్చాం. కాని యీ సహశైలుల ప్రకరణంలోకూడ మిగతా శైలుల గురించి ఒక్క రవ్వ స్పృశించడం మాత్రమే జరిగింది. ఇది సమగ్రమైన పరిశీలన కాదు. అయినా నేడు మనం వాడుతున్న తెలుగులో ఒకశైలి గురించి, అందులోని వ్యాకరణ విశేషాల గురించి ఖుణ్ణంగా సోదాహరణంగా పరిశీలించడం జరిగింది. ఆధునిక తెలుగుకు ఈ రోజు కొత్త స్థితి కలిగింది దీనివల్ల తెలుగు రాజభాషగాన, మాధ్యమంగాను ప్రభుత్వంవారు ప్రోత్సహిస్తున్న నాటినుంచి స్కూళ్ళలోను, కళాశాలల్లోను యీ తెలుగు ఉపయోగిస్తే సరిపోతుందని నిర్ణయాలు జరిగినా యిది యింకా సరిగ్గా అమలులోకి రాలేదు కాని యిది త్వరలో అమలు జరుగుతుంది. సమాజిక ఆలోచనలో వస్తున్న మార్పు ఎవ్వరూ అపలేదు. ఇటువంటి పరిస్థితుల్లో వాడుక తెలుగుకు ఒక మంచి వ్యాకరణం అవసరం, ఇప్పటికీ చాలమంది వాడుక తెలుగుకి వ్యాకరణం లేదనే వారున్నారు. న్యాయంగా ఆలోచిస్తే మనం వాడుతున్న తెలుగుకే ఎంతో చిక్కైన వ్యాకరణం ఉంది

ఇందులో చాల మట్టుక నేను 1983లో రాసిన పిహెచ్.డి. సిద్ధాంత వ్యాసమే ఆధారం. ఆ తర్వాత 12 సంవత్సరాల్లో చాల కొత్త పరిశోధనలు వచ్చాయి. ఇవి కొత్త సిద్ధాంతాలతో వ్యాకరణ విశేషాల్ని విశ్లేషించి

రాయడం జరిగింది. ఇటువంటి వాటి జోలికి పోలేదు. ఏర్పవనాల్లో గొడవలు, సిద్ధాంత చర్చల్లో బేధాభిప్రాయాల జోలికి పోలేదు. అందువల్ల యిది కేవలం వర్ణనాత్మకంగానే నిలిచిపోయింది. ఇండులో అక్కడక్కడ సవరణలు చేయవలసిన అవసరం ఉంది ఈ వ్యాకరణం ఉపయోగించేవారు యిటువంటి సలహాలు యిచ్చి దీన్ని యికా ఉపయోగపడేట్టు సహాయపడమని కోరుతున్నాను.

కృతజ్ఞతలు

దీని రాతప్రతిని ప్రచురణకు ఆంగీకరించి, యీ వ్యాకరణం ఉపయోగించేవారికి యికా బాగా ఉపయోగపడడానికి సలహాలిచ్చిన మా సంస్థ బోర్డు సభ్యులు డా॥ వావిలాల గోపాల కృష్ణయ్యగారికి, శ్రీ దేవులపల్లి రామానజరావుగారికి, డా॥ మోటూరి సత్యనారాయణగారికి నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు. దీని రాత ప్రతి కొంతభాగం చదివి సవరణలను సలహాలిచ్చిన డా॥ బూచరాజు రాధాకృష్ణగారికి, డా॥ ముదిగొండ వీరభద్రశాస్త్రిగారికి నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు. ఎప్పుడూ ఉన్నహాసరిచి దీని ముద్రణ చురుకగా చేయించిన మా కైరెక్టరు మాటేటి రామప్పగారికి, దీని పూర్వక దిద్దడంలో సాయపడిన మా కమ్మడు వై. జగన్నాథనాథుడికి, జాగ్రత్త అచ్చువేసిన శ్రీ సమతా పబ్లికేషన్ వారికి, కపర్ డిజైను తయారుచేసి యిచ్చిన ఆమర్ మోహనులకు కృతజ్ఞతలు.

ఎన్. శివరామమూర్తి

ఆధునిక ప్రామాణిక తెలుగు

1 ఆధునిక తెలుగు

ఆధునిక తెలుగు అంటే ప్రస్తుతావసరాలకు ఉపయోగించే తెలుగు అని చెప్పుకోవచ్చు. తెలుగుతో ప్రస్తుతమైన అవసరాలు చాల ఉన్నాయి. ముఖ్యంగా ఒకరితో ఒకరు మాట్లాడేటప్పుడు ఉపయోగించే తెలుగు, ఒకరితో మరొకరు లిపి మూలకంగా అభిప్రాయాలను తెలుపుకోవడానికి ఉపయోగించే తెలుగు, తెలుగు నేర్చుకొనే పిల్లల అవసరాలను, భాషాబోధనలో ముఖ్యమైన ఉద్దేశాలను పురస్కరించుకొని పాఠశాలల్లో ఉపయోగించే తెలుగు, పత్రికల్లోను, రేడియో, టి.వి. మొదలయిన ప్రచార/ప్రసార సాధనాలలో ఉపయోగించే తెలుగు, సాహిత్య జగత్తులో ప్రజలకు తమభాష స్పష్టంగా అర్థమవుతుందని కవులువాడే తెలుగు-ఇలా ఆధునిక అవసరాలు చాల చెప్పుకోవచ్చు ఇంకా క్లుప్తంగా చెప్పుకోవాలంటే నిత్య వ్యవహారంలో సమాజానికి ఉపయోగించే తెలుగును-ఆధునిక తెలుగుగా చెప్పుకోవచ్చు.

మీద చెప్పకన్న అవసరాలకు ఎటువంటి తెలుగు వాడాలా అని ప్రశ్నించుకుంటే-వాడుక తెలుగు యీ ప్రయోజనాన్ని సాధిస్తుందని చెప్పుకోవచ్చు.

2, ఆధునిక వాడుక తెలుగు

“ఆధునిక వ్యావహారిక తెలుగు”, వాడుక తెలుగు అన్నది చాల విస్తృతార్థం ఉన్నమాట 1971 జనాభా లెఖ్ఖల ప్రకారం మనదేశంలో తెలుగు మాట్లాడేవారు 4,47,54,850 మంది. వీరిలో 3,71,97,282 మంది ఆంధ్ర రాష్ట్రంలోను; 76,17,568 మంది ఇతర రాష్ట్రాలలోను ఉన్నారు. విదేశాలయిన మారిషస్, మలేషియా, ఫిజి, శ్రీలంక, బర్మా, సింగపూర్, దక్షిణ ఆఫ్రికా మొదలయిన దేశాలకు ఎప్పుడో వలస వెళ్ళిన తెలుగువారు రమారమి 5 లక్షల మంది ఉంటారు. తెలుగు ప్రాంతానికి మనదేశంలో మరే ప్రాంతానికి లేని మరో విశిష్టత

కూడ ఉంది. తెలుగు మాట్లాడే ప్రాంతం చుట్టూ తమిళం, కన్నడం, మరాఠీ, ఒరియా, హిందీ భాషీయులతో సత్సంబంధాలు కలిగి ఉంది. ఈ అయిదు ప్రాంతాల్లోను కొన్ని వేలమంది ద్వీభాషీయులున్నారు. ఆధునిక వ్యావహారిక తెలుగు అంటే మీదపెప్పిన అన్ని రకాల తెలుగునారు మాట్లాడే తెలుగు అని అర్థం. ఏ భాషా వ్యవహారంలోనైనా కార్యక్రమం సక్రమంగా జరుగుతూ ఉంటే ఆ భాష గురించి ఆలోచనే ఉండదు. ఉదాహరణకి డ్రైబల్ భాషలో ఏది ప్రామాణికం- ఏది అప్రామాణికం, ఏ భాషలో బోధించాలి అనే ప్రశ్నలు రావు. కాని అదే తెలుగో, ఇంగ్లీషో అయితే ఏది ప్రామాణికం, ఏ భాషారూపం బోధించాలి, ఏ భాషా రూపం వ్రాతలో ఉపయోగించాలి అనే ప్రశ్నలు ఎప్పటికప్పుడే కలగుతాయి అంతేకాక ఆ భాషలో భిన్న భిన్న వ్యవహారాలు-నియంతృత్వ ధోరణిలో నడుస్తూ ఉంటే ఇన్ని ప్రశ్నలు ఉదయించవు. ఒకప్పుడు తెలుగులో సాంప్రదాయ శైలి నియంతృత్వ ధోరణిలోనే వ్యవహరింపబడిందని చెప్పడంలో అతి శయోక్తి లేదు. ఇది చాలాకాలం నిలిచింది. కారణం దాని వ్యవహారం చాలా తక్కువ మందికి పరిమితమై ఉండేది. నేటి పరిస్థితి చాలా భిన్నమైంది. ఎందుకంటే భాషను అభ్యసించే వారి సంఖ్య వందల నుంచి లక్షలకు చేరింది. అలాగే సమాజంలో భాషయొక్క ఉపయోగం కూడా పెరిగింది.

3 ప్రామాణికత

ప్రమాణం, ప్రామాణికత అనే మాటలు మనం నిత్యజీవితంలో వింటూంటాం. ప్రమాణం అంటే ఒక కొలబద్ద వంటిదని అర్థం. ప్రతిపదార్థం యొక్క విలువదాని అవసరాన్ని బట్టి, అందులోని గొప్పదనాన్ని బట్టి దాన్ని వాడుకొనే సమాజమే నిర్ణయిస్తుంది. లోకంలో ప్రతివస్తువు విలువ దాన్ని వాడుకొనే వారిమీద ఆధారపడి ఉంటుంది. కాని మిగతా పదార్థాలలాగా, వస్తువులలాగా భాషా రూపాల విలువని నిర్ణయించడం కష్టం. ఎందుకంటే భాషా రూపాన్ని త్రాసులోపెట్టి తుయ్యలేం. ఈ రూపాల్ని వెలికట్టి మనం కొనలేం. ఈ సామాన్య సత్యం అందరికీ తెలిసిందే. అందువల్ల భాషా రూపాలను డిపెండెంట్ వేరియబుల్స్ అంటారు. బంగారం, వెండి మొదలైనవి ఇండిపెండెంట్ (స్వతంత్ర) వేరియబుల్స్ అంటారు. అలాగే మన అలవాట్లలో కొన్ని మంచివి, కొన్ని చెడ్డవిగా సమాజం పరిగణిస్తుంది. ఇందులో కొన్ని ఆర్థికంగాను, ఆరోగ్యపరంగాను, విలువైనవిగా చెప్పుకోవచ్చును. అందువల్ల వీటి విలువ సమాజంలోని ప్రతి

మనీషీ గుర్తించగలడు. కానీ భాషారూపాల వీలుప మనం రూక ప్రమాణానికి గాని, కొల ప్రమాణానికి అనువుగా లేనివి.

కొన్నిటి విలువ వాటిని వాడే మనుషుల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. భాషారూపాలు కూడా అటువంటి వాటిలో ఒక తరగతికి చెందినవి.

4 మాండలికాలు

ఈ సువిశాల ప్రపంచంలో ఎక్కడ మాట్లాడే తెలుగునా యీ తెలుగు భాషలో భాగమే. ఆంధ్రరాష్ట్రంలో అన్నిరకాల వారు మాట్లాడే తెలుగు, మలే షియా, ఫిజీ శ్రీలంక, మొదలైన దేశాల్లో మాట్లాడే అతిభిన్నమైన తెలుగు భాష ఇందులో భాగమే. అన్ని భాషల్లోలాగానే తెలుగు భాషలో కూడా సహజంగా మాండలికా లేర్పడ్డాయి. భాషా స్వరూపాలు అక్కడి పరిపాలకులు, అభ్యసించే పిద్యను బట్టి కూడా మారుతూఉంటాయి. ఉదాహరణకి కోస్తాప్రాంతంలో వాడి నన్నీ గౌరవ వాచక సర్వనామాలకు తెలంగాణా ప్రాంత భాషలో వాడరు. కోస్తా ప్రాంతంలో వాడు అతను, వారు, తమరు మొదలైన గౌరవ వాచక సర్వ నామాలు ఉపయోగిస్తూ రకరకాల జాతుల, ఆధికారుల మధ్య గౌరవాన్ని సూచించడానికి ఉపయోగిస్తారు. దానికి ముఖ్యమైన కారణం సమాజంలోను/ఆ భాషలోను జరిగిన సంస్కృతికరణ. తెలంగాణాలో సామాన్యుడు మాట్లాడే భాషను మనం చూస్తే - ఎక్కువగా ఆడు (వాడు) అనే మాటే కనబడుతుంది ఈ సర్వనామాల్ని బట్టి క్రియారూపాలు కూడా మారుతాయి. ఇక్కడి నైజాం పరిపాలనలో వివిధ జాతుల మధ్య మనం కోస్తాలో పాటించినంత గౌరవ వ్యత్యాసాలు లేనట్లే కనిపిస్తుంది. అలాగే రాయలసీమలో కూడా కోస్తాలో వాడి నంత విస్తృత సర్వనామ ప్రణాళిక లేదు. (ఈ విషయాలమీద యింకా పతి శోధన జరగాల్సి ఉంది). ఇటువంటివి సాంస్కృతికంగా వివిధ ప్రాంతాల్లో కలిగిన వ్యత్యాసంవల్ల భాషలో కలిగే మార్పులు. అలాకాకుండా కేవలం భాషలో కలిగిన భృని మార్పులవల్ల కూడా వివిధ ప్రాంతాల్లోను, వివిధ జాతులు మాట్లాడే భాషలో వ్యత్యాసం కనబడుతుంది. కొన్ని ఉదాహరణలు గమనించండి :

వచ్చాడు	ఒచ్చాడు	ఒచ్చినాడు
వచ్చినాడు	ఒచ్చిండు	అచ్చిండు

ఆంధ్ర రాష్ట్రంలో మాట్లాడే తెలుగులో ఈ రూపాలున్నాయి. ప్రామాణిక భాషలో ఈ రూపాలన్నీ చోటుచేసుకొనడానికి అవకాశం ఉండదు. ఇటు పంటి అన్నీ రూపాలు ప్రామాణిక భాషలో చోటు చేసుకోగలిగితే ప్రామాణిక రూపం, అప్రమాణిక రూపం అనే ప్రశ్న ఉండదు. అందువల్ల ఈ రూపాల్లో ఏ కొన్నింటికో ప్రామాణిక భాషలో చోటు లభిస్తుంది. ప్రామాణిక భాషలో చోటు లభించడానికి కొన్ని ముఖ్యమైన కారణాలున్నాయి ముఖ్యంగా రూపాలు ప్రతి భాషలోనూ, సాహిత్యంలోనూ ప్రచురంగా చోటుచేసుకోవాలి. నవలల్లో పాత్రలనుబట్టి మాండలికాలు మారుస్తూ వ్రాసిన కొద్ది రచనలతోనీ రూపాలు ప్రామాణిక మైనవిగా మారే అవకాశం లేదు. ఎందుకంటే ఇవి ఏ కొద్ది నవలల్లో కొద్దిమంది మాత్రం చదివే అవకాశం ఉంటుంది.

5 ప్రామాణిక రూపం - ఆవశ్యకత

వివిధ మాండలికాలు కలిగిన ఏ భాషకైనా ఒక ప్రామాణిక రూపం అవసరం. వివిధ రకాలుగా వ్యవహరించే మానవ సమాజానికి, సామాజికంగా కొన్ని కట్టుబాట్లుండడం అవసరం. ఎవరి యిష్టం వచ్చినట్లు వారు చెయ్యగలిగితే సమాజంలో నానా చిక్కులు ఏర్పడతాయి అందువల్ల ప్రతి సమాజానికి, ప్రతి సంస్థకి, ప్రతి ప్రభుత్వానికి కొన్ని నిర్దిత సూత్రాలున్నాయి ఈ సూత్రాల ననుసరించి మాత్రమే పనిచేస్తుంటాయి. ఈ సమాజమూ, సంస్థలూ, ప్రభుత్వమూ. అందువల్ల సామాజికంగా వీటిలో ఉండే సూత్రాలు చాలావరకు స్థిరమైనవి. కాని అందులోని సభ్యులు మారుతూనే ఉంటారు. సమాజ ఆవసరాన్ని బట్టి మార్పులు జరుగుతుంటాయి. వీటిని కొత్తగా వేర్వేరుకోవలసి ఉంటుంది. అందువల్ల సమాజ నిర్మాణ సూత్రాలు అందులోని సభ్యులకంటే స్థిరత్వం కలిగి ఉంటాయి. భాష కూడా ఒక సంస్థ లాంటిదే. ఇందులోని సభ్యులు చావుపుట్టు కల వల్ల మారుతున్నా దాన్ని ఉపయోగించే సూత్రాలు కొద్ది మార్పులతో అలాగే ఉంటాయి. ఈ కొద్ది మార్పులకు భౌతికంగాను, సామాజికంగాను కలిగిన కారణాల వల్లనే. సమాజంలో ఈ సూత్రాలే ఆ సమాజాన్ని ఒకటిగా బంధిస్తాయి. ఈ సూత్రాలే ఆ సమాజానికి కొలబద్దగా వ్యవహరిస్తాయి. ఆ ప్రామాణిక రూపం మాట్లాడే వారికి గౌరవాన్ని ఆపాదిస్తుంది.

అందువల్ల తెలుగువారి నందరిని ఒకటిగా ఉంచడానికి కొన్ని ప్రమాణాలు అవసరం. అందులో భాష ఒకటి. ఎన్నో మాండలికాలున్నాయి కదా, ఇవన్నీ

తెలుగు వారి చందరిని ఒకటిగా ఉంచవా? అనే ప్రశ్నకు ఉంచవనే చెప్పాని ప్రామాణిక రూపం లేకుండా ప్రతి మాండలికంలోనూ పాఠ్య పుస్తకాలు, మిగతా పుస్తకాలు, ప్రభుత్వ నిబంధనలు, ఉత్తర్వులు ప్రచురించడం నష్టం. ఒకటికి నాలుగింతలు పనిగా మారుతుంది ఇది పనిలో నాలుగింతలు కావడమే కాకుండా నాలుగు రకాల ఆలోచనలకు దారితీస్తుంది అయితే మాండలికాలు వ్రాతల్లో ఉపయోగించకూడదా అంటే కొన్ని పరిస్థితుల్లో ఉపయోగించవచ్చును. ప్రాథమికంగా వయోజనుల విద్యకోసం, స్కూళ్ళలో ప్రాథమిక తరగతుల్లోను, ఆయా మాండలికాలను ఉపయోగించడంలో కొంత అర్థం ఉంది కాని కొంత కాలం తర్వాత ప్రామాణిక తెలుగుకి మారవలసి ఉంటుంది. దీనికి ముఖ్యమైన కారణమేమిటంటే 80 శాతం రచనలు ఎప్పుడూ ప్రామాణిక తెలుగులోనే వస్తున్నాయి. అందువల్ల మిగతా రచనలు చదవాలంటే ప్రామాణిక తెలుగుతో పరిచయం కలగాలి

6 ప్రామాణిక రూపం - ఉత్పత్తి

పత్రికల్లోను, పాఠశాలల్లోను, సామాన్య జనులు చదివే సాహిత్యంలోను వాడే భాష సాధారణంగా ప్రామాణిక భాషగా చలామణి అవుతుంది. అంటే యిది ఏ ప్రభుత్వంగాని, సంస్థగాని యిది ప్రామాణికం - మీరు దీన్ని ఆచరణం చేసి అని ప్రత్యక్షంగా చెప్పకపోయినా, పరోక్షంగా పాఠ్య గ్రంథాల ద్వారాను, ఇతర సాహిత్య వ్యాసంగం వల్లను ఒక ప్రామాణిక భాషను కొన్ని సంస్థలు సమాజానికి అందిస్తూ ఉంటాయి. అంతే కాకుండా రచయితలు ఆ జాతిమొత్తం జనాభాలో చాలా కొద్ది శాతం అయినా వారు వ్రాసేది ప్రామాణికం అని మొత్తం జనాభా చేత పరిగణించేటట్టు చేసే శక్తి వారికుంది.

మొదట తెలుగులో ఎక్కువ సాహిత్యము, పత్రికా సాహిత్యము - నేటి ఉభయ గోదావరలు, కృష్ణా, గుంటూరుల నుంచి వచ్చిందని చెప్పడంలో అతిశయోక్తి లేదు. అలాగని మిగతా ప్రాంతాల నుంచి సాహిత్య సృష్టి జరగలేదని కాదు. అంతేకాకుండా మొత్తం ఆంధ్ర రాష్ట్రంలో యీ ప్రాంతంలో భూములు సారవంతమైనవి వ్యవసాయానికి నీటి సరఫరా సమృద్ధిగా జరిగేది. ప్రజల్లో ధనవంతులు ఉండడం వల్ల, తద్వారా నాగరికత, ఆ తర్వాత కళల గురించి ఆలోచించే అవకాశం, స్తోమత ఉండడం వల్ల ఈ ప్రాంతం నుండి ఎక్కువగా

సాహిత్యసేవ జరిగిందని చెప్పుకోవాలి. ఇంకా ముఖ్యంగా తోలుతొల్ల రాజ మండ్రి, విజయవాడ, మొదలైన ప్రాంతాల్లో ముద్రణాయంత్రాలు స్థాపించి సాహిత్యాన్ని వెలుగులోకి తేవడానికి కారకులైనారు ఇక్కడివారు. అందువల్ల ఈ ప్రాంతంలో శిష్టలు వాడే తెలుగు శిష్ట వ్యావహారికంగా చలామణి అయింది. ఇప్పుడు ఈ శిష్ట వ్యావహారికం చదువుకొన్న వారందరికీ పరిచయమే. ఎందు గంటే స్కూలు పుస్తకాల్లో గ్రాంథికమే రాసి ఉన్నా. వ్యావహారిక రూపాన్ని వాడడం వల్లనే. ఒక రూపం ప్రామాణిక రూపం కావడానికి అక్కడి సామాజిక స్థితిగతులు కూడా మొఖ్యమైన కారణం. అలాగే ఇంగ్లీషు భాషకు లండన్ మాండలికం, ఫ్రెంచిలో పారిస్ మాండలికం, బెంగాలిలో కలకత్తా మాండలికం ప్రామాణికాలయ్యాయి.

7 బాల-ప్రౌఢ వ్యాకరణాల ప్రభావం

1858లో శ్రీ పరవస్తు చిన్నయసూరి బాల వ్యాకరణం, ఆ తరువాత 1885లో ప్రౌఢవ్యాకరణం బహుజనపల్లి సీతారామచార్యుల వారివి వెలువడ్డాయి. బాల వ్యాకరణం కవిత్వయాన్ని ప్రామాణికంగా తీసుకుంది. అంటే నన్నయ, తిక్కన, ఎఱ్ఱన కవుల్ని ప్రామాణిక కవులుగా తీసుకొంది. వారు 11, 12, 18 శతాబ్దాలకు చెందినవారు. ఈ రెండు వ్యాకరణాల్లో బాల వ్యాకరణం చాల భ్యాతి గడిచింది. గ్రాంథిక వాడులు దీన్ని రమరమి వేదంగా పరిగణించి 14 వ శతాబ్దం తర్వాత వ్రాసిన పుస్తకాల పరిష్కారంలో కొన్నిటిని దిద్దడం కూడా మొదలు పెట్టారు. దీన్ని శ్రీ గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు తీవ్రంగా ఖండించారు.

బాల వ్యాకరణం కళాశాల విద్యార్థులకు పాఠ్యగ్రంథంగా నిర్ణయించి అందులో కొన్ని పరిచ్ఛేదాలు బి ఏ; బి.యస్ సి; క్లాసుల్లో ప్రవేశపెట్టారు. స్కూలు విద్యార్థులకు కూడ ఇందులోని కొన్ని అంశాలను బోధిస్తూ ఉండేవారు.

వ్యాకరణం ఆనే సరికి తెలుగు విద్యార్థులకు చెప్పలేనంత భయం కలిగేది. ఈ వ్యాకరణం వల్లనే తెలుగు నేర్చుకోవడం చాల కష్టమని కూడ అనిపించేది. కొందరు ఉపాధ్యాయులు బోధించే వ్యాకరణం తరగతుల్లో నూటికి పదిమంది కూడా హాజరయ్యేవారు కాదు. దీనికి మరొక కారణం కూడా ఉంది. వ్యాకరణం బోధించే ఉపాధ్యాయుడికే సరిగ్గా తెలుగు వ్యాకరణతర్జునం అర్థమయ్యేది కాదు.

ఇక ఆయన విద్యార్థులకు ఎలా చెప్పగలడు? భాషాశాస్త్రంలాగ వ్యాకరణం ప్రత్యేకంగా నేర్పే అలవాటు లేకపోయింది, అందరిలాగే ఆ ఉపాధ్యాయుడు కష్టపడి మార్కులకోసం వ్యాకరణం చదువుకొనేవాడు. కళాశాలల్లో సాధారణంగా పని సద్దుబాట్లలో ఆ ఉపాధ్యాయునికి వ్యాకరణం మీద ప్రత్యేక అభిలాష ఉన్నా లేకపోయినా వ్యాకరణం బోధించే బాధ్యత ఆయనది అయ్యేది. ఇక తప్పనిసరి అయి బోధిస్తుండే వారు. అందువల్ల వ్యాకరణమంటే ఇటు బోధించే ఉపాధ్యాయుడికి, అటు నేర్చుకొనే విద్యార్థికి కూడా కొరకరాని కొయ్యగా పరిణమించి తెలుగు మాతృభాషీయులకు తెలుగంటే ఒకరకమైన ఏవగింపు కలిగింది. ఇందులో ఎక్కువ భాగానికి కారణం యీ వ్యాకరణాలే. ముఖ్యంగా ఈ వ్యాకరణాలు గ్రాంథికంలో సూత్ర ఫక్కిలో రాయబడి ఇది తప్పు ఇది ఒప్పు అని చెప్పేవిగా ఉండేవి. కాబట్టి ఈ తప్పులు విద్యార్థులు నేర్చుకొనడానికి అనువుగా లేకపోవడం వల్ల తెలుగుభాషా బోధనలో కొన్ని చిక్కులేర్పడ్డాయనడంలో సందేహం లేదు ఇదిలా ఉండగా వ్యాకరణమీద మోజున్న పండితులు తెలుగునకున్న వ్యాకరణ దీపం చిన్నది అని అంటూనే ఉన్నారు. ఇక్కడ చెప్పకోవలసిందేమిటంటే తెలుగుకు ఉన్న వ్యాకరణ దీపం అందరికీ వెలుగు నివ్వలేదన్నది సత్యమే. అంతేకాకుండా తెలుగులో ఈ సాంప్రదాయకైలి మాత్రమే వ్యాకరణబద్ధంగా ఉంటుంది. మిగతా వ్యవహార మాండలికాలకు వ్యాకరణ బద్ధంగా ఉండిఉండాలనే అభిప్రాయం విద్యార్థుల్లో పాతుకుపోయింది. దీనికి చిన్నయసూరి గారి “వ్యాకరణ విరుద్ధంబగు భాష గ్రామ్యంబు”-వస్తాడు తెస్తాడు, వచ్చే, తెచ్చేని అనే సూత్రం ఎక్కువ కారణం.

8 వ్యావహారిక భాషోద్యమానికి కారణం

వ్యావహారిక భాషోద్యమానికి ముఖ్యంగా పరోక్షమైన అలాటి సామాజిక స్థితిగతులు. 18౯0 తర్వాత భారతదేశంలోనే కాక ప్రపంచమంతటా సమాజంలో ఒక నవచైతన్యం కలగడం ప్రారంభించింది. సాంప్రదాయకంగా వచ్చిన కొన్ని దురాచారాల్ని ఖండించడం, సామాజిక సమానతకోసం నివాదాలు చెయ్యడం, స్వాతంత్ర్యం కోసం తపించడం మొదలైనవి ఈ కాలంలో కలిగిన సామాజిక చైతన్యంలో మార్పులు. సామాజిక చైతన్యం కలిగిన కొద్ది కాలాసే భాషలో కూడా చైతన్యం కలిగింది. 1897 ఆ ప్రాంతంలో రాయబడ్డ గురజాడ అప్పారావు

గారి రచనలు సమాజంలో దురాచారాల్ని ఎత్తి పొడవడమే. కాకుండా అప్పటి వరకు పాతుకుపోయిన గ్రాంథిక వాదాన్ని కాదని ఆయన భావించాడు. ముఖ్యంగా సూర్య మొదలైనవి వ్యావహారికంలో వారూ. అందువల్ల ఆయన ప్రారంభించిన వ్యావహారిక ఉద్యమం చాలా ఒడిదుడుకులు కలిగినా చివరికి వ్యావహారిక ఉద్యమం విజయం పొందింది. దీనికి కారణం సమాజంలో కలిగిన మార్పు. ప్రస్తుత నవ సమాజ, సమ సమాజ, నిర్మాణాన్ని గురించి ఆలోచించే ఈ సమాజంలో భవిష్యత్తులో వ్యావహారికం నిలవడం, గ్రాంథికం రెండో స్థానాన్ని చేరుకోవడం తప్పదు. ఏదో కొద్దిమంది గ్రాంథికాన్ని కాపాడాలని ప్రయత్నించినా అంత విజయవంతం కాదు. ఎందుకంటే, ఇది కేవలం భాషావాదమూత్రమే కాదు. ఇది సామాజిక భాషావాదం అందుకే భాష విలువ, అభివృద్ధి కేవలం తనను వాడే ప్రజల మీద ఆధారపడి ఉంటుందని చెప్పకొన్నాం.

ఆనాడు వచ్చిన సామాజిక చైతన్యం ఈనాటి నవసమాజానికి పునాది. ఆనాడు గురజాడ, గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు జరిపిన వ్యావహారిక భాషోద్యమం ఈనాటి లెక్కలేనన్ని రచనలకి, పత్రికలకి పునాది. చాలామంది కవులు, రచయితలు వెలిశారు. తెలుగులో నేనూ వ్రాయగలను అనే మనస్సంకల్పం, మనశ్శక్తి ప్రసాదించింది ఈ వాదం. వ్యావహారికంలో రచనలు చెయ్యకూడదనకొంటే మన సాహిత్యంలోనూ ఏదో కొద్ది రచనలు మాత్రమే చెయ్యవలె. ఇంత విస్తృత పరిధిలో రచనలు జరిగేవి కావు రచయితలు ఉద్భవించే వారు కారని చెప్పడంలో ఎటువంటి అతిశయోక్తి లేదు. అందువల్ల పరోక్షంగా ఉటువంటి పరిణామానికి వ్యావహారిక భాషోద్యమమే కారణం.

9 మాతృభాషాభోధనలో ఆధునిక ప్రామాణిక

తెలుగు ఆవశ్యకత

భారతదేశంలో క్రిందటి రెండు దశాబ్దాల నుంచి మాతృభాషాభోధన ఆవశ్యకత పెరిగింది. భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తర్వాత దేశానికి రాజభాష ఉండాలని, దీనితోబాటు ప్రాంతీయ భాషలు అభివృద్ధిపరచుకోవాలని, ప్రాంతీయ భాషలలోనే విద్యాభ్యాసం జరగాలని, రాజ్యాంగం కూడ నడపాలని కొన్ని ఉహలు పాలకుల్లోను, ప్రజల్లోనూ కలిగాయి. నేడు ప్రాంతీయ భాషల కున్నంత గౌరవం, బిట్టిమ పాలనలో లేదు. 1958 వ సంవత్సరం వరకు

తెలుగు ఉపాధ్యాయుల్ని చిన్నచూపు చూసి మిగతా ఉపాధ్యాయుల కంటే తక్కువ జీతాలివ్వడమే ఇంచుకు తార్కాణం. సమాజంలో ఆయా భాషలపై గౌరవం, ఆయా కాలాల్లో పరిపాలిస్తున్న రాజకీయ నాయకులిస్తున్న పోషణ మీద ఆధారపడి ఉంటుందన్న సత్యం మనందరికీ తెలిసిందే. 16 వ శతాబ్ది ముందు సంస్కృత భాషను బాగా రాజులు పోషించడంవల్ల ఎక్కువ సాహిత్యం ఆ భాషలోనే రాగలిగింది. అలాగే బ్రిటిషు పరిపాలనలో ఆంగ్లానికున్న గౌరవం మిగతా భాషలకు లేదు.

ప్రపంచం మొత్తమ్మీద భారతదేశంలో భాషాబోధన ప్రత్యేకమైన స్థానాన్ని ఆక్రమించుకుంది. స్కూలు విద్యార్థులు కనీసం మూడు భాషలైనా నేర్చుకోవాలి. ఒకటి ప్రాంతీయ భాష. రెండు రాజభాష, మూడు అంతర్జాతీయ భాష. ప్రాథమిక, ఉన్నత స్కూళ్ల డైరెక్టివ్ లు మనం జాగ్రత్తగా పరిశీలిస్తే వారంలో ఉన్న 38-40 పీరియడ్లలో 18 నుంచి 20 పీరియడ్లు భాషాబోధనకే వినియోగిస్తున్నాం. హర్యానా, మధ్యప్రదేశ్, ఒరిస్సా, ఆంధ్ర, కర్ణాటక, కేరళ రాష్ట్రాలలో ఉపయోగించే డైరెక్టివ్ పరిస్థితి కూడ ఇంతే. అంతేకాకుండా స్కూలు బడ్జెట్ తో రమూదమి 40 శాతం భాషాబోధనకే ఖర్చుపెడుతున్నాం. ఇంత డబ్బు ఖర్చుపెట్టినా భాషా బోధనలో మనం సాధించే ఫలితాలు చాలా అధ్వాన్నంగా ఉందన్న పరిస్థితి అందరికీ తెలిసిందే.

సంవత్సరానికి కనీసం 150 గంటల చొప్పున మొత్తం ప్రాథమిక ఉన్నత స్కూళ్లలో 10 సంవత్సరాలలో 1500 గంటలపాటు స్కూలులో తెలుగు నేర్చుతున్నాం, ఇంటిదగ్గర రోజుకు కనీసం అరగంట చెప్పన మరో 750 గంటలు తెలుక్కొనం వినియోగిస్తాడు విద్యార్థి. ఇదికాక రోజూ తెలుగు వింటూనే ఉంటాడు కాని పరీక్షల్లో మార్కులు చూస్తే రెండో భాష అయిన ఆంగ్లానికి మాతృభాష అయిన తెలుగుకి ఓకే స్థాయిలో ఉంటాయి పైగా తెలుగు కష్టమని భాధపడే విద్యార్థుల సంఖ్య చెప్పనక్కరలేదు, ఇటువంటి పరిస్థితికి కారణా లేమిటి? అని ప్రశ్నించుకుంటే కొన్ని జవాబులు దొరుకుతాయి.

తెలుగు మాతృభాషగా చదువుకుంటున్న విద్యార్థికి క్లాసులో గంటసేపు చదువుకుంటున్న సాంప్రదాయకైతికి రోజు 15 గంటలసేపు నిత్య వ్యవహారంలో ఉండే వ్యావహారిక తెలులుమధ్య వ్యత్యాసం పాటించి గుర్తింతుకోవడం చాలా

కష్టమే అవుతుంది. ఈ వ్యత్యాసాలు గుర్తించుకోవడం కన్నా కొత్తగా నేర్చుకుంటున్న ఆంగ్లమే మేలనిపిస్తుంది. ఎందుకంటే కొత్తగా నేర్చుకుంటున్న ఆంగ్లం మీద తెలుగు ప్రభావం చాలా తక్కువ కాని గంటసేపు నేర్చుకున్న సాంప్రదాయ శైలిమీద రోజూ వ్యవహారంలో ఉండే 15 గంటల వ్యవహారిక శైలి ప్రభావం చాలా ఎక్కువ. ఇదే పరిస్థితిలో క్లాసులో కూడ వ్యవహారికమే బోధిస్తే-విద్యార్థికి సులువుగా అవగతమవడానికి దోహదం చేస్తుంది. ఇంతకి తెలుగు భాషాబోధనలో ముఖ్యోద్దేశాలేమిటా అని ఆలోచించడం చాలా అవసరం. ఈ క్రింది వాటిని ముఖ్యోద్దేశాలుగా పరిగణించవచ్చును :

1. ప్రామాణిక భాషాబోధన, సాంప్రదాయ శైలి బోధన.
2. భాషా వ్యవహారంలో ఎక్కువ పదజాలాన్ని ఉపయోగించేటట్లు చెయ్యడం వల్ల తిన్న పద్ధతుల్లో అభిప్రాయ వ్యక్తీకరణకు తోడ్పడుతుంది.
3. ప్రామాణిక భాషాబోధన వల్ల సార్వజనీనమైన అర్థాల్ని ఊహించడం.
4. ఆ భాషలోని సాహిత్యం చదవడానికి - తద్వారా ఆ సమాజపు సంస్కృతిని అకళింపు చేసుకోవడానికి.
5. భాషలోని శైలి పద్ధతుల్ని అవగతం చేసుకోవడానికి.
6. సృజనాత్మక రచనలకు, సాధారణ రచనలకు భాషను ఉపయోగించే శక్తి సంపాదించడానికి.
7.పరీక్షలు పాసవడానికి.

మీద ఉద్దేశాల్ని పరిశీలిస్తే - మనం వీటిల్లో ఏవి ఎంతవరకు సాధిస్తున్నామో ఖచ్చితంగా చెప్పలేం.

10. తెలుగులో వ్యవహారికం ప్రవేశపెట్టడంవల్ల లాభాలు

శ్రీ యం. దబ్బు యస్. డి. సిల్వర్ గారు 1976 లో చేసిన పరిశోధనం వల్ల కొన్ని విషయాలు వెలుగులోకి వచ్చాయి. ఆయన ఈ పరిశోధనలో తెలుగు, కన్నడ, తమిళంలో నేటి భాషాబోధనలో ఉన్న తారతమ్యాల పరి

శీంస చేకూరు తెలుగులో లాగానే తమిళంలో కూడా పాఠశాలల్లో తెండు
 శైలులు వాడే పరిస్థితి ఉంది. చెందమిళ్ అని ప్రాచీన తమిళానికి చెందిన
 రూపం. ఒకటి నేటి తమిళం. అయితే తెలుగులో పాఠ్యగ్రంథాలు యికా
 సంప్రదాయ శైలిలో ఉన్నా, విద్యార్థులు పరీక్షా పత్రాలు ఏ శైలిలో అయినా
 రాయవచ్చునను పద్ధతి తెలుగులో కొంత మార్పు తెచ్చిందనడంలో సందేహం
 లేదు. వ్యావహారిక తెలుగు స్కూళ్ళలోను, కళాశాలల్లోను, విశ్వవిద్యాలయా
 ల్లోను ఉపయోగించవచ్చని ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ నియమించిన కమిటీ సిఫార్సు
 చేసింది. దీని ప్రకారం వ్యావహారిక భాషలో పరీక్షలు వ్రాయడం ప్రారంభిం
 చారు. ఇది కొన్ని మంచి ఫలితాల్నిచ్చింది అని డ. సిన్యాగాతి అభిప్రాయం.

—O—

ప రి భా ష

ఈ వ్యాకరణంలో వాడిన పరిభాష యిక్కడ యిచ్చిన అర్థాల్లో వాడబడింది.

1. నామవాచకం : విభక్తి ప్రత్యయాన్ని గాని, బహువచన ప్రత్యయాన్ని గాని తీసుకొన గలిగే శక్తి గల స్వతంత్రపదం.

రాముడు, సీత, లక్ష్మి, కలం

2. క్రియ : కాలప్రత్యయాలను తీసుకొన గలిగే శక్తిగల స్వతంత్ర పదం.

పాడు, చేయు, వెళ్ళు

3. విభక్తి ప్రత్యయం : వాక్యంలో క్రియా రూపంతోనామ వాచకానికున్న కారక (కర్త, కర్మ మొదలైన) సంబంధాన్ని సూచించే ప్రత్యయం.

వాణ్ణి పిలిచాను, వాడికి ఇచ్చాను

4. బహువచన ప్రత్యయం : ఒకటి కంటే ఎక్కువ సంఖ్యను సూచించే ప్రత్యయం.

లత - లతలు, గుర్రం - గుర్రాలు

5. కాలప్రత్యయం : భూత, భవిష్యత్. వర్తమాన కాలాలను సూచించే ప్రత్యయం,

పాడాను, పాడుతాడు

6. ప్రత్యయం : స్వతంత్ర పదాలతో వాడినప్పుడు మాత్రమే అర్థాన్ని సంతరించుకోగల ధ్వని రూపం.

అన్నకి, సీతవి

7. పదం : అర్థవంత మైన ధ్వనిరూపం.

అన్నం, సున్నం

8. స్వతంత్ర పదం : తనంతలాను అర్థాన్నివ్యగరిగే ధ్వని రూపం,

అక్క- అమ్మ

9. అస్వతంత్రపదం : స్వతంత్ర పదాలతో వాడి నప్పుడు మాత్రమే అర్థాన్నివ్యగరిగేది.

రాముడి, రాముడు + ఇ

10. ఏకాచ్చాలు : ఒకే అచ్చు కలిగిన పదాలు.

రా, పో, తే, లే

11. అవ్యయం : నామప్రత్యయాన్ని గాని, క్రియాప్రత్యయాన్నిగాని తీసుకునే శక్తి లేనివి,

కంటె,

12. నామ ప్రత్యయాలు : నామవాచకాలతో చేరే ప్రత్యయాలు
విభక్తిప్రత్యయం, బహువచనప్రత్యయం

13. క్రియాప్రత్యయాలు : క్రియాధాతువులతో చేరే ప్రత్యయాలు.

ఇ, తే, తా

14. ఉభయ ప్రత్యయాలు : క్రియలతోను. నామవాచకాలతోను, చేరేప్రత్యయాలు. రా, అండి- వే, (పాడురా, పుస్తకంరా, చేయండి, పుస్తకమండి)

15. కృత్తులు : క్రియారూపాలకు ప్రత్యయాలు చేర్చగా ఏర్పడిన నామవాచకాలు.

పాడు - పాట, చేయు - చేత

16. తద్ధితాలు : నామవాచకాలకు ప్రత్యయాలు చేర్చినప్పుడు ఏర్పడే నామవాచకాలు. ? డి.

17. కృతప్రత్యయాలు : క్రియారూపాల నుంచి నామవాచక రూపాల నిష్పత్తి కోసం చేర్చే ప్రత్యయాలు.
పాడు - పాట్ + ఆ

18. తద్ధిత ప్రత్యయాలు : నామవాచకాల నుండి మరికొన్ని నామవాచకాల నిష్పత్తి కోసం చేర్చే ప్రత్యయాలు.
ఉప్పు-ఉప్పరి

19. సమాసం : రెండుపదాల సముదాయం. విడదీసి మధ్య మరో పదం చొప్పించడానికి వీలులేనటు వంటివి.
కన్నీరు, పన్నీరు, ముక్కాలు

20. క్రియారూపము; ఏ ప్రత్యయము చేరని క్రియారూపం.
హుళి, పాడు, విను, తిను

21. సర్వనామాలు : నామవాచకాల స్థానంలో (సర్వంగా) వాడబడే రూపాలు.
వాడు, ఆది, అవి.

22. ఉత్తమ పురుష : తనగురించే చెప్పే సర్వనామం.
నేను - మేము

23. మధ్యమ పురుష : ఎదుటివాని గురించి చెప్పే సర్వనామం.
నువ్వు - మీరు

24. ప్రథమ పురుష : ఏక్కడో ఉన్నవారి గురించి చెప్పే సర్వనామం.
?

25. స్త్రీలింగం : స్త్రీవాచకాలను సూచించేపదాలు.
అమె, నీత, లక్ష్మి,

26. పుంలింగం: పురుషవాచకాల్ని తెలిపేపదాలు.

రాముడు, రవి

27. నపుంసకలింగం: స్త్రీ, పురుషవాచకాల్ని కాకుండా మిగతా వాటిని తెలిపేపదాలు.

'చిలక, చీమ, ఆవు, మేక

28. విశేషణం: గుణాన్ని విశేషించి చెప్పే శక్తిగల పదం

మంచి, చెడ్డ, ఆ, ఈ

29. విశేషణ పూర్వపదబంధం: పూర్వభాగంలో విశేషణం కలిగిన పదబంధం.

మంచి పుస్తకం, చిన్నకలం

30. క్రియాసమాసం: రెండుగాని అంతకంటే ఎక్కువగాని క్రియాధాతువులతోకూడి సమాసలక్షణాలు కలచి.

ఏలబడు, సాగదీయు

31. ప్రకృార్థకాలు: ప్రశ్నలను అడిగేటప్పుడు ఉపయోగించే పదాలు.

ఎప్పుడు, ఎక్కడ, ఏ

32. అనిశ్చిత సర్వనామాలు: ఖచ్చితమైన స్థితిని చెప్పలేని సర్వనామాలు.

కొంత, కొన్ని, కొందరు, కొంచెం

33. మనుష్య వాచకాలు: మనుష్యుల్ని సూచించే సర్వనామాలు.

వాడు, ఆమె, వారు

34. మనుష్యేతర వాచకాలు: మనుషులు కాని వాటి గురించి తెలిపేపదాలు

అవి, ఇవి

35. పర్యాయరూపం: ఒక రూపానికి మరోచోట వాడదగిన మరో రూపం

రా, వన్, చూడు, చూన్

36. సంఖ్యావాచకం: సంఖ్యలనుచెప్పేపదాలు.

ఒకటి, రెండు, వంద, వెయ్యి

37. సంబోధన ప్రథమ; సంబోధనలో ఉపయోగించే ప్రథమ రూపం.

రాముడా, కృష్ణుడా, రవీ, అక్షి

38. క్రియారూపవిష్పత్తి: క్రియారూపాలు ఏర్పడే పద్ధతి.

వస్తాడు, వన్ + తా + డు

39. ప్రకృతి: ఏ ప్రత్యయం చేరని రూపం.

పాడు, ఏను, తిను

40. కాలబోధక ప్రత్యయం: కాలాన్ని సూచించే ప్రత్యయం.

పాడుతాను(తా) వింటాను(వా) వింది(ఇన్)

41. వ్యతిరేకార్థక ప్రత్యయం: వ్యతిరేక అర్థాన్ని సూచించే ప్రత్యయం.

చూడకండి(అక్) పాడని(ఇన్)

42. సర్వనామ ప్రత్యయం: సర్వనామాన్ని సూచించే ప్రత్యయం.

చూస్తాను(ను) పాడుతాడు(డు)

43. ప్రార్థనాద్యర్థకం: ప్రార్థనను సూచించే క్రియారూపం.

చూడండి, వినండి, వినవే

44. సమాపకక్రియ: తనంత తాను పూర్తి అర్థాన్ని వ్యగలిగే క్రియ.

వెళ్తాడు, చూడండి, పాడింది, పాడాలి, పోనీ

45. అసమాపకక్రియ: తనంత తాను పూర్తి అర్థాన్ని వ్యగలిగేది.

చేసి, విని, చూస్తూ, పాడుతూ, రాని, పోని

46. వ్యతిరేక ప్రార్థనాద్యర్థకం: ప్రార్థనను సూచించే క్రియారూపాల్లో వ్యతిరేకతను సూచించేరూపం.

చూడకండి, వెళ్ళకండి, చూడకే

47. నిషేధార్థకం: నిషేధించే అర్థాన్ని సూచించేరూపం.

చూడకు, చెయ్యకు, చూడకండి

48. నిశ్చయార్థకం: నిశ్చయాన్ని సూచించే క్రియారూపం.

చూడాలి, చెయ్యాలి, వెళ్ళాలి

49. అన్నంత రూపం: అన్తో అంతమయ్యేరూపం.

చూడన్ ఇయ్య (న్) చూడనియ్య

వెళ్ళన్ ఇయ్య (న్) వెళ్ళనియ్య

50. క్త్యార్థకం: అయిపోయిన పని గురించి సూచించే అసమాపక క్రియారూపం.

చేసి, తిని, వెళ్ళి

51. శత్రుత్వకం: జరుగుతున్న పని గురించి సూచించే క్రియారూపం.

చేస్తూ, వెళ్ళూ, తింటూ

52. క్రియాజన్య విశేషణం. గుణాన్ని విశేషించి ఫల్యేగం క్రియారూపం.

చేసినపని, వెళ్ళినమనిషి, వచ్చేగండం

53. అభూతకాలరూపం : భూతకాలం కాని రూపం.

చూచే, వెళ్ళే, తినే

54. అప్యర్థకం : (ఇ)నా ప్రత్యయం చేర్చగా ఏర్పడినరూపం.

చూసినా, చేసినా, వినినా

55. చేదర్థకం : (ఇ)తే ప్రత్యయం చేర్చగా ఏర్పడినరూపం.

చూనితే, వెత్తే, వస్తే

56. సంపూర్ణవిధి : సంపూర్ణమైన పనిని తెలిపే క్రియా
రూపం

పాదేక, వెళ్ళేక, చేసేక, విన్నాక

57. హర్ట్టివ్ : ద్వాం/దాం అనే ప్రత్యయాల చేర్చగా ఏర్పడిన రూపాలు.

వెద్దాం, చేద్దాం, చూద్దాం, ఉందాం

58. విశేషణాత్మక పదబంధం . విశేషణం కలిగిన పదబంధం.
మంచిపుస్తకం, చెడ్డకథ

59. ఉద్దేశ్యం : ఉద్దేశింపబడిన నామవాచకం.

చేసిన + పని, వెళ్ళిన + మనిషి, ఇద్దరు + మనుష్యులు

60. నిరిష్ఠారకం . నిర్దిష్టంగా చెప్పేపదం. .
తిరుపతి కొండ

61. ప్రత్యక్షకర్మ : ద్వితీయావిభక్తితో కూడి కర్మగా వ్యవహరించగల రూపం.

పుస్తకాన్ని కొన్నాను, రాముణ్ణి పిలిచాను

62. పరోక్షకర్మ : చతుర్థి విభక్తిక్రియతో కూడి కర్మగా వ్యవహరించగల రూపం.

సీతకి యిచ్చాను, అయనకు రాదు

63. సహాయకక్రియ : ముఖ్యమైన క్రియ పక్కన చేరగల క్రియాప్రకృతి.

అరబోయి, పడగొట్టి, చెయ్యగల

64. సహజాతకర్మ : క్రియారూపాన్ని పొలి కర్మగా ఉన్న నామవాచకరూపం.

ఒక నవ్వు నవ్వాడు

65. పరానుబంధం : పదానికి ముందు (వచ్చే) భాగంలో చేర్చేది.

?

గమనీక :

ఈ వ్యాకరణంలో వాడిన కొంత షరిభాషకే అర్థాలివ్వబడ్డాయి. కొన్నిటికి పదాల్నిబట్టి అర్థాల్ని గ్రహించవచ్చు. కాబట్టి వివరణలు యివ్వలేదు.

ధ్వ ని ప్ర క రణం

ఆధునిక ప్రామాణిక తెలుగులో ముప్పై వర్ణాలున్నాయి. అయిదచ్చులు, ఇరవైమూడు హల్లులు. అచ్చుల్లోను హల్లుల్లోను దీర్ఘత్వం వర్ణమే. హల్లుల్లో మహాప్రాణం కూడ వర్ణమే. కొన్నిశైలుల్లో మహాప్రాణత వర్ణంకాదు.

అచ్చులు : 5

ఇ	ఉ
ఎ	ఓ
అ	

హల్లులు : 23

వ	త	ట	చ	క
ఐ	ద	డ	జ	గ
మవ	న	ణ		
	ప		య	
	ఫ			
స	ష	శ		హ
ల	ళ			
ర				

దీర్ఘం—1

మహాప్రాణత—1

ఉదాహరణలు :

అక్కడ	ఇక్కడ	ఎక్కడ
అప్పు	ఉప్పు	ఒప్పు
కిట్లు	కుట్లు	కొట్లు

రెక్క
పుట్ట

ఉక్క
పిట్ట

ఒక్క
పెట్ట

పొట్ట

దీర్ఘానికి ఉదాహరణలు :

ఆడు

ఈడు

ఏడు

కారు

కూరు

కోరు

క్రీడు

కూడు

కోడు

ఏడు

ఊడు

ఓడు

నూరు

నారు

నోరు

నీరు

అగు

ఆగు

ఇక

ఈక

పెడ

పేడ

హల్లులు :

పాట

బాట

తాత

దాత

సాంతం

శాంతం

ఓటు

ఓడు

సాకు

షాకు

చారు

జారు

కాఫీ

కాపీ

కట్టు

గట్టు

లంగా

రంగా

నల్లి

మల్లి

లక్క

నక్క

రాణీ

రానీ

తాపు

టాపు

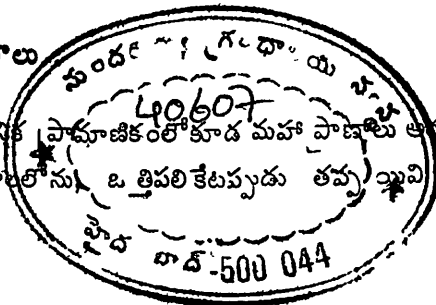
చాల

శాల

షాపు

చాపు

మహాప్రాణాలు

ఆధునిక ప్రామాణికంలో కూడ మహా ప్రాణాలు అనుదుగా వినిపిస్తుంటాయి. సంఖ్యావాచకాలలోను ఒత్తిపలికేటప్పుడు తప్పుయివి అచ్చ తెలుగు మాటల్లో

లేవు సంస్కృతం మొదలైన భాషలనుంచి ఎరువు తెచ్చుకొన్న పదాల్లో మహా ప్రాణాలు విన్పిస్తుంటాయి.

భక్తుడు	భర్త	భాదీ	కథ	ఫలితం
స్థలం	ఘోష			

హల్లుల్లో కూడ దీర్ఘ త్వం వర్ణభేదకమని చెప్పుకున్నాం.

మొగ	మొగ్గ
గడ	గడ్డ
బొమ	బొమ్మ
మను	మన్ను

వర్ణాల వ్యాప్తి నిర్వచనం :

అ, ఇ, ఊ, ఈ, ఉ అన్ని హల్లులు పదాదిన, పద మధ్యన అచ్చుల మధ్య మాత్రం ఉంటాయి. పదం చివరకూడ హల్లులు రావచ్చు.

ఎ	-	ఉభయోష్ఠ్య శ్వాస స్పర్శం
ఐ	-	దంత్యశ్వాస స్పర్శం
ఓ	-	మూర్ధన్యశ్వాస స్పర్శం
ఒ	-	తాలవ్య శ్వాస స్పర్శం
క	-	కంఠ్య శ్వాస స్పర్శం
ఖ	-	ఉభయోష్ఠ్యనాదస్పర్శం
గ	-	దంత్యనాదస్పర్శం
ఘ	-	మూర్ధన్యనాదస్పర్శం
ఙ	-	తాలవ్య నాదస్పర్శం
చ	-	కంఠ్యనాదస్పర్శం

ఋ	-	ఉభయోష్ఠ్యానునాసికం
ల్	-	దంత్యోష్ఠ్యానునాసికం
ల్	-	దంత్యానునాసికం
ఋ	-	మూర్ధన్యానునాసికం
ల్	-	దంత్యోష్ఠ్య అంతస్తం
యో	-	తాలవ్య అంతస్తం
ఛ	-	దంత్యోష్ఠ్య ఉష్మం
ల్	-	దంత్యోష్మం
ఞ	-	తాలవ్యోష్మం
ఋ	-	మూర్ధన్యోష్మం
ల్	-	కంఠ్యోష్మం
ఠ	-	దంత మూలీయ తాడితం
ల్	-	దంత మూలీయ పార్శ్వకం
ఞ	-	మూర్ధన్య పార్శ్వకం

మహాప్రాణాలు :

ఛ	-	ఉభయోష్ఠ్య మహాప్రాణశ్వాస స్పర్శం
థ	-	దంత్య మహాప్రాణ శ్వాసస్పర్శం
ఠ	-	మూర్ధన్య మహాప్రాణ శ్వాసస్పర్శం
ఛ	-	తాలవ్య మహాప్రాణ శ్వాసస్పర్శం
ఖ	-	కంఠ్య మహాప్రాణ శ్వాసస్పర్శం
భ	-	ఉభయోష్ఠ్య మహాప్రాణ నాదస్పర్శం
ధ	-	దంత్య మహాప్రాణ నాదస్పర్శం
ఢ	-	మూర్ధన్య మహాప్రాణ నాదస్పర్శం
భు	-	కంఠ్య మహాప్రాణ నాదస్పర్శం

7. అనునాసికం + అంతస్థం

8. అంతస్థం + అంతస్థం

1. అప్పు	అత్త	అట్ట	అచ్చు	అక్క
అబ్బు	అద్దకం	అడ్డు	అజ్జ	అగ్గి
యుద్ధం	వజ్జుల	కర్ర	కల్లు	ఆత్మత
ఉత్పవం	ద్రవం	ఆశ్చర్యం	కస్తూరి	ఇష్టం
కర్ర	ఖర్దరు	ఆర్థం		

ఆప్తుడు	చాప్తురు	ప్రయోగం
ఆప్పర	కన్యాకుబ్జం	శతాబ్ది
భ్రమ	బ్రాహ్మణుడు	ఉత్పత్తి
సత్కారం	జట్కా	చట్రం
పొట్లం	ఇడ్డీ	వజ్రం
దిక్పాలురు	వక్త	ఆప్తు
క్రమం	కుప్తం	పరీక్ష
అగ్రహారం	గ్రాని	కర్పూరం
ఆర్ధరు	కోర్డు	అర్చన
అరీ	పార్కు	వర్గం
వర్షం	శ్రమ	శ్లోకం
పుష్పం	ఆవిష్కరణ	స్పర్శ
కష్టం	మూలా	హృదయం
ఆహ్వాదం		

2. ఉపాత్	రత్నం	స్నానం
కృష్ణ		

	ఆత్మ రుక్మిణీ వర్ణం బ్రహ్మ	పద్మ రుగ్మత జ్ఞానం	రాట్నం కర్మ స్మృతానం
3.	ంప	అంపకం	
	ంబ	ఆంబ	
	ంత	అంత	
	ంద	అందం	
	ంధ	గ్రంధం	
	ంథ	పంథా	
	ంట	గంట	
	ండు	పండు	
	ంచ	కంచు	
	ంజ	వంజరం	
	ంక	వంకీ	
	ంగ	బంగారు	
	ంఘ	జంఘాలుడు	
	మ్మ	చెమ్మి, చెమ్మా	
	ప్ర	నప్రమత	
	ంశ	అంశం	
	ంస	హంస	
	న్న	కొన్ను	
	ంచ	తేంచు	
4.	మ్మ	తుమ్మెద	
	న్న	వెన్నెల	
	ణ్ణ	వాణ్ణి	

5.

నృ
ణ్ణ

చిన్మయానందుడు
మృణ్మయి, కిరణ్మయి

స్య

ఆప్యాయత

బ్య

బ్యాంకు

త్య

త్యాగం

ద్య

ఉద్యోగం

ధ్య

ధ్యానం

ట్య

నాట్యం

త్య

పాఠ్యాంశం

చ్య

అచ్యుతుడు

జ్య

రాజ్యం

క్య

వాక్యం

గ్య

ఆరోగ్యం

ఖ్య

ప్రఖ్యాతి

ర్య

చర్య

ల్య

బాల్య

త్వ

త్వరగా

ట్వ

బట్వాడా

ద్వ

ద్వారం

ధ్వ

ధ్వని

జ్వ

జ్వరం

క్వ

పక్వం

ర్వ

గర్వం

ల్వ

కాల్వ

శ్వ

అశ్వం

స్వ

స్వతంత్రుడు

సంయుక్తాక్షరాలు :

నాగు వర్ణాలు కలివి :

సంస్కృతి

స్వాతంత్ర్యము

మూడు వర్ణాలు కలివి :

సంస్కారం

తత్త్వము

సంస్థ

చంద్రుడు

వర్జ్యం

తండ్రి

ఆర్ఘ్యం

పాండ్యరాజు

పార్శ్వం

నంద్యాల

ఆదృత

అంధ్రుడు

రాష్ట్రం

సంధ్య

నిష్క్రమణం

అంగ్లం

స్త్రీ

తెండళ్ళు కలి సంయుక్తాక్షరాలు :

1.	అననునాసికం + అననునాసికం	}	ఎకవర్ణ
భిన్నవర్ణ
2.	అననునాసికం + అనునాసికం		
3.	అనునాసికం + అననునాసికం		
4.	అనునాసికం + అనునాసికం		
5.	అననునాసికం + అంతస్తం		
6.	అంతస్తం + అననునాసికం		

10.	వ్ర	వ్రతం
7.	మ్య	రమ్యం
	న్య	కన్య
	ణ్య	పుణ్యం
	స్వ	అస్వయం
	ణ్వ	కణ్వుడు
8.	వ్వ	దువ్వెన
	వ్య	కావ్యం
	య్య	అయ్యా

సవర్ణాలు :

1. పదాదిలో ఇ, ఎ లతో కొద్ది యకార లక్షణం కలిగిన ఇ, ఎలు ఉ, ఓ లుతో కొద్ది వకార లక్షణం కలిగిన ఉ, ఓలు ఉన్నాయి.

యి ఇది	పుడిన్న
యీ ఈగ	పూడిరు
యై ఎక్కడ	వొడిక
యే ఏరు	వోడిడ

2. పదాల్లో రెండో అక్షరంలో అ ఉంటే మొదటి అక్షరంలోని అన్ని అచ్చులు ఆ తో సమస్వరత కలిగిన ధ్వనిని కలిగి ఉంటాయి. అలాగే రెండో అక్షరంలో ఇ ఉంటే మొదటి అక్షరంలో ఇ తో సమస్వరత కలిగిన లక్షణాన్ని కలిగి

ఉంటాయి. అయితే మొదటిది అన్ని అచ్చుల్లోను చాల
స్పష్టంగా కనిపిస్తుంది. సందివశాత్తు రెండో అక్షరంలోని
అచ్చు లోపిస్తే మొదటి అక్షరంలో సవర్ణంగా ఉన్న అచ్చు
వర్ణ లక్షణాన్ని పొందుతుంది.

అ	అ	కట్టా	కట్ట + అ
	—		కట్ట + అ
ఇ	ఇ	పిట్లు	పిట్లు
	—	పిట్లు	పిట్ట + లు
ఎ	ఎ	మెట్లు	మెట్ట + లు
	/	మెట్లు	మెట్ట + లు
ఉ	ఉ	ముద్దా	ముద్ద + అ
	—	ముద్దా	ముద్ద + అ
ఒ	ఒ	మొక్క	మొక్క + అ
	—	మొక్క	మొక్క + అ
ఆ	ఆ	పాట్లు	పాటు + లు
	/	పాట్లు	పాట + లు
ఈ	ఈ	మీరా ?	మీరు + అ
	—	మీరా :	మీర + అ
ఊ	ఊ	పూట్లు	పూటు + లు
	—	పూట్లు	పూట + లు
ఓ	ఓ	కోబొకటి	కోటు + ఒకటి
	—		కోట + ఒకటి

నిన్నమ్మరమ్మంది

పిల్ల నుకున్నాను

ముద్దిమ్మన్నాడు
మందన్నాను
ముక్కన్నాడు
కొమ్మనుకున్నాను—

మొదలైన వాటిలో మొదటి అక్షరంలో ఉన్న అచ్చు వ్యత్యాసవల్ల-రెండు రకాలగా ఉచ్చరించవలసి ఉంటుంది.

3. ఇ, ఈ, ఎ, ఏ లతో కూడిన చ జలు తాల వ్యలక్షణాన్ని కలిగి ఉంటాయి. ఈ తాలవ్యాలు ఊష్మీకరణ పొంది ఉంటాయి కూడ.

చిక్కు	జారు	చుట్టు	జుట్టు
చింత	జెండా	చోటు	జోరు
చెక్రం	చెక్కు	చుట్ట	జూలు
జాడి-	జేబు	చోటు	జొన్న

కొన్నిట్లో రెండు రూపాలు స్వేచ్ఛగా వాడొచ్చు.

చదరంగం — చదరంగం

చాల — చాల

4. వ వర్ణానికి రెండు సవర్ణాలున్నాయి : అ, ఆ, ఊ, ఊ, ఓ, ఓ, ఔలతో వ దంతోష్ఠ్య లక్షణాన్ని, మిగతాచోట్ల ఉభయోష్ఠ్య లక్షణాల్ని కలిగి ఉంది.

వదిన	విరుగు
వద్దు	వెన్న
వరం	వైరం

5. ర వర్ణానికి రెండు సవర్ణాలున్నాయి. మూర్ధన్యక్షరాలతోను సంయుక్తాక్షరంగా వచ్చినప్పుడు మూర్ధన్య లక్షణాల్ని కలిగి ఉంటుంది.

చట్రము	గండ్రగొడ్డలి
రాయి	నారు
రాముడు	రవి

6. న వర్ణానికి మూడు సవర్ణాలున్నాయి. జ అనేది కంఠ్యాలతో వచ్చినప్పుడు, ఙ అనేది తాలవ్యాలతో వచ్చినప్పుడు మిగతా చోట్ల న.

కౌంగ	అంచు	నగ
కౌజంగ	అఞచు	

7. గ, జ, ద, బ లు అచ్చుల మధ్యలో ఊష్మీకరణం చెందిన సవర్ణాలను కలిగి ఉన్నాయి.

ఈగ	గజం	గదబ	కబురు
----	-----	-----	-------

సంధి

ఒక స్వతంత్ర పదం ప్రత్యయాల్లో కలిసినప్పుడు, రెండు స్వతంత్ర పదాలు కలిసినప్పుడు వాటిమధ్య ఉరిగే ధ్వని మార్పులు సంధిగా వ్యవహరిస్తాం.

1. స్వతంత్ర పదంతో అచ్చుతో మొదలయ్యే ప్రత్యయం కలిస్తే, పదం లోని చివరి అచ్చు లోపిస్తుంది.

రెండు + ఓ = రెండో
రాముడు + ఇ = రాముడి
సీత + ఆ = సీతా

2. ద్వితీయాది విభక్తులతో కలిసినప్పుడు యితో అంతమయ్యే పదాల చివరి అచ్చు లోపిస్తుంది.

$$\text{రాములు} + \text{ను} = \text{రాముల్ని}$$

$$\text{కాలు} + \text{తో} = \text{కాల్తో}$$

$$\text{పాలు} + \text{లో} = \text{పాల్లో}$$

3. డ, రి లతో అంతమైన పదాల చివరి అచ్చులు, ల, న ల ముందు లోపిస్తుంది.

$$\text{కారు} + \text{లో} = \text{కార్లో}$$

$$\text{వారి} + \text{ని} = \text{వార్ని}$$

4. థి, తో అంతమయ్యే పదాలు త్రో తో కలిసినప్పుడు పదాల చివరి అచ్చు లోపిస్తుంది.

$$\text{చేతి} + \text{తో} = \text{చేత్తో}$$

$$\text{రాతి} + \text{తో} = \text{రాత్తో}$$

5. టు,టిలతో అంతమైన పదాల చివరి అచ్చు, లో ముందు లోపిస్తుంది.

$$\text{కోటు} + \text{లో} = \text{కోట్లో}$$

$$\text{కోటి} + \text{లో} = \text{కోట్లో}$$

6. ఇ ఉ ల తో అంతమయ్యే పదాల చివరి అచ్చు—ఏ అచ్చుతో కలిసినా లోపిస్తుంది. అచ్చు లోపించని రూపాలు కూడ అరుదుగా ఉంటాయి.

$$\text{తమ్ముడు} + \text{ఇచ్చాడు} = \text{తమ్ముడిచ్చాడు}$$

$$\text{లక్షి} + \text{ఏడ్చింది} = \text{లక్షేడ్చింది}$$

$$\text{వాడు} + \text{అన్నాడు} = \text{వాడన్నాడు}$$

కృష్ణుడు + ఉన్నాడు = కృష్ణుడున్నాడు
 రజని + ఒచ్చింది = రజనొచ్చింది

అది + ఇచ్చింది = అదిచ్చింది
 ఇది + ఎవరు = ఇదెవరు
 ఇది + అక్కడిది = ఇదక్కడిది
 అవి + ఉన్నాయి = అవున్నాయి
 అది + ఒకటి = అదొకటి

సీత + అన్నది = సీతన్నది
 అమ్మ + అన్నది = అమ్మన్నది

9. కు తో అంతమయ్యే పదాలకు గా చేరిస్తే కు లోని అచ్చు లోపిస్తుంది. క + గాలు కలిసి గా గా వర్ణసమీకరణం చెందుతాయి.

చిరాకు + గా = చిరాగ్గా
 పరాకు + గా = పరాగ్గా
 చికాకు + గా = చికాగ్గా

10. అనునాసికంతో అంతమయ్యే పదాలు హల్లుల్లో కలిసి నప్పుడు కచటతప లు వికల్పంగా—గజడదబ లవుతాయి. అనునాసిక హల్లు ప్రాయీకంగా లోపిస్తుంది.

వస్తున్నానని + చెప్పి = వస్తున్నానం చెప్పి

11. ట్టు, టై లలోని ద్విత్వం ఆ కారణముందు లోపిస్తుంది

కొట్టు	కొట్టో
పెట్టె	పెట్టో

12. డు తో అంతమయ్యే పదాల చివరి డు ద్వితీయనిభక్తి ప్రత్యయంతో కలిసినప్పుడు చివరి అచ్చు లోపిస్తుంది. డ్ + ని లు కలిసి ఙ్గి గా వర్ణ సమీకరణం చెందుతాయి.

రాముడు + ని = రాముణ్ణి

మొగుడు + ని = మొగుణ్ణి

13. లు, ల నలు పరమైతే ము తో అంతమయ్యే పదాల చివరి ము లోపిస్తుంది. ముందు అచ్చుకి దీర్ఘం వస్తుంది.

అడగడం = అడగడానికి

ఉద్యోగం = ఉద్యోగాలు

14. ప, పు లతో అంతమయ్యే పదాలు పతో ప్రారంభమయ్యే పదాల్లో కలిస్తే మొదటి పదంలోని చివరి అచ్చు లోపిస్తుంది.

కోప + పడు

ఆపు + పెట్టు

15. రెండక్షరాలు కలిగి, కక్షలతో అంతమయిన పదాల చివరి అచ్చు క తో మొదలయ్యే పదాల్లో కలిస్తే మొదటి పదంలోని అచ్చు లోపిస్తుంది.

నాకు + కాదు = నాక్కాదు

రాక + కోసం = రాక్కోసం

16. అచ్చుతో అంతమయ్యే పదాలు ఇ, ఎలతో కాని, ఉ, ఓ లతో గాని మొదలయ్యే పదాలతో కలిసినప్పుడు వరసగా యి, వు లు వికల్పంగా ఆగమంగా చేరుతాయి.

ఆమె + ఇచ్చింది = ఆమె యిచ్చింది/ఆమిచ్చింది

ఆవిడ + ఎక్కడ = ఆవిడ యెక్కడ/ఆవిడెక్కడ

సీత + ఉంది = సీత వుంది/సీతుంది

17. అన్నంత రూపాల తర్వాత వచ్చే సహాయక క్రియ మొదటి నాద రహితమైన హల్లులు నాదత పొందుతాయి. అచ్చుతో మొదలయ్యే సహాయక క్రియలముందు నగాగమం వస్తుంది.

కూడ + పెట్టు = కూడబెట్టు

చూడ + కలుగు = చూడగలగు

వెళ్ల + ఇయ్యి = వెళ్లనియ్యి

3. పద ప్రకరణం

పదాలు రెండు రకాలు : 1. స్వతంత్ర పదాలు, 2. అస్వతంత్ర పదాలు. స్వతంత్ర పదం తనంత తాను గాని, ఒకటి రెండు ప్రత్యయాల్లో గాని ఉంటుంది. ప్రత్యయాలు సాధారణంగా ఏకాద్కాలు. వీటిని స్వతంత్ర పదాలతో కలిపి మాత్రమే వ్యవహరిస్తాం. స్వతంత్ర పదం తనంత తానుగా ఆర్థాన్నివ్యగలదు. అస్వతంత్ర పదం స్వతంత్ర పదంతో కలిసి ఉన్నప్పుడే ఆర్థాన్నిస్తుంది. స్వతంత్ర పదాలు ఆవి పొందే ప్రత్యయ నిష్పత్తి ననుసరించి మూడు తరగతులుగా విభజించవచ్చు : 1. నామవాచకాలు, 2. క్రియాలు, 3. అవ్యయాలు. బహువచన ప్రత్యయాల్లో గాని, విభక్తి ప్రత్యయాల్లో గాని కలిపి వ్యవహరించగలిగే పదాలు సామాలు. కాలవాచక ప్రత్యయాల్లో వ్యవహరించగలిగే పదాలు క్రియాలు. బహువచన, విభక్తి, కాల ప్రత్యయాల్ని తీసుకునే అర్హత లేనివి అవ్యయాలు.

లక్ష్మికి

లక్ష్మి

కలం

కలాలు

పాడు

పాడుతాను

పాడాను

ద్వారా

నుంచి | (అవ్యయాలు)

ప్రత్యయాలు రెండు వర్గాలు. 1. కృత్తద్ధిత ప్రత్యయాలు, 2. నామ క్రియా విభక్తి ప్రత్యయాలు. కృత్తద్ధిత ప్రత్యయాలు శబ్ద సాధన ప్రత్యయాలుగా వ్యవహరిస్తాం. కృత్తప్రత్యయాలంటే క్రియాధాతువులకు గాని, క్రియా సమాసాలకు గాని ప్రత్యయాలు చేరిస్తే నామవాచకాలు నిష్పన్నమౌతాయి. తద్ధిత ప్రత్యయాలంటే నామవాచకాలకి ప్రత్యయాలు చేరిస్తే మరికొన్ని నామవాచకాలు

నిష్పన్నమాతాయి. నిర్జీతమైన నామ, క్రియా పర్గాలతో మాత్రమే వర్తిస్తాయి. నామ, క్రియా విభక్తి ప్రత్యయాలు మాత్రం ఆయా పర్గాల్లో ఉండే అన్ని పదాల తోను వర్తిస్తాయి.

ఉదాహరణకి :

‘పాడు’ అనే క్రియచుంచి పాట అనే నామవాచకం నిష్పన్నమౌతుంది. కాని డు చివరలో ఉండే ప్రతి శబ్దానికి ట అనే ప్రత్యయం చేరి నామవాచకాలు నిష్పన్నం కావు. మాడు – అనే క్రియ నుంచి “మాట” అనే నామవాచకం నిష్పన్నం కాదు. కాకి అనే నామవాచకానికి కాకులు, కాకిని, కాకికి, మొదలైన, బహువచన, విభక్తి ప్రత్యయాలు చేరుతాయి. ఇలా ఏ నామవాచకం తీసుకున్నా యీ ప్రత్యయాలు వరసగా చేరుతాయి.

ఈ ప్రకరణంలో మొదట తద్విత ప్రత్యయాల గూర్చి తర్వాత కృతప్రత్యయాల గూర్చి, ఆ తర్వాత నామ విభక్తి ప్రత్యయాల గూర్చి తెలుసుకుందాం తద్విత ప్రత్యయాలు కొన్ని నామవాచకాల్లో లింగ వివక్షలను చూపిస్తాయి. ఇటు ఎంటివి సాధారణంగా సంస్కృతం నుంచి ఎరుపు తెచ్చుకున్నవే.

ఈ క్రిందివి తద్విత ప్రత్యయాలు :

3.1 :	(స్త్రీ) లింగము :	(పుం) లింగము :
	-ఇ	-ఉడు
	దేవి	దేవుడు
	సుందరి	సుందరుడు
3.2 :	ఇని	-ఉడు
	కామిని	కాముడు
	నాగిని	నాగుడు
3.3 :	-అ	-ఉడు
	చపల	చపలుడు

	కాంఠ విజయ	కాంఠ.డు విజయ.డు
3.4 :	ఇని కుటుంబిని యోగిని	-ఇ కుటుంబి యోగి
3.5 :	పుం -ఉడు వైద్యుడు హితుడు	నపుంసక లింగము (స) అం వైద్యం హితం
3.6 :	పుం, స్త్రీ) -ఇ ప్రధాని దేశి వ్యాపారి వ్యాపారి	నపుంసక అం ప్రధానం దేశం వ్యాపారం వ్యాపారం
3.7 :	న అం కులం	స్త్రీ -అట కులట
3.8 :	పుం. అం తీవ్రం	నపుం. -అత తీవ్రత

3.9 :	న -ఉడు నాగరికుడు	న అత నాగరికత
3.10 :	న క్రి	న క్రిన
3.11 :	న -అం దైవం	న -ఇకం దైవికం
3.12 :	న -ఇక నాటిక	న -ం నాటకం
3.13 :	న -అం కర్ణం	న -ఇక కర్ణిక
3.14 :	న -ఉడు చప్పడు	న -అట చప్పట చప్పట్టు
3.15 :	న -ఇలి దోసిలి వీడితిలి	న -ఎడు దోనెడు వీడికెడు

3.16 :	న	న
	-ఇ	-ఉవు
	స్తుతి	స్తుత్యవు

3.17 :	న	న
	-అం	-ఉక
	పాదం	పాదుక

3.18 , జూడం మొదలైన వాటికి 'అరి' ప్రత్యయం చేరుతుంది. జూడంలోని చివరి అనునాసికం పోతుంది. తగువు, చదువు, గడుసులలోని రెండో అక్షరంలో ఉ→అ గా మారుతుంది.

టక్కు	టక్కరి
చదువు	చదవరి
జూదం	జూదరి
తగువు	తగవరి
గడుసు	గడనరి

3.19 : ఈత మొదలైన వాటికి కాడు, కత్తియలు వుం, స్త్రీ లింగాల్లో చేరుతాయి. అందులోని చివరి అనునాసికం పోతుంది. ఇవి సంధి వశాత్తు ఛాలచోట్ల గాడ్లు, గత్తియలు.

అందం	అందగాడు	అందగత్తె
ఈత	ఈతగాడు	ఈతగత్తె
ఆట	ఆటగాడు	ఆటగత్తె
పాట	పాటగాడు	పాటగత్తె
మొన	మొనగాడు	
మాట	మాటగాడు	మాటగత్తె

3.20 : మాటకు, 'కారి' చేరి మాటకారి. మోసము, పైత్యాలలో చివరి 'ము' పోయి 'కారి' చేరుతుంది.

మోసం

మోసకారి

పైత్యం

పైత్యకారి

3.21 :

—అం

—ఇగ

కన్నడం

కన్నడిగ

3.22 :

సాఁ

సాఁడు

ఈడు

హిరి

3.23 :

పైకు

పైబ

—అట

చీరి

3.24 :

విడి

(కిలి చేరి)

విడికిలి

3.25 :

—

—ణ

ధార

ధారణ

ముద్ర

ముద్రణ

3.26 :

కవి

(కి 'త' చేరి)

కవిత

3.27 :

చెవి

(కి 'ఉడు' చేరి)

చెవుడు

3.28 : తెల్ల-మొదలైన వాటికి 'న' చేరుతుంది.

తెల్ల

తెల్లన

పచ్చ

పచ్చన

ఎర్ర .	ఎర్రన
నల్ల	నల్లన
పుల్ల	పుల్లన
చప్ప	చప్పన
నన్న	నన్నన

8.29 : 'అతి మొదలైన వాటికి' 'ప' చేరుతుంది. మగలోని చివరి అ→ఉ గా మారుతుంది.

అతి	అతివ
వలు	వలువ
మగ	మగువ

8.30 : పావు (కు లా చేరి) పావులా

8.31 : జాతి వాచకాలైన మంగల, ఎరుకల, మేదర, చాకల, కుమ్మర మొదలైన వాటికి 'ఇ' చేరుతుంది.

మంగల	మంగలి
ఎరుకల	ఎరుకలి
మేదర	మేదరి
చాకల	చాకలి
కుమ్మర	కుమ్మరి

8.32 : ఉప్పు (కు పెన చేరి) ఉప్పైన

3.33 : అరుణ మొదలైన వాటికి 'ఇమ' చేరుతుంది.

అరుణ	అరుణిమ
రక్త	రక్తిమ
పూర్ణ	పూర్ణిమ

3.34 : ముద్దుకు 'ఇయ' చేరుతుంది. ముద్దులోని ద్విత్వం కొన్ని చోట్ల పోతుంది.

ముద్దు	ముద్దీయ
	ముదియ

3.35 : మేలు, పసిలకు 'ఇమి' చేరుతుంది.

మేలు	మేలిమి
పసి	పసిమి

3.36 : మోపు మొదలైన వాటికి 'ఇక' చేరుతుంది.

మోపు	మోపిక
ముద్ర	ముద్రక
చంద్ర	చంద్రక
మాల	మాలిక

3.37 : లో, ముండు మొదలైన అవ్యయాలకి 'గిలి' జేరుతుంది. ముండులోని చివర అక్షరం పోతుంది.

లో	లోగిలి
ముండు	ముంగిలి

3.38 : 'మెలి' కి క చేరి మెలిక

3.39 : మూర మొదలైన వాటికి —ఎడు చేరుతుంది.

మూర	మూరెడు
ముంత	ముంతెడు
కుంఠ	కుండెడు
వీనె	వీనెడు
గంప	గంపెడు

మూర, ముంత, కుండ, వీనె, గంప మొదలైనవి. వీటిలో మరికొన్ని పదాలు గూడా చేర్చొచ్చు.

3.40 : మాతృ మొదలైన వాటికి క చేరుతుంది.

మాతృ	మాతృక
భూమి	భూమిక

3.41 : పొడి కి —ఉం చేరి పొడుం

3.42 : పొలి కి —ఉను చేరి పొలును

3.43 : గురి కి —ఉతు చేరి గురుతు.

3.44 : ఒండులోని చివరి అచ్చు పోయి డ టగా మారి అరి చేరుతుంది.

ఒండు	అరి	ఒంటరి
------	-----	-------

3.45 : జాలు మొదలైన వాటికి -అరి చేరుతుంది.

జాలు	జాలరి
మోపు	మోవరి
పొదుపు	పొదువరి

3.46 : కంచు మొదలైన వాటికి ఆర, ఆరి చేరుతాయి.

కంచు, కమ్మ, ఉప్పు, కంచు మొదలైనవి.

కమ్మి	కమ్మర	కమ్మరి
కంచు	కంచరి	కంచరి
ఉప్పు	ఉప్పర	ఉప్పరి

3.47 : కంచులోని “చ” న గా మార్చి-ఆరి చేరుతుంది.

<u>కంచు</u>	<u>కంసారి</u>
-------------	---------------

3.48 : కత్తికి -వర చేరి కత్తెర.

3.49 : వర కి -లకు చేరి వరాయి.

వర-మొదలైన వాటికి ఆకు చేరుతుంది. చిర్రు, చిక్కులలో ద్విత్వం పోతుంది. వర, చిరు, చిక్కు మొదలైనవి.

వర	వరాకు
చిర్రు	చిరాకు
చిక్కు	చిరాకు

కృత్తులు :

ఈ క్రిందివి కృత్తులు. కృత్తులనగా క్రియా ప్రాతిపదికల నుంచి గాని క్రియా సమాశాల నుంచి గాని ఉత్పత్తియైన నామవాచకాలు.

3.50 : కాయ మొదలైన వాటికి -అ చేరుతుంది.

కాయ	కాయ
కమ్ము	కమ్మ

ఉప్పు, పుట్టు, మీటు, కట్టు, కొనరు, జుర్రు, నీలు, పెట్టు, ఉరుకు, కుదుపు మొదలైనవి. మూలక్షరాలు కలిగిన క్రియా రూపాల్లో రెండో అక్షరంలోని "ఉ" "ఆ" గా మారుతుంది.

3.51 : ఆడు మొదలైన వాటిలో ద కారంలో నాచతపోయి అ చేరుతుంది.

ఆడు	ఆట
పాడు	పాట
వండు	వంట

3.52 : వంగు మొదలైన వాటిలో గ కారములో నాచతపోయి -అ చేరుతుంది.

వంగు	వంక
వీగు	వీక

మూస, ముసుగు, ఎరుసు, అలుగు, కాగు వంగు.

3.53 : బలు మొదలైన వాటికి -పు చేరుతుంది,

బలు	బలుపు
గెలు	గెలుపు

బలు, వీలు, బలు, గెలు, అరు, వరు, తుడు, కుడు, వీడు.

3.54 : చూచు మొదలైన వాటిలోని చివరి అక్షరం పోయి -పు చేరుతుంది.

చూచు	చూపు
కాయు	కాపు

మాయు, దాయు, ఎంచు, చూచు మొదలైనవి.

3.55 : అచ్చు మొదలైన వాటిలోని చివరి అక్షరం పోయి వ్వు చేరుతుంది.

<u>అచ్చు</u> ?	అవ్వు
మెచ్చు	మెవ్వు
హెచ్చు	హెవ్వు ?

3.56 : కూయు ఆదలలోని యే త గా మారి -అ చేరుతుంది.

కూయు	కూత
కోయు	కోత
నేయు	నేత

కూయు, కోయు, మూయు, రాయు, గీయు, పూయు, జేయు, మొదలైనవి.

3.57 : రా ఆదలకు -క చేరుతుంది,

రా	రాక
ప్రో	ప్రోక
పుట్టు	పుట్టుక

3.58 : ⁹ వండు కు -గు చేరి వండుగు

9.59 : ప్రేలు మొదలైన వాటికి -డు చేరుతుంది.

ప్రేలు

ప్రేలుడు

వేలు

వేలుడు

ప్రేలు, వేలు, నలుగు, తెలుపు, కాకు, దాకు, జారు, ఇరుగు,
మొదలైనవి,

9.60 : గోకు-ప్రాకు-లకు-రు/డులు చేరుతాయి.

గోకు

గోకురు, డు

ప్రాకు

ప్రాకురు, డు

9.61 : చచ్చు-తోని-చ్చు పోయి దాని ము దున్న అచ్చు దీప్త త్వం పొంది
-వు చేరుతుంది.

చచ్చు

చావు

9.62 : పూయు-లోని యు పోయి -వు చేరుతుంది.

పూయు

పూవు

9.63 : దిగు-మొదలైన వాటికి వు/వ లు చేరుతాయి.

దిగు

దిగువు, అవ

ఎగు

ఎగువు/వ

బిగు

బిగువు

నిలు

నిలువు/వ

3.64 : నేర్పు-తొలుకు లకు -అరి చేరుతుంది. తొలుకు-లోని డెంటో అక్షరంలో “ఉ” “అ” గా మారుతుంది.

నేర్పు

తొలుకు

నేర్పరి

తొలరరి

3.65 : కూడు-మొదలైన వాటికి -అరి చేరుతుంది. కాయలలోని య వ గా మారుతుంది.

కూడు

తిరుగు

కాయ

కూడలి

తిరగలి

కావలి

3.66 : నడు, కు-అత, అక చేరుతాయి, మడుకు, -ఆర చేరుతుంది.

నడు

మడు

నడత, నడక

మడత

3.67 : దువ్వు-నిల్పు-లకు -ఎన చేరుతుంది. నిల్పు-లోని ల → చ గా మారుతుంది.

దువ్వు

నిల్పు

దువ్వెన

నిచ్చెన

3.68 : నీలు-మొదలైన వాటికి -ఇక చేరుతుంది.

నీలు

తూచు

నీలిక

తూనిక

నీలు, ఎన్ను, పన్ను, నమ్ము, ఏలు, పోలు, అల్లు, కదులు, తేలు, కుదురు, చేరు, పీలు, పమ్ము, పూసు, ఊసు. పొందు, కూడు మొదలైనవి తూచు లోని చు పోయి న్ చేరుతుంది.

3.69 : పొగడు-మొవ్వైన వాటికి -త చేరుతుంది. కలచు, మడుచు,
 లోని చివరి అక్షరము పోతుంది. మడుచు, లోని రెండో అక్షరం లోని
 ఊ-అ గా మారుతుంది.

పొగడు	పొగడ్త
కలచు	కలత
మడుచు	మడత

3.70 : బిగు-ముగు-లకు ఇంపు చేరుతుంది.

బిగు	బిగింపు
ముగు	ముగింపు

3.71 : కను-విను-లకు -కలి చేరుతుంది.

కను	కనుకలి
విను	వినుకలి

3.72 : విను కి 'ఇకిడి' చేరి -వినికిడి

విను	వినికిడి
------	----------

3.73 : దోచు మొవ్వైన వాటిలో చ, య, లు ప గా మారి - ఇడిచేరుతుంది.

దోచు	దోపిడి
ఒరయు	ఒరపిడి
రాయు	రాపిడి
మోయు	మోపిడి

3.74 : గిలు -కు -అ చేరి గిలక.

<u>గిలుకు</u>	<u>గిలక</u>
---------------	-------------

3.75 : వడు-మొదలైన వాటికి-ఉ అక చేరుతుంది.

వడు	వడక
వాడు	వాడుక
పుట్టు	పుట్టుక

వాడక, పుటక-అనే రూపాలు కూడ ఉన్నాయి.

3.76 : వెలయు-లోని యు పోయి ల ద్విత్వంగా మారి -అడి చేరుతుంది.

వెలన్	వెల్లడి
-------	---------

3.77 : మిగులు-లోని చివరి అక్షరం పోయి -అత చేరుతుంది.

<u>మిగులు</u>	<u>మిగతా</u>
---------------	--------------

3.78 : విరియు-లోని య వ గా మారి -ఇ చేరుతుంది.

విరియు	విరివి
--------	--------

3.79 : లే-కలుగు-లకు -ఇమి చేరుతుంది, కలుగు లోని గు పోతుంది.

లే	లేమి
కలుగు	కలిమి

3.80 : మీరు-లోని రు పోయి -ద చేరుతుంది.

<u>మీరు</u>	<u>మీద</u>
-------------	------------

3.81 : పిట్ట, కుక్కులు నుంచి బీట, గుక్కలు.

<u>పిట్ట</u>	<u>బీట</u>
<u>కుక్కు</u>	<u>గుక్క</u>

3.82 : కను-మను-లలోని న కారం ద్విత్వంగా మారుతుంది,

కను

కన్ను

మను

మన్ను

క్రియా సమాసాల నుంచి ఉత్పత్తియైన నామవాచకాలు :

3.83 : ఏలబడు మొదలైన వాటికి ఇ చేరుతుంది. వడంలోని రెండో అక్షరం లోని అ-ఉ గా మారుతుంది. ఏలబడు, కిట్టబడు, కొనబడు, మొక్కబడు, చినబడు.

ఏలుబడు

ఏలుబడి

కిట్టబడు

కిట్టుబడి

3.84 : అప్పగించు-మొదలైన వాటిలోని -చు పోయి -త చేరుతుంది.

అప్పగించు

అప్పగింత

చప్పరించు

చప్పరింత

అప్పగించు, చప్పరించు, ఆవులించు, ఎక్కిరించు మొదలైనవి.

3.85 : ఆ, ఇ, ఏ నుంచి ఉత్పత్తియైన నామవాచకాలు :

ప్రథమ పురుష సర్వనామాలు :

ఏకవచనం :

బహువచనం :

పుంలింగము వాడు

అతడు

	అతను	
	ఆయన	వారు, వాళ్ళు
	ఇతడు	
	వీడు	
	ఇతను	
	ఈయన	పేరు, వాళ్ళు
శ్రీ లింగము	ఆమె	
	అది	వాళ్ళు
	ఈమె	
	ఈది	వీళ్ళు
నవ్వంసకం	అది	అది
	ఇది	ఇది

ప్రకృతిక ప్రథమ పురుష సర్వనామాలు :

	ఏక :	బహు :
పుంలింగము	ఎవడు	ఎవరు
పుం' శ్రీ	ఎవరు	ఎవరు
నవ్వంసక	ఏది	ఏది

పీఠీ నుంచి ఉత్పత్తయైన మరికొన్ని : పాలు :

అప్పుడు	ఇప్పుడు	ఎప్పుడు
అక్కడ	ఇక్కడ	ఎక్కడ
అన్ని	ఇన్ని	ఎన్ని
అంత	ఇంత	ఎంత

అందరు	ఇందరు	ఎందరు
అవతల	ఇవతల	ఎవతల
అలా (గు)	ఇలా (గు)	ఎలా (గు)

ఈ క్రిందివి అన్నిట సర్వసమానములు :

కొంత	కొన్ని
కొందరు	కొంచుము.

ఈ క్రిందివి అవ్యయములు :

చాలు	చాలా
దాగు	దాగా
ద్వారము	ద్వారా

ప్రత్యయాత్మక నిష్పత్తి :

నామవాచకాలు :

నామవాచకాలు నలుగు వర్గాలు. ఇవి ప్రత్యయాల్లో చేరేవన్నవి పౌండే మాన్యుననుసరించి యీ పరీకరణ చెయ్యబడింది.

1. ఉ రో అంతమయ్యేవి.

ఉ రో అంతమైన మనుష్యవాచకాలు

ఉ రో అంతమైన మనుష్య వాచకాలు కానివి.

ముం రో అంతమై రెండక్షరాల కన్న ఎక్కువ కలివి.

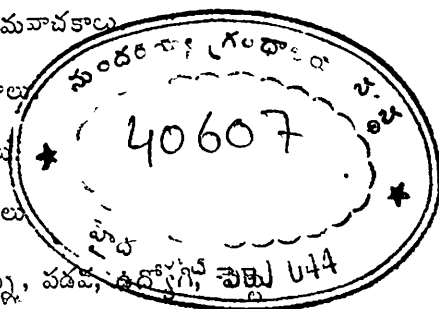
ఉ రో అంతమైన మిగతా నామవాచకాలు

2. అ రో అంతమయ్యే నామవాచకాలు

3. ఇ రో అంతమయ్యే నామవాచకాలు

4. ఎ రో అంతమయ్యే నామ వాచకాలు

ఱామడు, పండు, ఆనందం, పాము, కన్ను, పడవి, ఉన్నెగిరి, పెళ్ళి 044

బహువచన స్వరూప :

బహువచనానికి రెండు పర్యాయ రూపాలు. ప్లు, లు.

ప్లు ప్రత్యయం యీ క్రింద నిచ్చిన వివిధ నామవాచకాలతో చేరుతుంది.

3.86 : 'రు' తో అంతమయ్యే ఊరు మొదలైన వాటికి చేరుతుంది. ప్రత్యయం చేరే ముందు చివరి అక్షరం లోపిస్తుంది.

ఊరు

ఊళ్లు

కుదురు, గోరు, నుదురు, నోరు, పేరు, వెదురు, కుదురు - ఊరు మొదలైనవి.

3.87 : లు తో అంతమయ్యే తాబేలు మొదలైన వాటికి :

తాబేలు

తాబేళ్లు

తోడేలు, కుండేలు, కాలు, వేలు, మేలు, తాబేలు మొదలైనవి.

3.88 : లి తో అంతమయ్యే తిరగలి మొదలైన వాటికి.

తిరగలి

తిరగళ్లు

చాకలి, మంగలి, గొడ్డలి, నాగలి, మొసలి, రోకలి, వాకిలి, ముంగిలి, ఆకలి, చెక్కిలి, లోగిలి, తిరగలి - మొదలైనవి.

3.89 : డి తో అంతమయ్యే పచ్చడి మొదలైన వాటికి

పచ్చడి

పచ్చట్లు

చలివిడి, మామిడి, గుమ్మడి, బడి, ముడి, మడి, పొడి, గుడి, కోడి, బండి, తిండి, పచ్చడి, మొదలైనవి.

390 : ందు తో అంతమయ్యే పండు మొదలైన వాటికి

పండు

వట్లు

గుండు, రెండు, పండు మొదలైనవి.

391 : డు తో అంతమయ్యే గుడు మొదలైన వాటికి

గుడు

గూట్లు

కూడు, మూడు, ఏడు, నాడు, పెరడు, వాడు, ఓడు, గుడు మొదలైనవి.

392 : న్ను తో అంతమయ్యే కన్ను మొదలైన వాటికి.

కన్ను

కట్లు

పన్ను, చన్ను, కప్పు మొదలైనవి,

393 : పెళ్లికి ట్లు చేరి పెళ్లిట్లు.

పెళ్లి

పెళ్లిట్లు

394 : అమ్మాయి, కుమారి, బత్తాయిలకు తప్ప ఇ తో అంతమయ్యే మిగతా
అన్ని నామవాచకాలకు లు చేరుతుంది.

అమ్మాయి

అమ్మాయిలు

బత్తాయి

బత్తాయిలు

కుమారి

కుమారిలు

అమ్మాయిలు – రూపం కూడ ఉంది.

బహువచన ప్రత్యయం చేరేటప్పుడు వదాల్తో కొన్ని మార్పులు
జరుగుతాయి.

3.95 : యి తో అంతమయ్యే నామాలలో రాయి, లేయి రప్ప మి'రా వాటిలో చివరి యే త గా మారుతుంది.

గోయి	గోరులు
నేయి	నేరులు
నూయి	నూరులు

3.96 : చేసు మొదలైన వాటిలో చివరి అక్షరం పోరుంది.

చేను	చేలు
పేను	పేలు
వేయి	వేలు

పేను, వేయి, చేసు మొదలైనవి.

3.97 : ట్టు తో అంతమయ్యే నామాలలో చివరి డ్ పోరుంది.

మెట్టు	మెట్లు
కొట్టు	కొట్లు

3.98 : టి, టు, లతో అంతమయ్యే నామాల చివరి అచ్చు పోతుంది.

కోటి	కోట్లు
పాటు	పాట్లు
కాటు	కాట్లు

3.99 : డు తో అంతమయ్యే మనుష్య వాచకాల చివరి డు పోతుంది.

తమ్ముడు	తమ్ముళ్లు/తమ్ములు
మొగుడు	మొగుళ్లు/మొగులు

3.100 : ము రో లెలమయ్యే నామవాచకాల చివరి ము రోపించి దాని ముందు ఆచ్ఛుకి దీర్ఘం పస్తుంది.

ద్వారం	ద్వారాలు
రాశం	రాశాలు
మంత్రం	మంత్రాలు
రాజ్యం	రాజ్యాలు
గొళ్లం	గొళ్లేలు

విభక్తి ప్రత్యయాలు నాలుగు :

ద్వితీయా విభక్తి :

3.101 : ద్వితీయా ద్విక్తికి మూడు పర్యాయ రూపాలున్నాయి. ను, ఉత్తమ, మధ్యమ పురుష సర్వసామాన్యోను, ణి, దు రో అంతమయ్యే సామవాచకాలతో చేసరుంది. అప్రాణి వాచకాలతో ద్వితీయ విభక్తి ప్రత్యయం అరుదుగా చేరుతుంది. ని, మిగతా చోట్ల చేసరుంది.

నేను	నన్ను
మనిషి	మనిషిని
రాముడు	రాముణ్ణి, రాముడిని
పన్ను	పంటిని
రాయి	రాతిని
ధనము	ధనాన్ని
అమ్మ	అమ్మను/ని
అన్న	అన్నను/ని
రాధ	రాధను, ని
ముగ్గు	ముగ్గును, ని
పుస్తకం	పుస్తకం, పుస్తకాన్ని
కోతులు	కోతుల్ని

చతుర్థీ విభక్తి :

3.102 : చతుర్థీ విభక్తికి రెండు పర్యాయ రూపాలు. 1. కు – ఉత్తమ, మధ్యమ పురుష సర్వనామాలతోను అందు, ఇందు, ఎందుల తోను కి మిగతా పదాలతోను చేరుతుంది. స్థలాల పేర్లతో కి అరుదుగా చేరుతుంది.

నేను	నాకు
మీరు	మీకు
చిట్టి	చిట్టికి
రేపు	రేపటికి
నూయి	నూతికి
పాప	పాపకు
పిచ్చుక	పిచ్చుకకు
పాటలు	పాటలకు
కాశీ	కాశీకి/కాశీ

షష్ఠీ విభక్తి :

3.103 : షష్ఠీ విభక్తికి రెండు పర్యాయ రూపాలు.

—ఇ ప్రత్యయం మనుష్య వాచకాలయి డు, రు లతో అంతమైన పదాల తోను, అతను, ఇతనులతోను ఆ బహువచన ప్రత్యయంతోను చేరుతాయి.

తమ్ముడు	తమ్ముడి
కృష్ణుడు	కృష్ణుడి
వాడు	వాడి
అతను	అతని
గుర్రాలు	గుర్రాల

సప్తమి :

3.104 : సప్తమిక్తిరెండు వర్ణాయ రూపాలు.

న, తేదీ, మీద మొదలైన మూలతోను, అ-అముతో అంతమైన గ్రామం - మొదలైన మూలతోను, నీరు, ఏరు, నోరు, పాలు, పగలు మొదలైన వాటితోను చేరుతాయి.

తేదీ	తేదీన
గ్రామం	గ్రామాన
నీరు	నీట
ఏరు	ఏట
నోరు	నోట
పాల	పాలు
పగలు	పగట

3.105 : ప్రాణిపదకాన్ని సంబోధించేటప్పుడు పదాల చివరి అచ్చులు దీర్ఘ త్వాన్ని పొందుతాయి. రామపదకాల చివరి 'డు' అప్పుడ'ప్పుడు పోతుంది. బహువచనంలో 'ఆర' అనేది చేరుతుంది.

రాముడు	రామా, రామ! రామా, రామ రాముడా, రామ
తమ్ముడు	తమ్ముడా తమ్ముడా
నీత	నీతా
మనుష్యులు	మనుష్యులారా
అబ్బాయిలు	అబ్బాయిల్లారా

అమ్మాయిలు
మల్లెలు
మాలతీ

అమ్మాయిల్లారా
మల్లెలారా
మాలతీ

3.106 : నామాలతో విభక్తి వ్రతయాలు చేరేప్పుడు రెండక్షరాల కంటే ఎక్కువ కలిగి యుండి 'ము' తో అంతమయ్యే పదాల చివరి ము తోపించి ద్వితీయ, చతుర్థి, షష్ఠి విభక్తుల ముందు 'న్' చేరుతుంది.

గ్రామం

గ్రామాన్ని
గ్రామానికి
గ్రామాన

3.107 : పన్ను మొదలైన వాటిలో చివరి అక్షరం లోపించి 'టి' వస్తుంది. ఇల్లు ఒళ్లు లకు ఇం, ఒం అనే రూపాలు, పన్ను, కన్ను లలో దీర్ఘత పోతుంది.

ఇల్లు

ఇంటికి

ఒళ్లు

ఒంటికి

పన్ను

పంటికి

కన్ను

కంటికి

కన్ను, చన్ను: గూడు, గోరు, నోరు, ఏరు, సుదురు, ఇల్లు, ఒళ్లు, పగలు, రోలు, కాడు, కూడు, నాడు, నేడు, వన్ను మొదలైనవి.

3.108 : కాల వాచకాలైన మాపు మొదలైన వాటికి 'అటి' చేరుతుంది.

మాపు

మాపటికి

మొన్న

మొన్నటికి

నిన్న

నిన్నటికి

సేవటి

సేవటిలో

రేపు

రేపటికి

3.112 : రాయి మొదలైన పాటలో య్' త్ గా మారుతుంది.

రాయి	రాతికి
నూయి	నూతిలో
గోయి	గోతిలో
చేయి	చేతిలో

3.113 : ప్రత్యయాల ముందు బహువచన ప్రత్యయం చివరి 'ఉ' అ గా మారుతుంది.

బళ్లు	బళ్లలో
నూతులు	నూతులలో
కథలు	కథలలో

సర్వనామాలు :

3.114 : సర్వనామాలు రెండు వర్గాలు. 1. మనుష్యవాచకాలు 2. మనుష్యేతర వాచకాలు.

	ఏక	బహు
ఉత్తమ పురుష (ఉ. పు)	నేను	మేం, మనం
మధ్యమ పురుష (మ. పు)	నీవు	మీరు
	నువ్వు	
ఆత్మార్థక	తాను	తమరు
	తను	

3.109 : పీటిలో నే, మే, మన, నీ, మీ, తా, తమ లు ప్రాచీనపదాలు. ను, వు లు ఏకవచన ప్రత్యయాలు, రు, బహువచన ప్రత్యయం. ప్రథమ ద్వితీయ, షష్ఠీలలో ఈ క్రిందిపే వాటి రూపాలు.

		ప్రథమ	ద్వితీయ	షష్ఠీ
ఉ.పు	ఏక	నేను	నన్—	నా—
ఉ.పు	బహు	మేము	మమ్మ	మా—
		మనము	మన—	మన—
మ.పు	ఏక	నీవు	నిన్—	నీ—
		నువ్వు		
		నువు		
మ,పు	బహు	మీరు	మిమ్ము	మీ—
ఆత్మార్థకం	ఏక	తను	తన్—	తన—
		తాము	తమ—	తమ—
			తమర్—	

3.110 : ద్వితీయా విభక్తిలో మమ్మ, మన, మిమ్మ అనే రూపాలు బహు వచన ప్రత్యయం 'లు' చేస్తుంది.

3.111 : రెండో వర్గానికి చెందిన సర్వనామాల్లో యీ క్రింది మూర్తులు జరుగు తాయి.

మనుష్య వాచకాన్ని తెలిపే డు తో అంతమయ్యే వాటికి చివర షష్ఠీ విభక్తి ప్రత్యయంగా 'ఇ' చేస్తుంది.

అతడు	అతడి
వాడు	వాడి

*బహువచన ప్రత్యయాల హల్లుకు దీర్ఘం.

2.112 : మనుష్య వాచకాలు కాని డు తో అంతమయ్యే వాటి చివర డు లోపిస్తుంది, టి చేరుతుంది.

అప్పుడు	అప్పటికి
ఇప్పుడు	ఇప్పటికి
ఎప్పుడు	ఎప్పటికి

3.113 :న్ని తో అంతమయ్యే సర్వనామాలకి ఈటి, టి చేరుతాయి.

అన్ని	అన్నిటికి
	అన్నీటికి
కొన్ని	కొన్నీటిలో
	కొన్నిటిలో
ఎన్ని	ఎన్నీటికి
	ఎన్నిటికి

3.114 : త తో అంతమయ్యే సర్వనామాల చివర టి చేరుతుంది.

అంత	అంతటికి
కొంత	కొంతటికి
ఎంత	ఎంతటికి

3.115 : డి, వి లతో అంతమయ్యే సర్వనామాలకు యీ క్రింది రూపాలున్నాయి

ప్రథమ	షష్ఠీ
ఆది	దాని
ఇది	దీని
ఏది	దేని

ఆవి	వాటి
ఇవి	వీటి
ఏవి	వేటి

3.116 : అక్కడ మొదలైన వాటికి చతుర్థి ప్రత్యయం మ త్రమే చేరుతుంది.
అక్కడ, ఇక్కడ, అవతల, ఎక్కడ, ఎవతల, మొదలైనవి.
కి ముందు డ - డి గా మారుతుంది.

అక్కడ	అక్కడకు/కి
ఇక్కడ	ఇక్కడకు/కి
అవతల	అవతలకు/కి
ఇవతల	ఇవతలకు/కి
ఎక్కడ	ఎక్కడకు/ఎక్కడికి

సంఖ్యా వాచకాలు :

3.117 : ఈ క్రిందివి ప్రాథమిక సంఖ్యా వాచక రూపాలు.

ఒకటి, ఓ	రెండు	మూడు
నాలుగు	ఐదు/అయిదు	ఆరు
ఏడు	ఎనిమిది	తొమ్మిది
వది		
సూరు		
వంద		
వేయి/వెయ్యి		
లక్ష		
కోటి		

3.118 : 11 నుంచి 19 వరకు సంఖ్యావాచకాలు పదికి ఒకటి, రెండు, ...
చేర్చడం వల్ల ఏర్పడతాయి. పదికి పర్యాయ రూపాలున్నాయి.

ఒకటి, మూడులతో	పద
రెండు తో	పన్నె
తొమ్మిది తో	పన్
నాలుగు తో	పద్
ఎనిమిది తో	పద్దె
మిగతా చోట్ల	పది

3.119 : అయిదు, ఆరు, ఏడు లతో హా చేరుతుంది.

పదిహేను

3.120 : సంఖ్యావాచకాలు పదితో చేరినప్పుడు వాటి పర్యాయ రూపాలు.

‘ఒకటి’ కి కొండు

‘ఐదు’ కి ‘ఎను’

‘రెండు’ లోని మొదటి హల్లు పోతుంది.

‘తొమ్మిది’ లోని మొదటి హల్లు నాదత పొందుతుంది.

పదకొండు	పన్నెండు
పదమూడు	పద్నాలుగు
పదిహేను	పదహారు
పదిహేడు	పద్దెనిమిది
పందొమ్మిది	

పదుల నిర్మాణం :

3.121 : ప్రాథమిక సంఖ్యావాచకాలకి, వది చేర్చడంవల్ల పదు లేర్పడతాయి. పదికి

రెండు, ఆరులతో	వయ్
నాలుగు, ఎనిమిది, తొమ్మిదిలతో	బై
ఏడు	బైభి
మూడు తో	ఫై

అనే పర్యాయ రూపాలున్నాయి.

3.122 : పదితో కలిసినప్పుడు సంఖ్యావాచకాల పర్యాయ రూపాలు.

రెండుకి	ఇర
మూడుకి	ము
నాలుగుకి	నల
ఐదుకి	ఏ
ఆరుకి	అర
ఏడుకి	డె
ఎనిమిదికి	ఎన
తొమ్మిదికి	తొమ్
ఇరవై	ముప్పై
నలభై	ఏభై
అరవై	డెభై
ఎనభై	తొంభై

3.123 : నూరు నుంచి నూటపది వరకు సంఖ్యలు. నూరు అనే దానికి సంఖ్యా
వాచకాలు పూర్వభాగంలో చేర్చడం వల్ల ఏర్పడతాయి.

నూరు. — సంఖ్యావాచకాలతో కలిసినప్పుడు, నూటలోని చివరి
అచ్చు మిగతా అచ్చులతో కలిసినప్పుడు పోతుంది.

నూరు సంఖ్యావాచకాల ముందు నూట—గా మారుతుంది. నూటలోని చివరి
అచ్చు అచ్చుల ముందు లోపిస్తుంది.

నూటొకటి 101

నూట రెండు 102

నూటైదు 105

నూటారు 108

నూటేడు 107

నూట తొమ్మిది 109

3.124 : ఓ చేర్చడం వల్ల సార్వసామిక విశేషణ రూపాలేర్పడతాయి.

ఒకటి

ఒకటో

మూడు

మూడో

నాలుగు

నాలుగో

నూరు

నూరో

3.125 : మనుష్య బోధకాలైన సంఖ్యావాచకాల్లో ఒకటికి లింగ బోధకమైన
మూడు ప్రత్యయాలు చేరుతాయి.

ఒకడు

పుం. లి.

ఒకరు

పుం. స్త్రీ

ఒకరై

స్త్రీ

9.126 : మనుష్య వాచకాల్ని తెలిపే సంఖ్యావాచక ప్రత్యయానికి మూడు పర్యాయ రూపాలున్నాయి. రెండు, నాలుగులతో రు, మూడు తో గ్గురు, మిగతా చోల్ల గురు వస్తుంది. ఈ ప్రత్యయాల ముందు సంఖ్యా వాచకాలు ఈ క్రింది రూపాల్ని కలిగి ఉంటాయి. మూడు పండి 'మంది' కూడ చేరుతుంది.

రెండు	ఇద్ద
మూడు	ము
నాలుగు	నలుగు
ఎనిమిది	ఎనమండు
తొమ్మిది	తొమ్మండు
పది	పదు
ఇద్దరు	ముగ్గురు
నలుగురు	ఐదుగురు
ఆరుగురు	ఏడుగురు
ఎనమండుగురు	పదుగురు

మూడు మంది

9.127 : అర, పావు, అనేవి సగాన్ని, $1/4$ వ వంతు తెలిపే రూపాలు. ఇవి సంఖ్యావాచకాల తర్వాత చేరుతాయి. ఇవి చేరేటప్పుడు అరతో ఉన్న, పావుతో ఉమ్-అనే సముచ్చయార్థకాలు పస్తాయి.

మూడున్నర మూడుపావు

9.128 : సంబోధన ప్రథమ తప్ప మిగతాన్ని ప్రత్యయాలు సంఖ్యావాచకాలతో చేరుతాయి. ఒకటి తొ మిగతా వాటిలో ఇటి, ఈటి, చేరుతాయి.

రెండు	రెండిటికి
	రెండిటికి
మూడు	మూడిటికి
	మూడిటికి
నాలుగు	నాలుగిటికి
	నాలుగిటికి

3.129 : సూరు-స్వీటీయా, చతుర్థి నప్తమి పిథక్తుల ముందు 'సూటిగా' మారుతుంది.

సూటి

సూటికి

సూటిని

సూటిలో

సూరులో

క్రియారూప నిష్పత్తి :

3.130 : క్రియాధాతువుల నిర్మాణం ఈ క్రింది నిచ్చిన వివిధ రూపాలున్నాయి.

హ అ	ఘో	రా
(హ) ఆ హ అ	ఆడు	పాడు
(హ) అ హ అ	అడు	పడు
(హ) హ ఆ హ అ	వ్రాయు	రాయు
(హ) అం హ అ	ఎంచు	దంచు
(హ) అ హ హ అ	అచ్చు	నచ్చు
(హ) అ హ అ హ అ	అలుగు	నలుగు
(హ) ఆ హ అ హ అ	మూలుగు	

3.131 : హ ఆం హ అ లో తప్ప మిగతా అన్నిట్లోను అనునానికం సాధారణ హల్లుగా పరిగణించబడింది. పెట్టు, విట్లులో తప్ప మిగతా అన్ని చోట్ల 'హహ' అంటే దీర్ఘమే.

3.132 : మొదటి అక్షరంలో అయిదు అచ్చులు, వాటి దీర్ఘరూపాలు ఉన్నాయి. ఏకాంకాలలో తప్పమిగతా అన్ని ధాతువుల్లోను చివరి అచ్చు మూడు అక్షరాలు గల ధాతువుల్లో రెండో అచ్చు అ, ఇ, ఉ మాత్రమే ఉంటాయి మొదటి అక్షరంలో ఇ, ఓ లు ఉంటే రెండో అక్షరంలో అ, ఇ లు ఉండవు.

క్రిముల పరీక్షణం:

3.133 : ధాతువుల్లో కలిగే మార్పుల్ని బట్టి క్రియలు ఆరు వర్గాలుగా విభజించవచ్చు.

3.134 : ఒకటో వర్గం: 1. టు తొ అంతమయ్యేవి. 2. ట్టు తొ అంతమయ్యేవి

1. కొట్టు	తిట్టు
2. నాటు	గీటు

3.135 : రెండో వర్గం: 1. ను తొ అంతమయ్యేవి అను, కొను, తిను, విను, ఉన్, కను 2 మిగతావి.

1. అను	విను	కొను
2. తన్ను	దున్ను	నాను

3.136 : మూడో వర్గం : చ్చు తొ అంతమయ్యే హ అ ఆ హ హ కాక యు, చు, న, తొ అంతమయ్యే అన్ని క్రియలు. యు తొ అంతమయ్యేవి హ, అ అ హ అ, మిగతావి చు, న తొ అంతమయ్యేవి.

చేయు	కోయు
నడు (చు)	తెలుసు
చూచు	పంచు

3.137.: నాలుగో వర్గం : నాలుగు ఏకాచ్ఛా-లైన క్రియలు.

రా	పో	తే	లే

3.138 : అయిదో వర్గం : చ్చు తొ అంతమయ్యే క్రియలు.

చచ్చు	ఇచ్చు	మెచ్చు
హెచ్చు	గుచ్చు	

3.139 : ఆరో వర్గం : మిగతావి.

అలుకు

అలుగు

కదులు

పాతు

ప్రాతిపదిక నిర్మాణం ::

3.140 : 1. క్రియా ధాతువులు.

2. ధాతువులకు ప్రత్యయాలు చేర్చగా ఏర్పడిన రూపాలు.

3. నామవాచకాలకు ప్రత్యయాలు చేర్చగా ఏర్పడిన రూపాలు.

4. 'ఇంచు' చేర్చగా ఏర్పడిన రూపాలు.

5. కొను, వడు మొదలైన సహాయ క్రియలు చేర్చగా ఏర్పడిన రూపాలు.

6. ధ్వన్యనుకరణ రూపాలతో సహాయక క్రియలు చేర్చగా ఏర్పడిన రూపాలు.

క్రియల నుంచి నిష్పత్తి అయిన రూపాలు :

3.141 : 'గు' తో అంతమైన దా గు మొదలైన రూపాల చివరి గు పోయి చు చేరుతుంది.

దాగు

దాచు

కాగు

కాచు

తూగు

తూచు

వంగు

వంచు

పెనగు

పెనచు

వేగు

వేచు

గు తొ అంతమైన ఆగు మొదలైన రూపాం చివరి గు పోయి వు
చేరుతుంది.

ఆగు	ఆవు
ఊగు	ఊవు
కాగు	కావు
రేగు	రేవు
వేగు	వేవు
<u>సాగు</u>	<u>సావు</u>
కలగు	<u>కలువు</u>
జరుగు	జరువు
నలుగు	నలువు

3,142 : దిగు మొదలైన వాచితోని గు పోయి ంవు చేరుతుంది.

దిగు	దింవు
తెగు	తెంవు
చినుగు	చింవు

తగ్గునను - తప్పు అవుతుంది.

ఎక్కడా?

తగ్గు	తప్పు
-------	-------

3,143 : లు తొ అంతమయ్యే కొన్ని ధాతువుల చివరి లు పోయి వు చేరుతుంది

కదులు	కదువు
కుదులు	కుదువు
మెదులు	మెదువు

3.144 : నెరుము లోని ము పోయి వు చేరుతుంది.

నెరుము

నెరువు

3.145 : చూచులోని చివరి చు పట్టం పోయి వు చేరుతుంది.

చూచు

చూపు

3.146 : మాయులోని యు పోయి వు చేరుతుంది.

మాయు

మాపు

3.147 : మూడక్షరాలు కలిగిన ధాతువుల చివరి చు పోయి వు చేరుతుంది

నులుచు

నులుపు

నిలుచు

నిలుపు

నడుచు

నడుపు

అనుచు

అనుపు

కుదుచు

కుడుపు

3.148 : లేచు లోని చు పోయి వు చేరుతుంది.

లేచు

లేపు

3.149 : ఎంచులోనించు పోయి రు చేరుతుంది.ఎ, ఏ గా రుమాతుంది.

ఎంచు

ఏరు

3.150 : గీయు లోని యు పోయి టు చేరుతుంది.

గీయు

గీటు

3.151 : దూయునకు దువ్వు అవుతుంది.

దూయు

దువ్వు

3.152 : కారు-మొదలైన వాటికి చు. చేరుతుంది.

కారు	కార్చు
తీరు	తీర్చు
తేరు	తేర్చు
దూరు	దూర్చు
ఇగురు	ఇగుర్చు
కుదురు	కుదుర్చు
కాలు	కాల్చు
కూలు	కూల్చు
తూలు	తూల్చు
రాలు	రాల్చు
తేలు	తేల్చు
చీలు	చీల్చు
అదలు	ఆదల్చు
తెములు	తెముల్చు
పగులు	పగుల్చు
పిగులు	పిగుల్చు
ఆను	ఆన్చు
నాను	నాన్చు
మాడు	మాడ్చు
చిముడు	చిముడ్చు
ఏడు	ఏడ్చు
ఊడు	ఊడ్చు

3.153 : పో నుంచి వంపు

పో	వంపు
----	------

3.154 : పన్ను నుంచి పమ్ము

పన్ను

పమ్ము

3.155 : వీడు నుంచి వెళ్లు

వీడు

వెళ్లు

3.156 : చిందు నుంచి చెదరు

3.157 : పెనగు, తొలగుల నుంచి—పేను, తోలులు.

దేవు, ఒరయుల నుంచి వెదకు రాయలు.

పెనగు

పేను

తొలగు

తోలు

దేవు

వెదకు

ఒరయు

రాయు

6.158 : దొల, తెర మొదలైన నామవాచకాలకు ప్రత్యయలు చేర్చగా క్రియా రూపాలేర్పడతాయి. చివర ఆ ఇ లు ఉ అవుతాయి.

దొల

దొలుచు/దొలు

తెర

తెరుచు/తెరు

మల

మలుచు

తల

తలుచు

కొల

కొలుచు/కొలు

మడ

మడుచు/మడు

బిగి

బిగుచు

నులి

నులుచు

బల(-)

బలుచు/బలు

విడి

విడుచు/విడు

3.159 : వెల్ల, మొరల నుంచి వెలుగు, మొరుగులు.

వెల్ల

వెలుగు

మొర

మొరుగు

3.160 : కొన-కు రు చేరి కొనరు.

3.161 : చిగురు-కు చు చేరి చిగుర్చు.

చిగురు

చిగుర్చు

3.162 : 'ము' తొ అంతమయ్యే నామవాచకాలకి ఇంచు చేరుతుంది. ము పోతుంది

తాండవము

తాండవించు

తారనము

తారనించు

దట్టము

దట్టించు

ఆనందము

ఆనందించు

3.163 : నటన, ఆలోచన లోని న లోపించి - ఇంచు చేరుతుంది.

నటన

నటించు

ఆలోచన

ఆలోచించు

3.164 : ఇ తొ అంతమయ్యే కొన్ని నామవాచకాలకి ఇంచు చేరుతుంది.

సుఖి

సుఖించు

సింగారి

సింగారించు

3.165 : నన్యాసి, విహారములలో రెండో అక్షరంలోని దీర్ఘం పోతుంది.

నన్యాసి

నన్యసించు

విహారము

విహరించు

3 166 : నిట్టూర్పు మొదలైన వాటిలో వు లోపించి చు చేరుతుంది.

నిట్టూర్పు

నిట్టూర్పు

3.167 : మార్పు, కూర్పు, నేర్పు, చేర్పు, నిట్టూర్పు మొదలైనవి.

3.168 : పలుకరింపు, పలవరింపులకు ఇంచు చేరుతుంది.

పలుకరింపు

పలుకరించు

పలవరింపు

పలవరించు

3.169 : కొలుపు మొదలైన వాటికి ఇంచు చేరుతుంది. రెండో అక్షరంలోని ఉ-ఇగా మారుతుంది

కొలుపు

కొలిపించు

గెలుపు

గెలిపించు

వీలుపు

విలిపించు

చూపు

చూపించు

తప్ప

తప్పించు

3.170 : రంగు మొదలైన వాటికి రించు చేరుతుంది. చివరి అక్షరంలోని ఉ అ గా మారుతుంది.

రంగు

రంగరించు

పలుకు

పలుకరించు

చిలుకు

చిలుకరించు

3.171 : ప్రేరణార్థకానికి 5 హ్రస్వయ రుపాలున్నాయి :

ను తో అంతమయ్యే అను, తిను, విను, కొను, కను, లకు ఇవించు చేరుతుంది

అను

అనిపించు

తిను

తినిపించు

విను	ఁనిపించు
కొను	కొనిపించు
కను	కనిపించు

3.172 : చు తౌ అంతమయ్యే ధాతువుల చివరి చు పోయి పించు చెరుతుంది.

వార్చు	వార్పించు
మాన్చు	మాన్పించు
కార్చు	కార్పించు

3.173 : ఏకాచ్ఛాఽన రా, తే, పో అకు దీర్ఘం పోయి ప్పించు చేరుతుంది

రా	రప్పించు
తే	తెప్పించు
,పో	పంపించు

3.174 : ఆడ్డుకు గించు చేరి అడ్డగించు.

3.175 : మిగతా అన్నిటికి 'ఇంచు' చేరుతుంది.

అలుకు	అలికించు
నలుగు	నలిగించు
తిట్టు	తిట్టించు
కొట్టు	కొట్టించు
పాడు	పాడించు

3.176 : సహాయక క్రియలు చేరగా ఏర్పడిన రుపాలు.

పాడుకొను
అనబడు
ఎండబెట్టు
ఆరగట్టు

ధ్వన్యనుకరణ రూపాలకు ఆడు అను చేర్చగా క్రియారూపాలేర్పడతాయి :

గజగజలాడు

గడగడలాడు

బడబడమను

గణగణమను

కొన్ని నామచాచకాలకు ఆడు - చేర్చగా క్రియా రూపాలేర్పడతాయి :

మాటలాడు

ఆటలాడు

పోట్లాడు

కొట్లాడు

3.177 : సమావక అసమావకాలని క్రియారూపాలు రెండు రకాలు. పూర్తి అర్థాన్నిచ్చేది సమావక క్రియ. తనంత తాను పూర్తి అర్థాన్నివ్వ లేనిది సమావక క్రియ.

సమావ క్రియలు నాలుగు వర్గాలు :

1. ప్రకృతి + ప్రత్యయం గలిగిన రూపాలు.
2. ప్రకృతి + కాలబోధక ప్రత్యయం + సర్వనామ ప్రత్యయం
3. ప్రకృతి + వ్యతిరేకార్థ ప్రత్యయం + ప్రత్యయం.
4. ప్రకృతి + కాలబోధక ప్రత్యయం + ప్రత్యయం.

1. మొదటి వర్గం :

ప్రార్థనాద్యర్థకం : చూడు
చూడండి

చూడవే

చూడరా

చూడండి. చూడవే, చూడరా లోని చివరి ప్రత్యయాలు - ఉభయ
ప్రత్యయాలు - ఇవి నామచాచకాలతో కూడ చేరుతాయి.

2. రెండో వర్గం : వర్తమాన భవిష్యద్ రూపం.

ఏక

బహు

ఉత్తమ పురుష (ఉ. పు) చూస్తాను చూస్తాం

మధ్యమ పురుష (మ. పు) చూస్తావు చూస్తారు

ప్రథమ పురుష (ప్ర.పు) పుం॥ చూస్తాడు పుం॥స్త్రీ॥ చూస్తారు

పుం॥న॥ చూస్తుంది నం॥ చూస్తాయి.

భూతకాలం :

ఉ.పు చూడను చూడం

మ.పు చూడవు చూడరు

ప్ర.పు పుం॥ చూడడు పు.స్త్రీ॥ చూడరు

స్త్రీ॥న॥ చూడరు న॥ చూడవు

వ్యతిరేక అభూత కాలం :

ఉ.పు చూడను చూడం

మ.పు చూడవు చూడరు

ప్ర.పు పుం॥ చూడడు పుం.స్త్రీ॥ చూడరు

స్త్రీ॥న॥ చూడరు న॥ చూడవు

3. మూడో వర్గం :

వ్యతిరేక ప్రార్థనాద్యర్థకం/నిషేధార్థకం : చూడకు

4. నాలుగో వర్గం :

హద్దేటివ్ — చూద్దాం

నిశ్చయార్థకం — చూడాలి

అసమాపక క్రియలు మూడు వర్గాలు :

1. ప్రకృతి + ప్రత్యయం

2. ప్రకృతి + కాలప్రత్యయం + ప్రత్యయం

3. ప్రకృతి + వ్యతిరేకార్థక ప్రత్యయం + ప్రత్యయం

మొదటి వర్గం :

అన్నంత రూపం — చూడ

క్వార్థకం — చూచి

అభూత క్రియాజన్య విశేషణం — చూచే

రెండో వర్గం :

శత్రుర్థకం — చూస్తూ

అవ్యర్థకం — చూసినా

భూతకాలిక క్రియాజన్య విశేషణం — చూసిన

చేదర్థకం — చూపితే

మూడో పర్గం :

వ్యతిరేక క్వాద్రకం

—

చూడక

3.178 : ప్రార్థనాద్యర్థంలో యు రో అంతమయిన క్రియల చివరి ఉ-ఇ గా మారుతుంది. య ద్విత్వంగా మారుతుంది. మి-రా అన్ని క్రియలు-ఉ అంతంగానే ఉంటాయి.

దిగు

ఎక్కు

దున్ను

చేయు

—

చేయ్యి

3.179 : కాలాన్ని సూచించే రూపాలు కాం ప్రత్యయంలో పాటు స్వనామ ప్రత్యయాన్ని కూడ తీసుకుంటాయి. మూడు విధాలైన పురుష బోధకత, రెండు విధాలైన వచనం, ప్రథమ పురుషలో ద్వివిధమైన లింగ వివక్షతను వ్యక్తం చేస్తాయి.

ప్రథమ పురుష :

1. మగ (పుంలింగం)

మహుష్య వాచి

2. మగ కాని స్త్రీ - సంపునర లింగం

మహుష్య వాచి కానిది.

ఏక

బహు

ఉ.పు

ను

ము

చు.పు

పు

రు

ప్ర.పు

M డు

M F. రు

F.N డి దు

N యి పు

శ్రీ సంచలనక లింగంలో ఏకవచనానికి - రెండు వార్తాయ రూపాలు
ది అనేక అభివర్ణకాలంలోను - దు అనేక వ్యతిరేకార్థంలోను వస్తాయి.

సంచలనక :- బహువచనంలో కూడ రెండు రూపాలు వి అభివర్ణ
కాలంలోను - పు వ్యతిరేకార్థంలోను వస్తాయి.

ఆ.పు - ఏక.	చదువుతాను	పాడుతాను
	వింటాను	
,, ,, బహు	నడుస్తాము	అడుగుతాము
	కొంటాము	
మ.పు - ఏక	చేస్తావు	వడతావు
	వడతావు	ఆనుతావు
,, బహు	తిప్పతాను	తింటారు
వ్య.పు. ఏక పుం:	వస్తాడు	దిగుతాడు
“ , న.స్త్రీ :	చేస్తుంది	పాడుతుంది
బహు.పుం.స్త్రీ :	పాడుతారు	ఆడుతారు
,, ,, న.	తిన్నాయి	చూశాయి.

3.160 : అభివర్ణకాలం : అభివర్ణకాలం ప్రత్యయానికి కాలుగు వర్తాయ
రూపాలు. ఈ టు ప్రథమ శ్రీ - సంచలనక ప్రత్యయంతోను/
తా - టా మిగతా ప్రత్యయాలలోను వ్యాప్తిలో ఉన్నాయి. ఇందులో
మూర్ఖ్యాక్షరంతో ప్రారంభమయ్యే ప్రత్యయాలు - ఈ లో అంత
మయ్యే ఆరు క్రియలతో వస్తాయి.

వింటాను	చెప్తాడు
వింటుంది	చేస్తుంది
ఉంటాను	

3.181 : భూవకాలాన్ని సూచిస్తూ : మూడు పర్యాయ రూపాలు ఇవ్వు - అనేది ప్రథమ - సప్తమ - త్రీ లింగ ప్రత్యయంతోను, ఏ - ఆ అనేవి మిగతా పర్యవనామ ప్రత్యయాలతోను వస్తాయి. ఆ అనేది - ను తో అంతమయ్యే క్రియలతో - వడు, చెడు, ఉడు మొదలైన క్రియలతో వస్తాయి. మిగతా కొన్నిట్లో ఆ - ఏ స్వేచ్ఛగా వాడబడతాయి.

ఊగింది	చూపింది
ఉన్నాను	కొన్నాను
ఊగాను	చూపాను
ఊగేను	చూసేను

3.182 : వ్యతిరేక అభూత కాలం : ఆ అనేది వ్యతిరేక అభూతకాల ప్రత్యయం. అ, ల నల ముందు, ఏకాచ్చాల ముందు ఆ లోవిస్తుంది.

కాదు	లేదు
చూడను	వినను
చెప్పను	

3.183 : మూడో వర్గం :

వ్యతిరేక ప్రార్థనాద్యర్థకం ధాతువుకు - వ్యతిరేక ప్రత్యయమైన అక్ + ప్రార్థనాద్యర్థక ప్రత్యయం చేర్చగా ఏర్పడతాయి.

చూడకు	వినకు	చెప్పకు
-------	-------	---------

3.184 : హార్వేటిక్ రెండు పర్యాయ రూపాలున్నాయి. చు, యు తో అంతమయ్యే ధాతువులతో ద్ధాం - మిగతాచోట్ల దాం వ్యాప్తిలో ఉన్నాయి.

వీలుద్దాం	వీలిపిద్దాం
కొలుద్దాం	కోద్దాం
తెద్దాం	చూద్దాం

వద్దాం
దిగుదాం.

పోదాం

3.185 : ఆలి - అనేది నిశ్చయార్థక ప్రత్యయం :

విలవాలి
కొట్టాలి

చేయాలి
వినాలి

అసమాపక క్రియలు :

3.186 : అన్నంత రూపం అ, అన్ - అని రెండు వర్ణాయ రూపాలు -
అచ్చుల ముందు అన్, హల్లుల ముందు - అ - వ్యాప్తితో
ఉన్నాయి.

కొన కొట్ట చేయ విలవ
చేయనియ్యి, పాడనియ్యి

3.187 : ఇ అనేది క్త్వార్థక ప్రత్యయం. కొన్నిచోట్ల కొను లోని చివరి
అక్షరం లోపిస్తుంది. అయి లోని చివరి అచ్చు లోపిస్తుంది.

పుట్టి
చేసి

అని.
అలిగి

చేయి పుచ్చుకుపోయాడు
వెద్ద వాడైపోయాడు

3.188 : ఏ అనేది అభూతకాల క్రియాజన్య విశేషణ ప్రత్యయం :

కొట్టే
చేసే

కొనే
కదిలే

3.189 : ఉ అనేది శత్రుక ప్రత్యయం. అఘాతకాల ప్రత్యయానికి ఉ చేర్చగా శత్రుక రూపాలేర్పడతాయి.

కొడుతూ

వింటూ

చేస్తూ

పోతూ

3.190 : ఇనా - అనేది అవ్యర్థక ప్రత్యయం.

పాడినా

విలిచినా

తిన్నా

అలిగినా

మానినా

3.191 : 'అ' - అనేది క్రియాజన్య విశేషణ ప్రత్యయం. ఘాతకాల ప్రత్యయం ఇన్ కు విశేషణ ప్రత్యయం అ - చేరి ఘాతకాల క్రియాజన్య విశేషణ రూపం ఏర్పడుతుంది. ఈ ప్రత్యయం ముందు ఉండు - అనేది ఉన్నగా మారుతుంది. వినిన మొదలైన వాటిలో రెండో అక్షరంలోని అచ్చు తొలగిస్తుంది.

పెట్టిన

వినిన

పాడిన

విన్న

ఉన్న

3.192 : సంపూర్ణ విధి ప్రత్యయం :

పాడేక

పిలిచేక

అలిగెక

చదివేక

3.193 : వ్యతిరేక అన్నంతం అన్నంత ప్రత్యయం ముందు వ్యతిరేక ప్రత్యయమైన అక్ చేరుతుంది.

కొట్టక

కొనక

చేయక

పిలవక

3.194 : వ్యతిరేక క్రియాజన్య విశేషణం. వ్యతిరేక ప్రత్యయమైన 'అన్' అనే దానికి ఇ అనే క్రియాజన్య విశేషణం చేర్చగా ఏర్పడుతుంది :

కొనని	దిగని
పిలవని	ఆడని

3.195 : వ్యతిరేక క్తార్థకం : ప్రాప్తపదికకు - అన్ అనే వ్యతిరేక ప్రత్యయం చేర్చగా ఏర్పడుతుంది :

కొనక	వినక
చేయక	చెప్పక

3.196 : చేదర్థకం : ఇ అనేచి చేదర్థక ప్రత్యయం. న, న లతో అంతమయ్యే ప్రాప్తపదికల ముందు ఇ లోపిస్తుంది.

దిగితే	పాడితే
కొడితే	పిలిస్తే
పాడుకుంటే	పిలిపిస్తే
చేస్తే	వింటే
ఉంటే	పొతే

3.197 : **ధాతువుల్లోని మార్పులు :** ధాతువులకు క్రియాప్రత్యయాలు చేరేటప్పుడు ధాతువుల్లో కొన్ని మార్పులు జరుగుతాయి.

3.198 : ట్టు తో అంతమయ్యే రూపాలు - అభూతకాల ప్రత్యయమైన తా ముందు, హార్డ్ టివ్ దా ముందు డ గను, తూ ముందు డు గను - మిగతా చోట్ల ట్టు - తో అంతమై ఉంటాయి.

కొట్టు	—	కొడతాను
		కొడదాం
		కొడుతూ
		కొట్టేను

3.199 : ను తో అంతమయ్యే - 6 క్రియల చివరి అచ్చు, హల్లుల ముండ
తోపిస్తుంది. భూతకాలంలో ఓవరి న ద్విర్వాన్ని పొందుతుంది.

తింటాను
వింటాను
కొందాం
కొంటూ
తిన్నాను
విన్నాను
వినిన విన్న

3.200 . తప్పు - ఉండు లలోని చివరి ను, డు లు హల్లుల ముండ
తోపిస్తాయి.

తంతాడు
ఉంటాడు

3.201 : చు తో అంతమయ్యే ధాతువులు

(i) తా, తూ ల ముందు చ న గా మారుతుంది.

పిలుస్తాను కొలుస్తాను
పిలిపిస్తాను చూస్తాను

(ii) వ్యతిరేకార్థక ఆ, నిశ్చయార్థక ఆలి ముందు-చ-వ గా మారుతుంది.

పిలవకు కొలవకు
పిలవాలి కొలవాలి

(iii) హార్డ్ టిప్ ధ్దాం ముందు వాటి చివరి అక్షరం పోతుంది.

పిలుద్దాం కొలుద్దాం

3.202 : యు తో అంతమయ్యే క్రియలు.

(i) వాటి చివరి య, తా, తూ ఇ, ఎ ల ముందు న గా మారుతుంది:

కోస్తాను		కోస్తూ
కోసి	వేసే	

(ii) ద్ధాం - ముందు చివరి అక్షరం పోతుంది.

చేద్దాం	వ్రాద్దాం	కోద్దాం
---------	-----------	---------

(i') ప్రథమ స్త్రీ - సప్తమక ముందు తప్ప దూతకాలిక ఆ - ముందు యు - శగా మారుతుంది :

చేశాను	వ్రాశాను
కూసింది	

3.203 : రా అనే క్రియకు - వస్, వ, వచ్చు, రా అనే నాలుగు పర్యాయ రూపాలు వస్, - నాచత లేని ప్రత్యయాలతోను వ- అనేది - ధ్ధాం తోను, వచ్చు అనేది - ఇ, ఏల తో రా మిగతా చోట్ల వ్యాప్తిలో ఉన్నాయి.

వస్తాను	వస్తూ	వద్దాం
వచ్చి	వచ్చే	రాని

3.204 : పో, పోఁ, పోయ్ - అని పో కి మూడు పర్యాయ రూపాలు. అవి - పోవ్, లచ్చులతోను పోయ్, మూలకాల ప్రత్యయంతోనా - పో మిగతా చోట్ల వ్యాప్తిలో ఉన్నాయి.

పోవాలి	పోయాను	పోయే
పోయినా	పోను	
పోతాను	పోతే	

3.205 : హల్లులతో ప్రారంభమయ్యే ప్రత్యయాలతో పెట్టెలోన - చివరి భూమిత్రం లోపిస్తుంది :

వెళ్తాను	వెళ్తే	వెళ్దాం
----------	--------	---------

3.206 : చూచు - నకు చూడు అని ప్రార్థనాదృష్టికంటే, చూస్ నా దతరేని ప్రత్యయాలతో, ధాం-తో చూ, చూచ్ మిగతా చోల్ల వ్యాప్తిలో ఉన్నాయి.

చూడు	చూడకు	చూస్తాను
చూడను	చూద్దాం	
చూచే	చూచినా	

3.207 : అగునకు కా, అవు, అయ్ అని మూడు వ్యాయ రూపాలు. కా వ్యతిరేకార్థక ప్రత్యయంతో, అవు - హల్లులతో మొదలయ్యే ప్రత్యయాలతో, అయ్ మిగతాచోల్ల వ్యాప్తిలో ఉన్నాయి.

కాను	కాకు	అవుతాను
అవుదాం	అయినా	అయే

3.208 : లేచు, పీచు, ఇచ్చు లను పరుగుగా లేవ్, పీవ్, ఇవ్ వ్యతిరేకార్థక ప్రత్యయాలతో, లేస్, పీస్ ఇస్ నాదత రేని హల్లులతో మొదలయ్యే ప్రత్యయాలతో, లే, పీ, ఇ - ధాం - అనే ప్రత్యయంతో లేచ్, పీచ్ ఇచ్ మిగతాచోల్ల వ్యాప్తిలో ఉన్నాయి

లేవను	ఇవ్వను
లేస్తాను	ఇస్తాను
లేద్దాం	ఇద్దాం
లేచినా	వీచినా
ఇచ్చినా	

3.209 : ప్రార్థనాద్యర్థకంలో మూడక్షరాలు కలిగిన చు తో అంతమయ్యే
రూపాల చివరి చు లోపిస్తుంది :

నిలుచు	నిలు
పిలుచు	పిలు
నడుచు	నడు
గెలుచు	గెలు

3.210 : యు తో అంతమయ్యే ధాతువుల చివరి యు వికల్పంగా దీర్ఘాన్ని
పొందుతుంది. రాయు, కూయు. లో మాత్రం అటువంటి దీర్ఘంరాదు:

చెయు	చెయు / చెయ్యి
కోయు	కోయు / కోయి
తీయు	తీయు / తీయి

3.211 : ఒండనుకు వ్యతిరేకార్థకంలో 'ల' అనే రూపం వస్తుంది :

లేను	ఉండను	ఉన్నాను
------	-------	---------

4. వాక్య ప్రకరణం

1. వాక్య నిర్మాణం :

తెలుగులో ముఖ్యంగా రెండు రకాలైన ఆధార వాక్యాలున్నాయి.

1. క్రియలేని వాక్యాలు: 2. క్రియతో కూడిన వాక్యాలు. ఈ రెండో తరగతికి చెందిన వాక్యాలలో ఒక సామబంధం, ఒక క్రియాబంధం ఉంటాయి. ఇవి సాధారణమైన ప్రాతిపదికలు ధాతువులు కూడ కావచ్చును.

క్రియలేని వాక్యాలు :

అది చెట్టు

ఆయన నాన్నగారు

అవి పుస్తకాలు.

క్రియతో కూడిన వాక్యాలు :

రజుని వెల్తున్నాడు

ఆమె చదువుతుంది

బండి కదులుతుంది.

ఇవికాక కొన్ని పదాలే వాక్యాలుగా వ్యవహరిస్తాం. సాధారణంగా ఇటువంటి వాక్యాల ముందు మరికొంత వాక్యం ఉండి ఉంటుంది. కాని ఈ రెండింటి మధ్య నిర్మాణంలో ఏక్కువ సంబంధం ఉండదు.

అవును

కాదు

తర్వాత

4.2 : విశేషణాత్మక మంబంధాల్లో చాల వాటిలోని పదాల్నితారుమారు చెయ్యవచ్చు. ౧౮ చేసినపుడు విశేషణం చివర స్వరసామ ప్రత్యయం చేరుతుంది.

మంచి పుస్తకం

పుస్తకం మంచిది

చెడ్డ కథ

కథ చెడ్డది

4.3 : క్రిందచేసి వాక్యాల్లో ఉత్తమ, మధ్యమ పురుషాల్లో వాక్యం చివర కొన్ని ప్రత్యయాలు చేరుతాయి.

ని—ను — ఉత్తమ పురుష ఏకవచనం

ము — ఉత్తమ పురుష బహువచనం

పు— మధ్యమ పురుష ఏకవచనం

చి— మధ్యమ పురుష ఏకవచనం, బహువచనం

ది—ప్రథమ పురుష ఏకవచనం — స్త్రీ—నపుంసక లింగం.

నేను భాస్కరాపుని

నేను లలితను

మేము పిల్లలం

నీవు జంతువ్వి

పుస్తకాలు వారివి

నీవు రమ్యు

పుస్తకము చిన్నది

అది సీతది

4.4 : సామబంధం :

సామబంధాలు ముఖ్యంగా రెండ రకాలు : 1. అంతరకేంద్ర పద బంధాలు 2. బహిః కేంద్ర పదబంధాలు. పరాసంబంధాలతో కూడినవి మ ప్రమే బహిః కేంద్ర పదబంధాలు. మిగతా అన్ని అంతర కేంద్ర పదబంధాలు.

అంతర కేంద్ర పదబంధంలోని పదాలు వ్యాకరణాత్మకంగా ఏదో ఒక పదం, పదబంధం తాలూకా లక్షణాల్ని కలిగి ఉంటుంది. బాహ్య కేంద్ర పదబంధాల్లోని పదాలు ఆ పదబంధంతో వ్యాకరణాత్మకంగా ఒకే తరగతికి చెందినవి కావు.

మంచి పుస్తకం

పెద్ద కథ

సీత కన్న

బల్లమీద

అంతరకేంద్ర పదబంధాలు రెండ. తరగతులు :

1. సమన్వయ పదబంధాలు.
2. విశేషణాత్మక పదబంధాలు.

సమన్వయ పదబంధాలు మూడు రకాలు :

1. సంకలనాత్మక పదబంధాలు.
2. ప్రతిస్థాపన పదబంధాలు.
3. పర్యాయ పదబంధాలు.

4.5 : సంకలనాత్మక పదబంధంలో సాధారణంగా ఒకే తరగతికి చెందిన రెండు పదాలు కలిసి ఉంటాయి. కొన్ని పదబంధాల్లో సంకలనాత్మక ప్రత్యయం ఉంటుంది. కొన్నిటో ఉండదు.

సంకలనాత్మక ప్రత్యయం కలిగిన పదబంధాలు రెండు రకాలు :

1. పరుసగా ఉండే పదాల కలయిక — బహువచన ప్రత్యయం లేనిది.
2. పరుసగా ఉండే పదాల కలయిక—బహువచన ప్రత్యయంతో కూడినది.

ఉదా 1 సంకలనాత్మక ప్రత్యయం లేకుండా :

1. అమ్మ, నాన్న, చెల్లి, మద్రాసు వెళ్తున్నారు.
కాగితాలు, కలాలు, పుస్తకాలు కొనాలి.
2. సీతారాముల కల్యాణం.

2. సంకలనార్థక ప్రత్యయంతో కూడినవి :

ఇటువంటి పదబంధంలో సాధారణంగా ఆందులోని పదాలు సంకలనార్థక ప్రత్యయంతో కూడి ఉంటాయి. ఈ క్రింది ప్రత్యయాల్ని గుర్తించండి.

అ. సముచ్చయార్థకం : ఆ. దీర్ఘం. ఇ. స్తు, ఈ, ఉం

దీర్ఘ సాధారణంగా పదబంధంలోని అన్ని పదాల చివరను వస్తుంది. కొన్నిటో చివరి పదంతప్ప మిగతా అన్నిటాకి చేరుతుంది.

ఆవూ దూడా

ఆవూ దూడ

అదీ ఇదీ తీసుకుంటాను.

కొన్నిచోట్ల అవధారణ కోసం పదబంధంలోని రెండు పదాలకు చేరుతుంది.

అదీ తీసుకుంటాను ఇదీ తీసుకుంటాను.

స్తు ఉం అనేవి సంఖ్యాపాదక రూపాల్లో వదులు.

రెండున్నర

అయిదుంపావు

పదిన్నర

4.6 : ప్రసక్తాపన పదబంధాలు :

ఈ పదబంధాల్లో రెండు సామవాచకాలు గాని పదబంధాలు గాని ఒక దానితో ఒకటి సమమైన ప్రసక్తాలో ఉండి - రెండు పదబంధాలు సమానమైన అర్థాన్ని కలిగిఉంటాయి.

మహాత్ముడు గాంధీ

ప్రధాని ఇందిరాగాంధీ

చెల్లి శారద

4.7 : పర్యాయపదబంధాలు : ఈ పదబంధాల్లో ఓయొకట రూపాంతరం - కాని, లేక, ఐదా అనుమాన ప్రత్యయం అయిన ఓ' కాని ఉపయోగిస్తాం.

అది కాని ఇది కాని
అయన గాని ఈయన గాని
అదో లేక ఇదో
అమ్మైన నాన్నగారైనా
కాగితమైన పుస్తకమైన
మూడో నాలుగో

4.8 : విశేషణాత్మక పదబంధాలు :

ఒక సామాన్యమైన విశేషణాత్మక పదబంధంలో రెండు రూపాలుంటాయి. ఇందులో మొదటిది విశేషణంగా వ్యవహరిస్తుంది. రెండోది రామచంద్రం. ఒకే పదబంధంలో ఎక్కువ పదాలున్నప్పుడు, పూర్వ భాగంలో ఉండే చివరి రూపం మాత్రమే విశేషణ లక్షణాన్ని కలిగి ఉంటుంది.

8. విశేషణం + ఉద్దేశ్యం :

రంగు

ఎర్ర గులాబి

తెల్ల పాగితం

నల్ల పాత్ర

రంగు రుచి, స్వరం నూదించే వదన చివర నో, బోలు చెప్పంగా చేయతాయి. వ్యావహారిక తెలుగులో నో, చెప్పబో ఎక్కువ ప్రచురణగా వాడుతారు.

ఎర్రటి గులాబి

తెల్లటిపాగితం

నల్లని పాత్ర

పరిమాణం :

ఓన్న కలం

పెద్ద పుస్తకం

రకం :

కొత్త మాట

పాత పాట

మంచి ఆట

రుచి :

తియ్యని వండు

పుల్లని వండు

స్వరూపం :

వెచ్చని నిట్టూర్పు

మెత్తని పరుపు

చల్లని పానీయము

ఈ పదబంధాల్లో పదాలు స్థానాలు మారితే విశేషణానికి ఏకవచనంలో 'ని', బహువచనంలో 'వి' చెరుతాయి. అటువంటప్పుడు ఇవి పరిపూర్ణమైన వాక్యాలుగా ఉపయోగించబడతాయి.

గులాబి ఎర్రటిది

కాగితాలు తెల్లవి

కలం చిన్నది

పుస్తకం పెద్దది

పాట పాతది

పుస్తకం మంచిది.

పరిమాణం + ఉద్దేశ్యం : ఇవి ఉద్దేశ్యం యొక్క పరిమాణాన్ని తెలియజేస్తాయి. మార్కెట్, దోసెడు, పిడికెడు, పీసెడు, గ్లాసు మొదలైనవి ఈ తరగతిలోనివి.

లీటరు నెయ్యి

పిడికెడు బియ్యం

గ్లాసు పాలు

సంఖ్యావాచకం + ఉద్దేశం :

సంఖ్యావాచకాలు ఉద్దేశ్యానికి ముందు వస్తాయి. ప్రాథమిక సంఖ్యా
వాచకాల్లో ఒక్క ఒక (టి) కి తప్ప మిగతా అన్నిచోట్ల ఉద్దేశం బహువచనంలో
ఉంటాయి. బహువచన ప్రత్యయంలేని 'వందాకు' మొదలైనవి చాల అరుదు.

ఒక పుస్తకము

మూడు కలాలు

పది కాగితాలు

వేయి రూపాయలు

సౌర్యనామిక సంఖ్యావిశేషణంలో మాత్రం ఎప్పుడూ ఉద్దేశం ఏకవచనం
లోనే ఉంటుంది.

ఒకటో తరగతి

మూడో మనిషి

మనుష్య వాచకాలకు సంబంధించినవి :

ఇద్దరు మనుష్యులు

ముగ్గురు మనుష్యులు

నిర్దిష్టార్థకం + ఉద్దేశ్యం :

తిరువతి కొండ

ద్రాక్షపళ్ళు

కృష్ణానది

తాటాకు

నిర్దేశార్థక విశేషణం + ఉద్దేశ్యం :

ఆ రోజు

ఈ మనిషి

సంబంధ బోధక క్రియా విశేషణరూపం ఉద్దేశ్యం :

వర్తమానార్థకం :

చేస్తున్న మనిషి

చదువుతున్న అబ్బాయి

పోతున్న అమ్మాయి

చూస్తున్న లత

తద్ధర్మ విశేషణం + ఉద్దేశ్యం :

చేసే పని	చూసే సినిమా
చదివే పుస్తకం	పోయే బండి

ఘాతార్థక క్రియావిశేషణం :

చూసిన సినిమా	చదివిన పుస్తకం
రాసిన కథ	పాడిన పాట

పష్టివిభక్తి + ఉద్దేశ్యం :

పష్టి విభక్తిని సూచించే పదం విశేషణంగా వ్యవహరిస్తుంది.

నా మాట	ఆమె పాట
నీత వ్రాత	లక్ష్మణ చరిత్ర

స్థల వాచక విశేషణం + ఉద్దేశ్యం :

ఇక్కడి పని	బయట మనిషి
దగ్గరి యిల్లు	తర్వాతి యిల్లు

కాల వాచకాలు + ఉద్దేశ్యం :

ఇప్పటి పని	తర్వాతి మాట
రేపటి కథ	నిన్నటి పాట

బహుళవ్యాప్తి విశేషణం + ఉద్దేశ్యం :

ప్రతిరోజు	తొందర పని
-----------	-----------

పరిమాణం + ఉద్దేశ్యం :

అన్ని, కొన్ని, ఇన్ని - మొదలైనవి పరిమాణాన్ని సూచించేవి.
వీటిలో ఎప్పుడూ ఉద్దేశ్యం బహువచనంలో ఉంటుంది.

కొన్ని పుస్తకాలు

అన్ని పుస్తకాలు

ఇన్ని పాలు

రాశినామం + ఉద్దేశ్యం ,

కొంత తేనె

కొంత కథ

నగం పాతం

పూర్తి పాతం

అవ్యయం + ఉద్దేశ్యం :

కాస్త సేపు

తర్వాతి మాట

పునరుక్తి పదబంధాలు :

కొన్ని సర్వనామాల పునరుక్తివల్ల ఇవి ఎర్పడతాయి. కొన్ని నామ
వాచకాలు కూడ పునరుక్తి కావచ్చు.

1. అప్పుడప్పుడు

కొన్నికొన్ని

2. ఇల్లాలేదు గిల్లాలేదు

కాఫీ గీఫీ

4.9 : బహి : క్షేదపదబంధాలు :

కుర్చీమీద

పెట్టె క్రింద

సీత కన్న

ఇంటి లోపల

పరాన బంధాల తర్వాత కొన్ని వదాలు చేర్చినప్పుడు ఇవి అంతర కేంద్ర పదబంధాల్లాగానే వ్యవహరిస్తాయి.

కుర్చీ మీది వున్నకం పెద్ద క్రింది బల్ల
సీత కన్న పెద్దవాడు.

4.10 : పదబంధం ఎంత పొడవైన ఉండవచ్చును. మీద చెప్పిన పద బంధాలకు పూర్వభాగంలో మరకొన్ని రూపాలు చేరవచ్చు.

1. నిర్దేశార్థక సర్వనామాలు.
2. క్రియాజన్య విశేషణాలు.
3. పర్వనాత్మక విశేషణాలు.
4. సర్వనామాలు.

ఆ మంచి వున్నకం తెస్తున్న మంచి వున్నకం
నా మంచి వున్నకం నా పెద్ద వున్నకం
అక్కడి మంచి వున్నకం

ఇటువంటి చ్చాకోడర చాల అసంబంధాలతో సాధ్యమౌతుంది. కాని ఆరేడు విశేషణాల కంటే ఎక్కువగా చేరే వదాలు అరుదు. పెద్ద పదబంధంలో పూర్వ భాగంలో ఉన్న చివరి విశేషణ రూపం మాత్రమే విశేషణంగా వర్తిస్తుంది. మిగతా పదబంధమంతా ఉద్దేశ్యమే.

కప్ప పిల్ల
పెద్ద/కప్పపిల్ల
మింగుతున్న/పెద్దకప్ప పిల్ల
పిల్లను, మింగుతున్న పెద్ద కప్ప పిల్ల
చేప, పిల్లను మింగుతున్న పెద్ద కప్ప పిల్ల
చిన్న/చేప పిల్లను మింగుతున్న పెద్ద కప్ప పిల్ల

4.11 : విశేషణాల్లో ఒక దాని తర్వాత ఒకటి వచ్చే--వృద్ధుఁ కొన్ని నిబంధనలున్నాయి.

1. పరిమాణం + రంగు + ఉద్దేశ్యం.
చిన్న ఎర్ర బంతి.
2. రకం + రంగు + ఉద్దేశ్యం.
మంచి నల్ల దాగ్గి. పెద్ద పచ్చ కాగితం.
3. పరిమాణం + రకం + ఉద్దేశ్యం
చిన్న మంచి పుస్తకం. పెద్ద చెడ్డ గుర్రము.
4. రుచి + రంగు + ఉద్దేశ్యం.
తియ్యటి ఎర్ర జామి పండు. పుల్లటి నల్ల దాగ్గి.
5. రుచి + రంగు + ఉద్దేశ్యం.
పుల్లటి మంచి నల్ల దాగ్గి.
6. స్వర్య + రకం + ఉద్దేశ్యం.
చల్లని కొత్తనీరు.

4.12 : క్రియా పదబంధాలు :

క్రియలు ప్రత్యక్ష కర్మ, పరోక్ష కర్మ ఆశ్రయాన్ని బట్టి నాలుగు విధాలు :

1. కర్మను తీసుకోలేనివి : వాటంతట అవి కొన్ని క్రియలు ప్రత్యక్ష కర్మనుగాని, పరోక్ష కర్మనుగాని కలిగియుండవు.

పెనగు పొడుగు మరుగు కేరు

2. ప్రత్యక్ష కర్మను మాత్రమే కలిగేవి.

ఎరుగు అనువు తలుచు కరుచు

3. పరోక్ష కర్మను కలిగేవి మాత్రమే.

ఎగుడు ఎండు ఉండు ఉడుము.

4. ప్రత్యక్ష - పరోక్ష కర్మలను కలిగేవి.

ఇచ్చు అడ్డు అడుగు అలుకు

4.18 : కొన్ని ధాతువులు సహాయ క్రియలుగా వ్యవహరిస్తాయి. ఇవి రెండు రకాలు.

1. అన్వంత రూపాలతో వచ్చే సహాయక క్రియలు : 2. క్రియాకర్త శత్రుత్వకాలతో వచ్చే సహాయక క్రియలు.

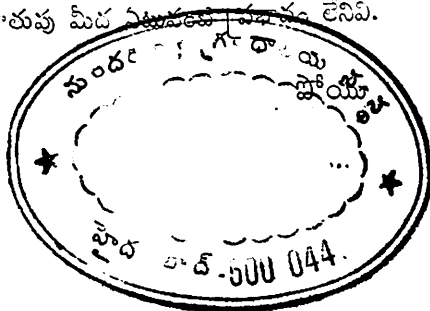
ఆరనిచ్చు	ఎండబెట్టు	అమ్మజూపు
ఆరబోయు	ఎగబ్రాకు	ఎగదోయు
చేసిపెట్టు	చూస్తూఉన్నాడు	

క్రియా పదబంధంలో ప్రత్యక్ష పరోక్ష కర్మల స్థితి సహాయక క్రియల మీద ఆధారపడి ఉంటుంది. దీనిని సరిగ్గా సహాయ క్రియలు నాలుగు వర్గాలు: ఒకటో వర్గం సహాయక క్రియలు : క్రియా పదబంధంలో సహాయక క్రియ చేర్చడం వల్ల మొత్తం పదబంధంలో కర్మను తీసుకొనే స్థితి మారుతుంది.

కొట్టు	కట్టు	పెట్టు
చల్లు	ప్రాకు	తోయు
అంపు	వేయు	కలచు, పడు

రెండో వర్గం : ధాతువు మీద ఏర్పడే ప్రత్యేక పదబంధం లేనివి.

వచ్చు

మూడో వర్గం : వ్యతిరేకార్థంలో మాత్రమే ధాతువులను చేరేవి :

కూడు	వలయు	చే	కా
ఉండు	అగు		

నాలుగో వర్గం : వ్యతిరేకార్థక ఆన్వయ రూపంలో మాత్రమే చేరేవి.

తప్పు

సహాయక క్రియలు ధాతువులను గాని, క్రియా వచనబంధాలను గాని చేర్చవచ్చు.

చేయబోయాడు	వెయ్యబోయాడు
చేయించబోయాడు	రాయించుకోబోయాడు.

4.14 : ఒకటో వర్గం సహాయక క్రియల నుంచి ఈ క్రింది రూపాలేర్పడతాయి.

ప్రేరణార్థకం : కొట్టు

వడగొట్టాడు	పడగొట్టాడు
చెదరగొట్టాడు	చెడగొట్టాడు

అనుజ్ఞార్థకం : ఇచ్చు

వెళ్లనియ్యి	చూడనియ్యి
పాడనియ్యి	చెదరనియ్యి

శత్రుత్వం : కల

చెయ్యగలడు	పాడగలడు
చెప్పగలడు	పినగలడు

హ్రస్వరేషు సప్తర్థకం .

చెయ్యలేడు

పాడలేడు

చెప్పలేడు

వినలేడు

చూపు

అమ్మజూపు

పోయు

ఆరబోయు

పెట్టు

ఆరబెట్టు

ఎండబెట్టు

పొక్కబెట్టు

చినుడబెట్టు

కట్టు

ఆరగట్టు

ఎండగట్టు

ఫల్లు

ఎగజల్లు

కోయు

తెగకోయు

ప్రాకు

ఎగబ్రాకు

దిగబ్రాకు

తీయు

నిలదీయు

సాగదీయు

అంపు

సాగనంపు

తోయు

దిగదోయు

ఎగదోయు

రేగు

చెలరేగు

గా

చేయగా

4.15 : రెండో వర్గం సహాయక క్రియల నుంచి నిష్పన్నమయిన రూపాలు :

వినబడింది

కనబడింది

తుమర్థకం :

చూడొచ్చాడు

పాడొచ్చాడు.

సంభవనీయత :

పాడవచ్చు

చూడవచ్చు

తినవచ్చు

పాడొచ్చు

చూడొచ్చు

తినొచ్చు

అరభమాణార్థకం :

చూడబోయాడు

వినబోయాడు

తినబోయాడు

4.16 : మూడొ వర్గం సహాయక క్రియల నుంచి నిష్పన్నమయిన రూపాలు :

చూడకూడదు పాడకూడదు వినకూడదు

అ. వ్యుత్పేద నిశ్చయార్థకం.

చూడవద్దు తినవద్దు వెళ్లవద్దు

ఆ. నిషేధార్థకం :

చూపించవద్దు

ఇ. వ్యుత్పేద భూతకాలం :

చూడలేదు వినలేదు రాలేదు

4.17 : నాలుగో వర్గం సహాయక క్రియల నుంచి నిష్పన్నమయినవి :

చూడకతప్పదు పాడకతప్పదు చేయకతప్పదు

4.18 : గొణోపవాక్యం :

క్వార్థక, శత్రుత్వకాలు, అసమాపక క్రియా రూపాలు గొణోపవాక్యంలో ఉపయోగపడతాయి. గొణ క్రియారూపం, ముఖ్యమైన క్రియా రూపం పూర్వ భాగంలో వస్తుంది. కొన్ని క్రియలు ప్రకృష్టమైన బంధం కలిగి సమాసాల్లాగే వర్తిస్తాయి. క్వార్థక, శత్రుత్వకాల తర్వాత ఏ క్రియ అయిన రావచ్చు. కాని యీ క్రింది నిచ్చిన మూత్రం పదబంధాలలాంటి రూపాల్ని కలిగి ఉంటాయి.

పోవు

వెళ్లిపో

పెట్టు

చేసిపెట్టు

వేయు

చేసెయ్యి

ఉండు

చేస్తున్నాను.

క్రిందటి విభాగంలో ఇచ్చిన క్రియా బంధాలను, అ బంధాల వలె కనిపించే ఈ రూపాల మధ్య వివక్షతకు కొన్ని కాలజాలున్నాయి :

(i) ప్రార్థన, శత్రుత్వ క్రియల తర్వాత ఏ క్రియలైనా రావచ్చు. కాని అన్నంత రూపాల తర్వాత ఏ క్రియలైనా మాత్రమే రావచ్చు.

(ii) గౌణ క్రియలకు - ముఖ్య క్రియలకు మధ్య కొన్ని వరుస ఇమిడ్చవచ్చు. ఈ క్రిందివి చూడండి :

అ.	వెళ్లిపోయాడు	చచ్చిపోయాడు
	బ్రతికిపోయాడు	చేసిపెట్టు
	కొనిపెట్టు	

ఆ. పరిసమాప్తి :

చేసెయ్యి	చదివెయ్యి
----------	-----------

ఇ. కాలావధిక రూపం :

చదువుతున్నాను	వింటున్నాను
---------------	-------------

ఈ. ముఖ్యమైన క్రియ + గౌణ క్రియ + అవ్యయం + క్రియా పదబంధం

చేసేసి వెళ్తున్నాడు	చేసి వెళ్తున్నాడు
చేసి తర్వాత వెళ్తాడు	చదువుతూ వెళ్తున్నాడు
చేసి అక్కడ పెట్టమన్నాను	తిని ఇక్కడ పెట్టమన్నాను

4:19 : ద్వితీయా రుథక్రియకు - 'ఇందు' చేర్చిన తర్వాత రెండు కర్మలను కలిగి ఉంటుంది. అందులో ఒకటి ముఖ్య కర్మ, రెండోది అముఖ్య కర్మ. ముఖ్య కర్మ "చేత" అనే అనుబంధాన్ని కలిగి ఉంటుంది. అముఖ్య కర్మ ప్రథమలోకాని ద్వితీయలోకాని ఉంటుంది. సాధారణంగా ముఖ్యకర్మ తర్వాతే అముఖ్య కర్మ వస్తుంది. ఉదాహరణ - పదాల స్రమం చూద్దామన్న.

వాడి చేత ఆ పని చేయించాను.
 లత చేత ఆ రథ వాయిించాను.
 ఆ పని వాడి చేత చేయించాను.
 ఆ రథ లత చేత వాయిించాను.

ద్వితీయా రుథక్రియ కాని క్రియలు కూడ కర్మలను కలిగియుండవచ్చు. కాని ఇటువంటివి సహజాలనామ వాచకాలై యుంటాయి.

ఒక తమ్ముడు తమ్మాడు
 ఒక పండు పండింది.

4.20 : గీత ప్రయోగా వ్యవహారించే 'అని' అనే క్రియారూపం ప్రత్యేకమైన వాస్తవిక కలిగి ఉంది. ఈ క్రిందివి కొన్ని గమనించండి. (i) పరోక్ష సంవాచక లీలలో ఉపయోగిస్తారు.

నాన్నగారొస్తానని చెప్పారు
 నాన్నగారొస్తారని జెప్పారు

(ii) 'అని' అనేది భూతకాల క్రియారూపంతో ఉపయోగించినప్పుడు పరోక్ష సంవాచక లీలని, ఆ భూత కాల క్రియారూపంతో ఉపయోగించినప్పుడు అనుబంధకర్మకాన్ని తెలియజేస్తుంది.

వర్షం వస్తుందని అనుకున్నాను.
 ఆయన వస్తారనుకున్నాను.

- (iii) మీది వాక్యాల్లో అని అనేది భూతకాలిక క్రియలతో తప్పకుండా రావాలి. అభూతంలో ఇది ఏకల్పం. అని అనేది పర్వసీవ క్లాజులలో కూడ ఉపయోగపడుతుంది.

ఆయన దర్జాగా ఉండాలని బాగా డబ్బు గడించాడు.
క్లాసులో మొదటివాడిగా ఉండాలని కష్టపడి చదువుతాడు.

- (iv) కొన్నిచోట్ల 'అని' సంబంధ బోధకంగా సముచ్చయార్థకంగా ఉపయోగపడుతుంది.

ఆయన వస్తారని వెళ్లాం.

- (v) ధ్యనులను తెలిపే రూపాల చివరి ఈ రూపం చేరుతుంది :

అది దభీమని పడిపోయింది.
చెట్టు మీదినుంచి గభీమని దూకాడు.

4.21 : క్రియా బంధం - నామబంధాల మధ్య అన్వయం.

కర్తగా వచ్చే నామబంధాన్ని బట్టి క్రియారూపానికి పురుష, వచన, లింగాలను నూచించే కొన్ని ప్రత్యయాలు చేరుతాయి. నామవాచకాల్ని రెండు రకాలుగా విభజింప వచ్చును.

అ. డం, టం లతో అంతమయ్యే క్రియాజన్య - మవాకాచలు.

చెయ్యడం
వినడం.

ఆ. మీగ తా అన్నీ

(i) బహువచన ప్రత్యయం కలిగిన కర్తతో క్రియ బహువచనంలోనే ఉంటుంది.

నీళ్లు కడుతున్నాయి	నీరు కడుతుంది.
మనుషులు వస్తున్నారు	కోకిలలు పాడుతున్నాయి.
మీరు వెళ్తారు	ఇందరు మనుష్యులొచ్చారు.

(ii) ప్రథమ, పురుషలో మాత్రమే లింగ వివక్షం ఉంది.

పుం. ఏకవచనం	పుం. స్త్రీ బహువచనం
స్త్రీ. న. ఏకవచనం	న. బహువచనం
రజని వెళ్తున్నాడు	రజనీ కరుణ వెళ్తున్నారు
ఆవులు వెళ్తున్నాయి.	

(iii) ద్వంద్వ క్రియతో సమన్వయం :

ప్రథమ పురుష పుంలింగం + ఉత్తమ ఏకవచనం	} ఉత్తమ బహు వచనం
ప్రథమ స్త్రీలింగం +	
ప్రథమ నపుంసకలింగం +	
ప్రథమ బహువచనం + ఉత్తమ బహువచనం	
ఉత్తమ ఏకవచనం + మధ్యమ పురుష ఏకవచనం	

ఆయన నేను వెళ్తున్నాము	అమ్మానేను వెళ్తున్నాం
అదీ నేను వెళ్తున్నాం	ఆయనా మేము వెళ్తున్నాం
నేను నీవు వెళ్తున్నాం	

- (iv) పియోజన ప్రత్యయంతో : ఏకపదన, బహుపదన ప్రత్యయాలు రెండూ వాడవచ్చు.

రాముడో కృష్ణుడో వస్తారు/డు
లక్ష్మైనా లతైనా వస్తుంది/వస్తారు.

- (v) సంఖ్యాపాదకాలలో, ఒక్క 'ఒక' తప్ప మిగతా అన్నింటికీ బహుపదనం ఉంటుంది.

రెండు గుర్రాలొస్తున్నాయి.
నలుగురు మనుషులొస్తున్నారు.

- (vi) అపొడిపాదకాల తోను క్రియాజన్య నామ పాదకాలలో ఎప్పుడూ నపుంసక లింగ సమన్వయం కలిగి ఉంటుంది.

ఆ పని చెయ్యడం అయింది.
ఆయన రావటం నిశ్చయం వుంది.

- (vii) రాశి నామపాదకాలతో ఎప్పుడూ ఏకపదనం ముగ్రమే ఉంటుంది :

వంచదార బాగుంది
బంగారం మంచిది.

- (viii) అంత, ఇంత, ఎంత, కొంతలు ఎప్పుడూ ఏకపదన సమన్వయంన్ని అన్ని, ఇన్ని, ఎన్ని, కొన్నిలు బహుపదన సమన్వయంన్ని కలిగి ఉంటాయి :

కొంత వెండి
ఇంత బంగారం
అన్ని పుస్తకాలు
ఎన్ని తుమ్మెదలు,

ఎంత వంచదార
ఇన్ని చిలుకలు

4.21 : కర్త, కర్మ, క్రియలు :

సామబంధం కర్త గాని, కర్మగా గాని వర్తించవచ్చు. అది కర్మగా వచ్చేప్పుడు వాక్యంలోని ముఖ్యమైన క్రియలో అది సమన్వయాన్ని కలిగి ఉంటుంది. ఇది ప్రథమా భక్తిలో ఉంటుంది.

లక్ష్మి

భార్యాభర్తలు

4.22 : కర్మలు నాలుగు :

1. ప్రత్యక్ష కర్మ
2. పరోక్ష కర్మ
3. పరానుబంధాలతో వచ్చే కొన్ని కర్మలు
4. సహజాత కర్మలు.

- (i) ప్రత్యక్ష కర్మ ద్వితీయా విభక్తితో కూడి ఉంటుంది. కాని ద్వితీయా విభక్తి ప్రత్యయం అప్రాణి వాచకాలతో వికల్పం కనుక అటువంటి చోట్ల కర్మ ప్రథమలో ఉంటుంది. క్రియ ముఖ్యంగా ప్రత్యక్ష కర్మకి సంబంధించి ఉంటుంది.

నేను పుస్తకం కొన్నాను
నేను పుస్తకాన్ని కొన్నాను.

- (ii) పరోక్ష కర్మ చతుర్థి విభక్తి ప్రత్యయాన్ని కలిగి ఉంటుంది. కై, కోసం, కొరకు అనే పరానుబంధాన్ని కూడ కలిగి యుండవచ్చు. గ్రామ నామాలలో చతుర్థి విభక్తి ప్రత్యయం పెకల్పం కాబట్టి ఇటువంటి చోట్ల పరోక్ష కర్మ ప్రథమలోనే ఉంటుంది.

- (ii) తృతీయ, సప్తమీలో కూడిన కర్మలు.

ఆయన కలంతో రాస్తున్నాడు.
ఆయన ఇంట్లో ఉన్నాడు.

- (iv) సహజాత కర్మలు.

ఒక పాట పాడాడు.

4.23 : కర్త, కర్మల సంబంధాన్ని అనుసరించి వాక్యాల్ని ఈ క్రింది విధంగా విభజించ వచ్చును.

1. కర్త + ప్రత్యక్ష కర్మ + క్రియ
2. కర్త + పరోక్ష కర్మ + క్రియ
3. కర్త + ప్రత్యక్ష కర్మ + పరోక్ష కర్మ + క్రియ
4. కర్త + తృతీయ, నప్తమి మొదలైన కర్మలు + క్రియ
5. కర్త + సహజాత కర్మ + క్రియ
6. ప్రత్యక్ష కర్మ + ప్రత్యక్ష కర్మ + క్రియ
7. కర్త + క్రియ
8. కర్తగాని కర్మగాని కానిది + క్రియ.

ఉదా :

- ఎ. నేను రాముడిని చూశాను.
- బి. నేను రాముడికిచ్చాను.
- సి. నేను పుస్తకాన్ని రాముడికిచ్చాను
- డి. ఆ పని ఆయన చేత జరిగింది.
నేను ఆయనతో వెళ్తున్నాను.
నేను ఇంట్లో ఉన్నాను.
- ఐ. ఒక పలుకు వలికింది.
- యఫ్. నన్ను పుస్తకాన్ని చూడనియ్యి
- జి. వాన వెలిసింది.
- హెచ్. ఊలులు చేసింది.

4.24 : నామబంధాలు — వాటి సహస్థితి :

ప్రథమ : సంఖ్యావాచకాలు, క్రియాజన్య నామవాచకాలు సాధారణంగా కర్తగా వ్యవహరించవు. మిగతా అన్ని నామవాచకాలు కర్తగా వ్యవహరిస్తాయి.

ద్వితీయ : ద్వితీయా విభక్తి, ద్వితీయా చతుర్థి విభక్తి క్రియలతో మాత్రమే వస్తుంది.

తృతీయ : తృతీయ విభక్తి పరానుబంధం సాధారణంగా ప్రేరణార్థక క్రియలతో వస్తుంది.

ఆయనచే పని జరిగింది.

తృతీయలో తోడ అనేది సాధారణంగా అర్థరీత్యా అన్వయం కలిగిన క్రియతో వస్తుంది.

కూజాతో నీళ్లు తెస్తున్నాడు

నాతో వస్తున్నాడు.

చతుర్థి : ద్వితీయా, చతుర్థి విభక్తి క్రియలతో మాత్రమే వస్తుంది,

పంచమి : మరో నామవాచకంతో మాత్రమే వస్తుంది.

ఆయన వున్నకము.

సప్తమి : సప్తమి విభక్తి పరానుబంధంలో స్థలాన్ని సూచించే వాటితో సాధారణంగా వస్తుంది. అక్కడ, ఇక్కడ, ఎక్కడ అనే వాటితో ఈ పరానుబంధం చేరదు.

అక్కడ

ఇక్కడ

సంబోధనా ప్రథమ : ప్రార్థనాద్యర్థక క్రియా రూపాలతో వస్తుంది :

హేయ్! వులిని తీసుకొస్తున్నాడు.

సంక్షిప్త వాక్యాలు :

4.25 : రెండు సామాన్య వాక్యాల కలయిక వల్లగాని, లేక ఒక ఉపవాక్యం మరో సామాన్య వాక్యం కలయిక వల్లగాని ఏర్పడరాదు. రెండో దాన్ని ఉపవాక్య సంక్షిప్త వాక్యం అనవచ్చు.

సమాధికరణ వాక్యంలో వ్యావరణాత్మకంగా గమన ప్రవేశపెట్ట గల రెండు సామాన్య వాక్యాలు ఒక సముచ్చయంగా కలసి ఉంటాయి. ఈ సముచ్చయం కొన్ని వాక్యాల్లో కేవలం ఆవశానత వల్లనే తెలియబడుతుంది.

ఆ మాటా చెప్పారు, ఈ మాటా చెప్పారు
ఆయనా వచ్చారు, ఈయనా వచ్చారు.

కొన్నిట్లో కూడ అనే పదం వాడుతారు. అటువంటిప్పుడు వాక్యాల మధ్య సముచ్చయం లోపిస్తుంది.

రావు ప్యానయాడు లత కూడా ప్యానయింది.

ఉపవాక్య సంక్షిప్త వాక్యంలో క్షిప్రకాది క్రియారూపాలు ఉపవాక్యానికి చెంది ఉంటాయి :

ఆ పని చెప్పితే నేను చేస్తాను.
ఆ పని చెప్పినా చేయను.

వాక్యంలో పదాల పరుసక్రమం :

4.26 : నామబంధం + (అవ్యయం) + క్రియాబంధం అన్నది వాక్యంలో సాధారణమైన పరుసక్రమం. కాని ఏదైన పదంలో గాని, పదబంధంలో గాని, ఒత్తి చెప్పాలంటే దాన్ని వాక్యంలో మొదటికి తీసుకురావచ్చును. ఇటువంటి ఊహిక తీసుకురావడానికి క్రియాజన్య విశేషణాలు కూడ వాడుతారు :

సాధారణ : వాడు వెళ్లాడు
నిశ్చిత : వెళ్లాడు వాడు
ఏవార్థకం : వెళ్లినవాడు

మరికొన్ని చోట్ల విశేషణం + ఉద్దేశ్యం ఉన్న వదబంబాల వరుస మార్చి
 వివరకొన్ని ప్రత్యయాలు చెప్పాం. కాని సంఖ్యావాచకం + ఉద్దేశ్యం ఉన్న
 వదబంబాల్లో వరుస మార్పులే.

చిన్న పుస్తకం

పుస్తకం చిన్నది

తెల్ల లాగితం

లగితం తెల్లటిది

వాచ్యంలో వదం వరుసలో ఈ క్రింది మార్పులు జరగవు.

నిర్దిష్ట విశేషణం + ఉద్దేశ్యం.

చాక్ష పట్ట

కృష్ణానది

తాటాకు

గులాబిపువ్వు

వదబంబు ఉద్దేశ్య తర్వాత దానికి సంబంధించిన నామవాచకం వస్తుంది.
 వరుస మార్చి తెల్ల చదవ వివర మరో సర్వనామ ప్రత్యయం చేరుతుంది.

నా పుస్తకము

పుస్తకము నాది

అన్నయ్య బట్టలు

భర్త రాకకు

క్రియాపద్య నామవాచకానికి పూర్వమున్న నామవాచకం ఆప్రాణివాచక
 మైతే వరుస మార్పుబడు. కాని ప్రాణివాచకమైతే వరుస మార్పుపడును.

గంట మోగడం

పని చేయడం

ఆయన చదవడం పూర్తయింది.

చదవడం ఆయనది పూర్తయింది.

క్వార్టర్లకానికి సంబంధించిన నామవాచకం ఎప్పుడూ క్రియకే పూర్వభాగం లోనే ఉంటుంది.

కాఫీ త్రాగి

పుస్తకము చదివి

వని చేసి

ఇన్ ఫినిటీవ్ ఆఫ్ పర్పస్ నామ బంధానికి సంబంధించిన నామవాచకం ఎప్పుడూ పూర్వ భాగంలోనే ఉంటుంది.

వని చేయడానికి

ఆట ఆడడానికి

పాట పాడడానికి

'గంటలు' అనే మాటకు సంబంధించిన సంఖ్యావాచకం దానికి పూర్వ భాగంలోనే ఉంటుంది :

రెండు గంటలు

మూడు గంటలు

ఆనిశ్చిత ప్రత్యయమైన 'ఓ' కి సంబంధించిన నామవాచకం ఎప్పుడూ పూర్వ భాగంలోనే ఉంటుంది :

ఏది కావాలో

పుస్తకం తీసుకురావాలో లేదో

పన్ను తేవాలో లేదో

ప్రశ్నార్థకాలు సాధారణంగా క్రియారూపానికి కాని, నామరూపానికి గాని, ముందే ఉంటాయి.

ఎక్కడి వెళ్తున్నారు?

ఎక్కడ కొన్నారు?

వ్యతిరేకార్థకము :

4.27 : ఇంతవరకు మనం చెప్పుచున్న (అంశాల సూచక) వాక్యార్థి వ్యతిరేకార్థకంలోకి మార్చవచ్చు.

వ్యతిరేక వాక్యాలు రెండు విధాలుగా ఉత్పన్నమౌతాయి. 1. వాక్యం లోని ఒక అంశాల సూచక క్రియకు తీసివేసి ఆ స్థానంలో వ్యతిరేక క్రియకు ఉపయోగించడం వల్ల : 2. లేదు, కాదు, వద్దు, చూడదు అనే మాటలు ఉపయోగించడం వల్ల. సమావేశ అసమావేశ క్రియలలో కొన్నింటి వ్యతిరేకార్థక రూపాల గురించి ఇంతవరకు చెప్పకున్నాం.

అది చూడు

అది చూడకు

అది చూసిన మనిషి

అది దాన్ని చూడని మనిషి

'అది' అనే వ్యతిరేక ప్రత్యయం తర్వాత - ఉండా అనే క్రియా రూపం చెరిస్తే వ్యతిరేక ప్రార్థనం ఏర్పడుతుంది.

చూచి చెప్పాడు

చూడకుండా చెప్పాడు

ప్రార్థనంలో వ్యతిరేక-అన్నంత రూపానికి పో' అనే క్రియ చెరిస్తే వ్యతిరేక ప్రార్థనం ఏర్పడుతుంది.

చూడకపోయినా ఒకటే

చూపకపోలే

సంభవితలో ఉండ వ్యతిరేక అన్నంత రూపానికి పో' అనే క్రియ చెరిస్తే వ్యతిరేక సంభవము రూపం ఏర్పడుతుంది.

పాడకపోవచ్చు

వినకపోవచ్చు

సమర్థనీయ రూపానికి వ్యతిరేకంలో లేదు + పో చింతిస్తే సమర్థనీయ రూపం ఏర్పడుతుంది.

మాడలేకపోయాడు

'కొను' అనే క్రియకు నాలుగు వర్ణాయ రూపాలున్నాయి. కొ, కు, కొను, కో అనేవి. వ్యవధి నం ముందు కో చెబుతుంది :

పాడుకో	చేసుకో
పాడుకోలేదు	చేసుకోలేదు
పాడుకున్నాను	ఆడుకున్నాను

సాంప్రదాయ తెలుగులో కొను అనే అర్థాన్ని సహజమైన క్రియ ద్వైవిధ్యం తర్వాత వచ్చేది. ఆధునిక తెలుగులో ప్రాచీనావస్థానం తర్వాత వస్తుంది.

సా || తె చేసికొన్నాను.

ఆ || తె చేసుకొన్నాను.

అన్నంత రూపానికి రా + లేదు చేరిస్తే, వ్యతిరేక అన్నంత రూపం ఏర్పడుతుంది.

చూడొచ్చాడు

చూడరాలేదు.

'లేదు' అనేది అన్నంత రూపం తర్వాత చేరిస్తే వ్యతిరేక రూపం ఏర్పడుతుంది.

చేశాను చేయలేదు.

చేశేశాను. చేయలేదు/చేసేయలేదు.

'వద్దు' అనేది నిశ్చయార్థకంలో ఉపయోగిస్తాం. వ్యతిరేక హార్డేజ్, వ్యతిరేక నిశ్చయార్థకంలో కూడ 'వద్దు' అనే రూపాన్ని ఉపయోగించేటప్పుడు చెబుతాం,

చూడకు	చూడొద్దు
చూద్దాం	చూడొద్దు
చూడాలి	చూడొద్దు

'చూడకు' అనే పదం క్రియకు చేరిస్తే వ్యతిరేక నిశ్చయార్థకం ఏర్పడుతుంది.

చూడాలి	చూడకూడదు
--------	----------

'కాదు' అనేది క్రియలు లేని వాక్యాల్ని, నామపదబంధాల్ని వ్యతిరేకంగా మార్చడంలో ఉపయోగపడుతుంది.

అదిచెట్టు	అది చెట్టుకాదు
నేను మనిషిని	నేను మనిషినికాను
వాడు రాముడు	వాడు రాముడు కాదు/కాదు
మంచి పుస్తకం	మంచి పుస్తకం కాదు
పెద్ద కథ	పెద్ద కథ కాదు

'లే' యొక్క రూపాలు 'ఉండదు' అనే క్రియా రూపాలకు వ్యతిరేకాలుగా వాడుతాం.

పుస్తకం ఉంది	పుస్తకం లేదు
--------------	--------------

'వద్దు' అనేది కోరికను కాదనడానికి కూడ ఉపయోగిస్తాం :

ఈ పుస్తకం కావాలి	ఈ పుస్తకం వద్దు
------------------	-----------------

'అక్కరలేదు' అనేది చేరిస్తే ఎక్కడ పోయిందో తెలిసే వ్యతిరేకత వీర్చుతుంది.

నాక్కవాలి

నాక్కరలేదు.

కొన్ని సర్వసామాను, అంగీకార సూచకంగా చెప్పేప్పుడు, వ్యతిరేకార్థాన్ని సూచించేప్పుడు వాటి చివరి అచ్చులు దీర్చాన్ని పొందుతాయి. ఇటువంటి దీర్చాన్ని పొందనప్పుడు వ్యతిరేకత గాన, అంగీకారం గాన ఇంకా పోయితో చెప్పి నట్టాతుంది.

ఆయనతో ఏమీ అనలేదు

అక్కడ ఏమీ లేదు.

అప్పుడు

ఇప్పుడు

ఎక్కడ

అన్ని

ఎక్కడ

ఏమి

ప్రశ్నార్థక :

4.28 : ప్రశ్నార్థకాలు ఐదు విధాలగా ఉత్పన్నమౌతాయి.

1. ప్రశ్నార్థక రూపాలు ఉపయోగించడం వల్ల
2. ప్రశ్నార్థక ప్రత్యయమైన 'ఆ' చేర్చడం వల్ల
3. వాక్యం యొక్క చివరి అచ్చుకు దీర్చాన్ని చేర్చడం వల్ల
4. రాతలో వాక్యం యొక్క ఓడర ప్రశ్నార్థక గుర్తు ఉంచడం వల్ల
5. అనిశ్చిత ప్రత్యయమైన ఓ చేర్చడం వల్ల.

ఇందులో మొదటి నాలుగు విధాల తయారైనవి ప్రత్యక్ష ప్రశ్నలు. అనిశ్చిత ప్రత్యయం చేర్చడం వల్ల తయారైన ప్రశ్నలు పరోక్ష ప్రశ్నలు.

ప్రత్యక్ష ప్రక్కల్లో ఎవరు, ఎక్కడ, ఎన్ని, ఏమిటి మొదలైనవి ఉపయోగించడం వల్ల నిశ్చయార్థకమైన ప్రక్కలు ర్పన్నమౌతాయి :

అది ఏమి పుస్తకం?

ఎక్కడికెళ్తున్నారు?

ఆ పని అయిందా?

ఆయన చూశారా?

మీరూ వెళ్తున్నారా?

ఆయన చూశారో లేదో?

ఆ పని కాలేదా?

ఆయన చూడలేదా?

4.29 : అప్రక్రయాలు : పరానుబంధాలు :

విభక్తి ప్రత్యయాన్ని, కాం ప్రత్యయాన్ని తీసుకోలేనివి అవ్యయాలు వాటిలో కొన్ని ప్రత్యయాలు కూడ ఉన్నాయి.

- (i) ఏకార్థక ప్రత్యయం : శత్రుత్వమైన తూ ప్రత్యయంతో న్ అనేది. మిగతా చోట్ల ఏ అనేది వ్యాప్తితో ఉన్నాయి.

చూస్తూనే పోతున్నాను.

వాడే చచ్చాడు

- (ii) సముచ్చయార్థక ప్రత్యయం : ను, దీర్ఘం అనేవి రెండూ సముచ్చయార్థకాలు. న్నో అనేది అర అనే దాని ముందు, మ్ అనేది పాపు అనే దాని ముందు చేరుతాయి.

వాడూ వీడూ వస్తారు

ఒకటి రెండూ కలసి మూడు

రెండున్నర

రెండుంబావు

(iii) అనిశ్చితార్థక ప్రత్యయం : ఓ అనే ది అనిశ్చితార్థక ప్రత్యయం :

అవునో కాదో

మంచో చెడో

(iv) ప్రశ్నార్థక ప్రత్యయం : ఆ అనేది ప్రశ్నార్థక ప్రత్యయం :

నువ్వు వెళ్తున్నావా?

మరికొన్ని పదాలు : ఇక/ఇంక రెండు సామాన్య వార్తాల్ని కలపడానికి ఉపయోగపడుతుంది. వాక్యం మొదట్లో వీన్ని ఉపయోగించినప్పుడు - అంతకు ముందే కొంతవని జరిగింది అనే అర్థాన్ని సూచిస్తుంది.

మనం మద్రాసు చేరుకున్నాం 'ఇక ఫర్వాలేదు.

ఇక మనం వెళ్దాం.

ఇంకా - పని ఇంకా జరగలేదని తెలియపరుస్తుంది.

ఆయన ఇంకా రాలేదు.

ఆ పని ఇంకా కాలేదు.

ఊరక - ఏ పని లేని కార్యం గురించి తెలియ పరుస్తుంది.

ఊరక కూర్చున్నాను

ఊరకే చూస్తున్నాను.

పై/పైన - ఈ పరానుబంధాలు స్థలాన్ని, కాలాన్ని 'మీద' అనే అర్థంలో సూచించడానికి ఉపయోగిస్తాం.

ఆ పైన చూడు

పైన చూడు

తమరిపై ఫిర్యాదు.

తర్వాత : చెను చామన్య వాక్కున్న వలవడానికి ఉపయోగపడుతుంది :

ఆ పని అయింది తర్వాత ఈ పని చేయాలి.

ద్వారా : పని ఎలా జరిగిందో తెలియవచ్చడానికి ఉపయోగించే పరాసు బంధం .

ఆ పని ఆయన ద్వారా జరిగింది.

నీరు దాని ద్వారా వస్తుంది.

చాల - పనియందు యొక్క గీ బాన్ని ఎక్కువ చేయడానికి ఉపయోగ పడుతుంది.

పుస్తకాలు చాలా బాగున్నాయి

పని చాలా బాగా జరిగింది.

నాకు చాలా పనులున్నాయి

రసక - ఇది సాధారణంగా హేత్వర్థక క్రియతో వస్తుంది. సముచ్చయంగా కూడ ఉపయోగపడుతుంది.

ఆయన గనుక వస్తే నేను వెళ్తాను

పని కాలేదు కనుక నేను రాలేను.

రసక - బదులు 'కాని కూడ' కొన్ని చోట్ల ఉపయోగించవచ్చు.

ఆయన గాని రాకపోతే మనం వెళ్దాం

ఆయన గనుక రాకపోతే మనం వెళ్దాం

కాని - ఆనేది భూతకాలిక హేత్వర్థక క్రియతో ఉపయోగించవచ్చు.

ఆయన వచ్చినా గాని పని జరగలేదు.

కోసే - హాక్యంతో వియోజనాన్ని కరిగించే స్థలంలో ఉపయోగించవచ్చు.

అది కాని ఇది కాని తీసుకుపో.

కన్న/కంటె - తురాత్మక వర్ణాన్ని తెలిపే వాక్యార్థం ఉపయోగిస్తాం.

ఆయన నాకన్నా పెద్దాయన.

కన్న, కంటె తర తమ లేదా చెప్పే వ్యవహారం ఉపయోగిస్తాం.
అటువంటి వాక్యంతో సాధారణంగా క్రియ వ్యవహారంలో ఉంటుంది.

ఆయన కన్నా మంచివాడు లేడు.

కస్తా/కొంచెం - సంఖ్యాపాదకాలకు ఉపయోగించవచ్చు. అనిష్టతగా
కొంచెం అనే అర్థంలో వాడుతాం

కస్త నీళ్లు పొయ్యి

కొంచెం నీళ్లు పొయ్యి

కస్త వేగంగా రండి

కోసం - అనే పరాకబంధం చతుర్థి ఎడమ నూలించే వ్యవహారం వాడుతాం:

నా కోసం వున్నకం కొనుక్కున్నాను

అది మీ కోసం కాదు

గుండా - అనే పరాకబంధం పనిని సాధించే కారణంగా వాడుతాం

దొంగలు ఆ దారి గుండా రావడం ప్రారంభించారు.

బాగా -

పని బాగా చెయ్యి

చుట్ట - పునరుక్తిని తెలిపే చోట్ల వాడతాం :

మళ్ళీ కొంటున్నాడు.

చుట్టి తింటున్నాడు.

మించి, ఎక్కువ - పంచమి పదార్థాన్ని పరాసంబంధం, అపాదాన కారకాన్ని సూచించి చోట్ల వాడుతాం :

అందులో నుంచి కొన్ని తీసుకురా
చానితోంచి వచ్చాడు.

సహా/పాటు/హాద - పరాసంబంధాలు.

ఆయనతో సహా వస్తాను

ఆయనతో పాటు వస్తాను.

హాద అనేది చుట్ట పంచమి ప్రత్యయంలో తప్ప మిగతా అన్ని ప్రత్యయాల్లోనూ వాడుతాం .

ఆయన్ని కూడా పిలు

ఆయనకి కూడా ఇయ్యి

సుమారు :

సుమారు ఆరు గంటలకు వస్తాను.

చుట్ట - పని పరగిండానికి కారణాన్ని సూచిస్తూ వాడుతాం :

చలి వల్ల బయటకి రాలేకపోయాను.

అలాగు

ఇలాగు

ఎలాగు

అట్టా

ఇట్టా

ఏట్టా

వని యొక్క కీ-ని తెలియజేసే అప్రయోగం :

అలాగు చెయ్యి

అట్లా చెయ్యి

ఇలాగు చెయ్యి

ఇట్లా చెయ్యి

ఎలాగు చెయ్యగలవు

ఎట్లా చెయ్యగలవు

ట/ అట వాక్యంలోని పిషయం చెప్పిన వాడికి భిన్నరంగా తెలియదు.
ఎవరో చెప్పినట్లు చెప్పినప్పుడు వాడుతాం.

అది మంచిదట

అది పాతదిట

ఏసి - ఇద్దరు కంటే ఎక్కువమందికి సర్ది యిచ్చేవద్దంని తెలియజేస్తూ
వాడుతాం :

రెండేసి పుస్తకాలు ఇవ్వండి

నలుగురేసి రండి

చెరి - ఇద్దరికి న రే వద్దతిని నూచిస్తూ వాడుతాం.

చెరి రెండు రూపాయలు ఇవ్వండి

రా - ప్రార్థనాదర్శకంలో క్రియంతో, ఆగౌరవం అమిత అం. రాగం
చూపిస్తూ మహాచకాలతో వాడుతాం :

వీలు

పాడు

పుస్తకం ధా

వీలురా

పాడురా

బే - శ్రీ రంగంలో ఇద్దరు శ్రీల మధ్య జరిగే సంభాషణలోను, ఆతి నన్నిహిత్యమైన భార్యల మధ్య జరిగే సంభాషణలోను వాడుతాం :

రావే

వెళ్ళవే

చెయ్యవే

అండి - గౌరవాన్ని సూచిస్తూ ఏకపక్షంలోను, సాధారణమైన బహు పక్షంలోను వాడుతాం :

వెళ్ళండి

పాడండి

గా - అర్చయ ప్రార్థన :

తెల్లగా

తియ్యగా

మెల్లగా

చక్కగా

గురించి - చతుర్థి విభక్తిని తెలిపే కొన్ని చోట్ల వాడుతాం :

పరీక్షల గురించి చదివేను.

సహశైలుల ప్రకరణం

ఆధునిక సాహిత్యభావలో మూడు శైలులున్నాయి. 1. సాంప్రదాయం :
2. ఆధునిక ప్రామాణికం. 3. వ్యవహారికం. ఈ ప్రచురణంతో వాటి మధ్య
ఉండే ముఖ్యమైన భేదాలు కొన్ని గుర్తించాం. పండితులు, విశ్లేషకులు మంచి
తెలుగు సాహిత్య పరిపాసువులు, కొందరు పరిశోధకులు సాంప్రదాయశైలిలో
రాస్తుంటారు. ఆధునిక తెలుగులో 90 శాతం రచనలు ఆధునిక ప్రామాణికంలోనే
జరుగుతున్నాయి. కన్న కన్న కథలు, నాటికలు మూడు శైలిలో ఉంటాయి.
కొన్ని సంఘి మార్పులు తప్ప రెండు మూడు శైలుల్లో వ్యత్యాసం చాల చక్కగా.

లిపి :

5.1 : దంత్య, తాలవ్య చ, జల వివక్షతను సూచించడాన్ని చాల మీద -
గుస్తు వాడడం సాంప్రదాయ శైలికే వరిమితం.

చదువు

చలి

మంచు

జూచి

జచ్చిన

రాజు

గుంజు

ఋ, రు ల వివక్షత సాంప్రదాయ శైలిలో ఉచ్చితంగాపాటస్తారు. మిగతా
రెండింటో రెండూ వాడుతారు.

దృతము

దుగ్రతము

దృష్టి

దుగ్రష్టులు

అర్ధాన సాంప్రదాయ శైలిలో పాడిస్తారు. ఆధునిక ప్రామాణికం
లో ప ప్రక్కన అర్ధాన సాంప్రదాయం వస్తుంది. వ్యవహార శైలిలో ఆరుదు. సాంప్రదాయ
దాయ శైలిలో పాడినప్పుడు దాని తర్వాత హల్లు మాత్రమే ఉంటుంది. స్థూలంగా
సాంప్రదాయ శైలిలో అర్ధాన సాంప్రదాయం ఈ క్రింది విధంగా వ్యాప్తిపొంది ఉంది.

ఒకటి అంతమయ్యే నామవాచకాలలో డు కి ముందు, ప్రార్థనాదర్శక
రూపాలలో డింగ ప్రక్కన డు కి ముందు -

రాముడు	తమ్ముడు
వాడు	వేటకాడు
చేయుడు	

దు రో అంతమయ్యే క్రియల్లో గు ముందు (ఈ క్రింది వాటిలో)

మూలుగు	అడగు
కాగు	కడగు
అలుగు	వెలుగు
మూగు	ములుగు

త రో అంతమయ్యే క్రియా నిష్పన్న నామవాచకాలలో త ముందు :

చేత	మోత
కోత	

రసము, పోతు మొదలైన విశేషణ ప్రత్యయాల ముందు పెట్టు, పాడు,
పారు మొదలైన సహాయ క్రియల ముందు :

చక్కదనము	తీయదనము
తొగ్గుబోతు	చక్కబెట్టు
చక్కబడు	మెత్తబారు

సముచ్చయార్థకమైన యు తర్వాత, అప్యయప్రత్యయమైన గ/గాల
తర్వాత -

గతించుచున్నారనియుఁదెలియుచున్నది.
చేయించుచున్నవన్నియుఁదరుగకుండ
నిశ్చయముగఁ
స్పష్టముగఁ

విభక్తి ప్రత్యయాల తర్వాత పరాసంధుల తర్వాత -

వానితోడఁబోయెను
వానితోఁబోయెను
నాకుఁగన్నులు
భార్గవునిఁజూచి
మూతిపైఁగొట్టెదను
కూడాఁకంటేఁ

సముచ్చయార్థకమైన 'ను' తర్వాత ద్వితీయా సు/ని ల తర్వాత, అన్నంత
రూపంగాను, పురుషబోధక ప్రత్యయమైన ను గాను —

నేనికఁజెప్పఁజాలను
(నేనికను చెప్ప చాలను)
చుట్టఁగాల్చినవాడు
(చుట్టను కాల్చిన వాడు)
నేఁజదివితిని

శత్రుత్వక ప్రత్యయం 'చు' తర్వాత, క్రియాజన్యవిశేషణం 'జన' తర్వాత -

చూచుచుఁబోయెను (చూచుచు పోయెను)
చేసినఁబని

ముతో అంతమయ్యే నామవాచకాలలో (రెండక్షరాల కన్న ఎక్కువ కలవి)
ము - పు గా మారినప్పుడు -

శనివారపుబుళువుల సంత
రహస్యపుబిల్లులు

ఈ క్రింది నిచ్చిన రూపాలలో :

ఇక	ఈడు
ఏకు	ఊటు
ఊడు	వైడి
పూటు	పోక
అబోతు	ఈగ
ఏనుగు	వేడి
వైటు	వీటు
తాడి	తోటు
కాపు	కాక
గూడు	దాటు
చూడు	మేక
మూక	గీటు
మొదటు	వీపు
దాక	నేడు
నాడు	వేచ
బీటు	లేత
మీద	
మోకాలు	కాటోలు

౯ కి బదులు = వాడే పద్ధతి సాంప్రదాయ శైలిలో ఇంకా అక్కడక్కడ ఉంది. మిగతా రెండు శైలుల్లో లేదు.

షడ్దర్శనములు
ప్రదర్శనము

షడ్దశానములు
ప్రదశానము.

5.2 : ధర్మములు :

శకట రేఫ, సాధు రేఫల వివక్షత సాంప్రదాయ శైలిలో ఖచ్చితంగా పాటిస్తారు. మిగతా రెండు శైలుల్లో యీ వివక్షత ఉపయోగపడదు.

తెల్లవాలు సరికి
వేలు
తెలియబడిచారు

తెల్లవారు సరికి
వేరు
తెలియబరిచారు

ఐ, ఔ లు సాంప్రదాయ శైలిలో వాడతారు. ఆధునిక ప్రామాణికంలో కూడ అక్కడక్కడ వాడతారు. కాని మూడో శైలిలో వాటిని అయి, అవుగానే వాడతారు :

ఐనది
ఔను

అయినది
అవును

మహాప్రాణాలతో కూడిన పదాలు సాంప్రదాయ శైలిలో బాగా వాడతారు. ఆధునిక ప్రామాణికంలో అక్కడక్కడ వాడతారు. మూడో శైలిలో చాలా అరుదు.

పదం మొదట్లో ర తో కూడిన సంయుక్తాక్షరాలు సాంప్రదాయ శైలిలో వాడతారు. మిగతా రెండింటా చాలా అరుదు.

త్రాగు
వ్రాలు
వ్రూను
వ్రాత

తాగు
వాలు
మాను
పాత

అంగ పదాలు రెండు మూడు శైలుల్లో ధారాళంగా వాడుతారు. సాంప్రదాయ శైలిలో చాల అరుదు. సాంప్రదాయ శైలిలో సంస్కృత పదాలు ఎక్కువగా వాడుతారు.

5.3 : పదాలు : సంధి

సాంప్రదాయ శైలిలో జరిగే కొన్ని సంధి మార్పులు :

అచ్చుల ముందు, అంతస్థల ముందు అర్ధానుస్వారం న గా మారుతుంది :

రాముడు

రాముని

వానితో సనెను

అందరకూ నైక్యము కలదు.

ఏమియు నక్కరలేదు.

అనగ ననగ

అరసున్న తర్వాత, ద్వితీయా ని, ను, ఉత్తమ పురుష ఏకవచన ప్రత్యయం ను, ని పరాసుబంధాల్లోను సమాసాల్లోను - నాదత లేని ధ్వనులు నాదతను పొందుతాయి.

చేయ గూడని పని (చేయ కూడని)

భక్తితో బదములకు (భక్తితో పదములకు)

లోనికి బోయి (లోనికి పోయి)

ఎప్పుడైన జెప్పెదను (ఎప్పుడైన చెప్పెదను)

వ్యవహారపు గాగితములు (వ్యవహారపు కాగితములు)

నేను బోయితిని (నేను పోయితిని)

నేను జెడగొట్టలేదు (నేను చెడగొట్టలేదు)

రెండు పదాలు కలిసినప్పుడు రెండోది అన్యదేశ్యం కాకుండా ఉంటే
రెండో పదంలోని మొదటి ధ్వని నాదచ్ఛాన్ని పొందుతుంది :

ముక్కునుండి గాని (ముక్కునుండి కాని)
కారుణ్యము గూర్చి (కారుణ్యము కూర్చి)
అన్నదమ్ములు (అన్నతమ్ములు)

సంధిలో య, వ రావడం మూడో శైలిలో చాల అరుదు. సాంప్రదాయ
శైలిలో య రావడం ఎక్కువ. ఆధునిక ప్రామాణికంలో య, వ లు సంధి
వశాత్తు వస్తాయి.

(i) ప్రత్యయాలైన ఆ, ఓ, ఏ ల ముందు ఆధునిక ప్రామాణికంలో య,
వ, ల రావు చివరి అచ్చు లోపిస్తుంది.

(ii) ప్రక్షార్యక గుర్తు తర్వాత - అక్కడన్న అచ్చులు ఇ, ఎ లు
అవుతాయి.

(iii) ఆ, ఓ, ఏ ల తో ప్రారంభమైన పదాల ముందు

కలిసియేయున్నది

కలిసియేఉన్నది

కలిసేఉంది

సీతఉంది

బుద్ధికట్టి బింకమేది? యేనుగు తొండమును...

చతుర్థి విభక్తి ప్రత్యయం ముందు సాంప్రదాయ శైలిలో న - మిగతా
రెండిట్లా. 'ని'

గృహమునకు. గృహానికి గృహములకు గృహాలకు

విభక్తుల ముందు పదాల్లో డ్ రావడం కొద్ది పదాల్లోనే కనిపిస్తుంది.
మూడో శైలిలో. సాంప్రదాయ శైలిలో యీ క్రింది పదాల్లో కూడ 'ట్' ఆగమంగా
కనిపిస్తుంది.

పీజిలో చివరి అక్షరం పోయి డ్ చేరుతుంది :

పిడికిలి	పిడికిట్
పొక్కులి	పొక్కుట్
చెక్కిలి	చెక్కిట్
దోసిలి	దోసిట్
కొగిలి	కొగిట్
గుప్పిలి	గుప్పిట్
నాగలి	నాగట్
రోకలి	రోకట్
లోగిలి	లోగిట్
వారిలి	వారిట్
నందిలి	నందిట్
ముంగిలి	ముంగిట్
ఎంగిలి	ఎంగిట్
ఆకలి	ఆకట్
కుందేలు	కుందేట్
నొసలు	నొసట్
మొదలు	మొదట్
తాబేలు	తాబేట్
బయలు	బయట్

పీజిలో చివరి లు లోపించి 'ంట్' అగమంగా చేరుతుంది :

ముల్లు	ముంట్
విల్లు	వింట్

ఏటిలో 'ను' లోపించి ట్ చేరుతుంది :

చన్ను	చంట్
కన్ను	కంట్
మన్ను	మంట్
పన్ను	పంట్

వీటిలో చివరి రు లోపించి ట్ చేరుతుంది :

ఎనరు	ఎనట్
ఎదురు	ఎదట్
పడమర	పడమట్
నెత్తురు	నెత్తుట్
కుదురు	కుదుట్

వీటిలో చివరి గు లోపించి ట్ ఆగమంగా చేరుతుంది :

పెరడు	పెరట్
త్రాడు	త్రాట్
ఏడు	ఏట్
నాడు	నాట్
నేడు	నేట్
జోడు	జోట్

నిరుడులోని రెండో అక్షరములోని ఊ — ఇ గా మారుతుంది :

నిరుడు	నిరిట్
రావడి	రావట్

మీదనిచ్చినవి కొన్ని ప్రత్యయాల ముందు ఇ — కలిగి ఉంటాయి :

నేటికి
ఏటికి

ము తో అంతమయ్యే వదాలు, మరో వదంతో కలిసి సమానంగా
 ఏర్పడినప్పుడు, ము - పుగా మారుతుంది. తర్వాత హల్లు నాదత పొందుతుంది.
 తర్వాత వచ్చేది అచ్చయితే 'దీ' ఆగమంగా వస్తుంది :

రహస్యపు బిల్లులు (రహస్యపు + పిల్లులు)
 దారుణపు టాత్మహత్య (దారుణము + ఆత్మహత్య)
 ఏలపు బాటలలో (ఏలము + పాటలలో)
 రహస్యపుటాలోచన (రహస్యము + ఆలోచన)
 తామరపుటాకు (తామరము + ఆకు)
 సముద్రపు బెండ (సముద్రము + ఎండ)
 సముద్రపుటొడ్డు (సముద్రము + ఒడ్డు)

పీటలో కూడ దీ ఆగమంగా కనిపిస్తుంది :

జీలుగుబెండు టస్తరు
 ముద్దుటుంగరము

వ, పు లతో అంతమయ్యే వదాలు వ, వె లతో కలిసినప్పుడు సాంప్ర
 దాయ శైలిలో వాటిమధ్య అచ్చు లోపించదు. మిగతా రెండిట్లో లోపిస్తుంది :

కోపవడు	కోప్పడు
ఆవుపెట్టు	ఆవ్పెట్టు

కు, కల తో అంతమైన వదాలు (హ ఆ అ) కాదు, కొరకు
 మొదలైన వాటితో కలిసినప్పుడు వాటి మధ్య అచ్చు లోపించదు. మిగతా
 రెండిట్లో లోపిస్తుంది :

నాకు కాదు
 తమ రాకకొరకు

వలయు తోని మొదటి వ సాంప్రదాయ శైలిలో లోపించదు మిగతా
రెండిట్లో లోపిస్తుంది :

చేయవలయును

చేయరాని

చేయవలెను

కు తో అంతమయ్యే వదాలు, చిరాకు, చిరాకులు అప్పుయ ప్రత్యయమైన
గ తో కలిసినప్పుడు సాంప్రదాయ శైలిలో సమీకరణం జరగదు. మిగతా
రెండిట్లో జరుగుతుంది.

చిరాకుగా

చిరాగ్గా

వరాకుగా

వరాగ్గా

క్రియలు, కలుగు అనే సహాయక క్రియలతో కలిసినప్పుడు సాంప్రదాయ
శైలిలో వాటి మధ్య అచ్చు లోపించదు. పిరుగులోని రెండిట్లో అక్షరంలో ఉ -
అగా, మిగతా రెండిట్లో మారుతుంది.

విరుగ గలుగు

విరగ్గలదు

కు తో అంతమయ్యే క్రియలు, వ్యతిరేకార్థక రూపమైన లేదు లో కలిసి
నప్పుడు డ శ లకు సమీకరణం సాంప్రదాయ శైలిలో జరగదు. మిగతా
రెండిట్లో జరుగుతుంది.

చూడలేదు

చూడ్లేదు

4. బహువచన రూప నిష్పత్తి :

కు అనే బహువచన ప్రత్యయం కు తో అంతమైన మనుష్య వాచకాల
తర్వాత కూడ సాంప్రదాయ శైలిలో చేరుతుంది. మిగతా రెండిట్లో ఇది సర్వ
నామాలకే పరిమితం.

బాలుడు, బాలురు

గోపాలుడు, గోపాలురు

సంప్రదాయశైలిలో : లు, డు లుతో అంతమయ్యే కొన్ని నామచకాల్లో కొందరు అగమంగా వస్తుంది.

చెల్లెలు

వేటకాడు

చెల్లెండు

వేటకాండు

కాకులు, పాకులు వంటి బహువచన రూపాలు సంప్రదాయ శైలికే పరిమితం :

కాలు

పాలు

కాకులు

పాకులు

— ండు తో అంతమయ్యే కొన్ని పదాల చివరి ం లోపించి సంప్రదాయ శైలిలో లు ప్రత్యయం చేరుతుంది. కాని మిగతా రెండిట్లో చివరి డ లు నమీకరణం పొంది ట్లు గా మారుతాయి. అనుచానీకం లోపిస్తుంది.

వండు

గుండు

వండ్లు

గుండ్లు

వప్లు

గుప్లు

ము తో అంతమయ్యే పదాల చివరి ము లోపించి ం — బహువచన ప్రత్యయంగా చేరుతుంది సంప్రదాయ శైలిలో, ము లోపించి, దానికి ముందున్న స్వరానికి దీర్ఘం కొన్నిట్లో మాత్రమే వస్తుంది. సంప్రదాయ శైలిలో ఈ మార్పు మిగతా రెండిట్లో నిత్యం :

బంధము

గంధము

వశ్లము

గొశ్లము

బంధములు

గంధములు

వశ్లములు

గొశ్లములు

బంధాలు

గంధాలు

వశ్లేలు

గొశ్లేలు

డు తో అంతమైన మనుష్యవాచకాలు బహువచన ప్రత్యయమైన లుతో నమీకరణం పొంది ఖ్ల గా మారడం సాంప్రదాయశైలిలో అరుదు. కాని ఇది మిగతా రెండిట్లో నిత్యం :

తమ్ముడు
మొగుడు

తమ్ముళ్లు
మొగుళ్లు

5. విభక్తి ప్రత్యయాలు ;

సాంప్రదాయ శైలిలో ఆన్ని విభక్తి ప్రత్యయాలు అరునాసికంతో అంతమౌతాయి. అచ్చుతో కలిసినప్పుడు న గా మారుతుంది.

డు తో అంతమైన మనుష్య వాచకాల చివరి డు పోతుంది. విభక్తి ప్రత్యయాల ముందు ని వస్తుంది. మూడో శైలిలో పీటి చివరి అచ్చులోపించి డ న తో కలిసి ఱ్లు గా మారుతుంది. రెండో శైలిలో ఎక్కువగా చివరి అచ్చు ఇ గా మారి ని చేరుతుంది.

రాముడు

రాముని

రాముడిని, రాముణ్ణి

భీముడు

భీమునిని

భీముడిని, భీముణ్ణి

సాంప్రదాయ శైలిలో యీక్రింది సందర్భాల్లో అచ్చులు లోపించవు.

1. డు తో అంతమైన పదాలు - ద్వితీయ ను ముందు పరానుబంధమైన తో ముందు, సప్తమి పరానుబంధమైన లో ముందు.

2. రు, రి లతో అంతమైన పదాలు - ద్వితీయ ని ముందు - సప్తమి లో ముందు.

3. తి తో అంతమైన పదాలు - పరానుబంధమైన తో ముందు

4. టు, ఓ, ఆటి తో అంతమైన పదాలు—సప్తమీ పరానుబంధమైన లో ముందు ముందు అచ్చు లోపిస్తుంది.

రాముల ను
పాల లో
కారు లో
చేతి తో
వేటి లో

రాముల్ని
పాల్లో
కార్లో
చేత్తో
వేట్లో

ద్వితీయా విభక్తి :

ద్వితీయా విభక్తి ప్రత్యయం ముందు ని అనే అగమం ఓ తో అంతమైన మనుష్య వాచకాలతో వస్తుంది. మూడోశైలిలో వీటితో జీ అనే ప్రత్యయం ప్రచురంగా కనిపిస్తుంది :

భార్గవుడు
యోగ్యుడు
గోపాలుడు

భార్గవుని
యోగ్యుని
గోపాలుణ్ణి

మూడో శైలిలో ద్వితీయా చతుర్థి విభక్తి ప్రత్యయాలు – కొన్ని సర్వ నామాల్లో తప్ప మిగతా అన్నిచోట్ల ని, కి లు. అందు, ఎందు, ఇందు లకు మాత్రం కు చేరుతుంది :

లక్ష్మికి
లతని

నీతకి
చెట్టుని

ము తో అంతమయ్యే నామవాచకాల్లో చివరి ము లోపించి, న అనే సప్తమీ ప్రత్యయం సాంప్రదాయ శైలిలో ఎక్కువగా వస్తుంది. అలాగే సప్తమిలో అ అనే ప్రత్యయం కూడ కొన్నిట్లో కనిపిస్తుంది.

లోకమున
కొగిట

లోకములో
నొసట

ఇంట

ఎదుట

పడమట

అంతట

ఇంతట

ఎంతట

బహువచనంలో కొన్నిచోట్ల :

చేతుల బెట్టుకొందురు

కన్నుల

మా కడుపుల బుట్టిన

మూడో శైలిలో అక్కడక్కడ లో, ఓ అనేవి సప్తమి పరాకాబంధాలుగా వాడుతారు :

1. లో

చెట్లలో

రాళ్లలో

2. టో

నోట్లో

నందిట్లో

షష్ఠి విభక్తి ప్రత్యయం - ఈ క్రింద సచ్చిన పదలో ఇ పట్టి విభక్తి ప్రత్యయం. సాంప్రదాయ శైలిలో ఇవి ఎక్కువ. పేదలో కొన్ని పదాలు మిగతా రెండిట్లో కూడ ఉన్నాయి :

ఊరు

ఊరి

చేను

చేని

మేను

మేని

దావల

దావలి

కాలు

కాలి

వ్రేలు

వ్రేలి

చోటు

చోటి

ఆలు

ఆలి

మనుమరాలు

మనుమరాలి

అక్కడి

ఇక్కడి

ఎక్కడి

సంబోధన ప్రథమలో వదం మొదట ఓ అనే రూపం యొక్క ఉపయోగం సంప్రదాయ శైలిలో వాడకం ఎక్కువ.

ఓ యమ్మా

మూడో శైలిలో కొన్ని వదాల చివరి అక్షరం లోపించి కొన్నింటో వక్క అచ్చ దీర్ఘస్వి పొందడం, కొన్నింటో చివరి అక్షరం పోయి ఈ చేర్చడం జరుగుతుంది :

అరుణా

అరూ

విజయా

విజీ

రజనీ

రజీ

5.6 : సర్వనామాలు :

మధ్యమ పురుష సర్వనామం నీవు బదులు నువు, నువ్వు అనేవి మూడో శైలిలో ప్రచురంగా వాడుతారు సాంప్రదాయ శైలిలో ఈవి అనే రూపం కూడ ఉంది. ఆత్మార్థక సర్వనామమైన తాను యొక్క వాడకం రెండు మూడు శైలుల్లో తక్కువ.

ద్వితీయా విభక్తిప్రత్యయం ముందు సాంప్రదాయ శైలిలో మిమ్ము, మమ్ము అనే రూపాలుంటాయి. మిగతా రెండింటో మిమ్ము, మమ్ము అనే రూపాలుంటాయి :

మమ్ములను

మిమ్ములను

మమ్మల్ని

మిమ్మల్ని

5.33: ద్వితీయా, చతుర్థి విభక్తి ప్రత్యయాల ముందు మొదటి శైలిలో ను,
కు, రెండు మూడు శైలుల్లో సాధారణంగా ని, కి :

తనను	తనకు	తనకు
తనని	తమకు	తనకి

అతను, ఇతను, ఆయన, ఈయన అనే సర్వనామాలు సాంప్రదాయ శైలిలో అరుదు, రెండు మూడు శైలుల్లో వీటిని ప్రచురంగా వాడతారు.

వాడు - వీడు అనే సర్వనామాలకి, సాంప్రదాయ శైలిలో వాండు, వీండు అనే బహువచన రూపాలు కూడ ఉన్నాయి. మూడు శైలిలో వాళ్లు - వీళ్లు అనే రూపాలు ఉన్నాయి :

సర్వనామాల్లో కూడ, దు తో అంతమయ్యే సర్వనామాలు ద్వితీయలో రూపాలు ఈ విధంగా ఉంటాయి :

వాడు	వానిని	వాడిని	వాణ్ణి
వీడు	వీనిని	వీడిని	వీణ్ణి

అన్ని, ఎన్ని, ఇన్ని, కొన్ని మొదలైన సర్వనామాల్లో సాంప్రదాయ శైలిలో - ంటి అనేది విభక్తి ప్రత్యయాల ముందు మిగతా రెండింటిలో - ఈటి అనేది కూడ చేరుతుంది.

అన్ని	అన్నింటికి
కొన్ని	కొన్నింటికి

5.7 : సంఖ్యా వాచకాలు :

సాంప్రదాయక శైలిలో పది అనే దానికి పదున్ - అని 11, 16, 17, 18 లతో వండ్ అని 12 తో, పది అని 15 తో, పదు అని మిగతా చోట్ల ఉంటుంది:

పదునెనిమిది	పదిహేను
-------------	---------

సాంప్రదాయ శైలిలో పది యొక్క రూపంగా - 20, 60 లతో పది 30 తో వృద్ధి 70 తో - బృదిమిగతా అన్నిచోట్ల - బది వర్ణాయ రూపాలగా వస్తాయి.

ఇరువది

ముప్పది

దెబ్బది

ఏబది

ఇర, అర, ఎని అనేవి సాంప్రదాయ శైలిలో ఇరు, అరు, ఎను అనే రూపాలుగా ఉన్నాయి :

ఇరువది

అరువది

ఎనుబది

ఇరవై

సాంప్రదాయ శైలిలో ఆర్డినల్ ప్రత్యయంగా అవ అనేది చేరుతుంది. ఇది మిగతా రెండిట్లో ఓ గా మారింది :

నాలుగవ

ఆరవ/ఆరో

ఐదవ

సాం. శై లో సంఖ్యావాచకాల చివర ంట్, డ్ అనేవి విభక్తి ప్రత్యయాల ముందు చేరుతాయి : మిగతా రెండిట్లో ఇడ్/ఈడ్లు చేరుతాయి.

ఎనిమిదింటికి

తొమ్మిదిల్లటికి

నాలుగిటికి

ఎనిమిదీటికి

5.8 : క్రియలు :

బడు - అనే క్రియ సాంప్రదాయ శైలిలో ప్రచురంగా వాడుతారు మిగతా రెండు శైలుల్లో దీని వాడుక చాల తక్కువ.

చేయించుకొనబడు

చేయించబడు

అత్యర్థక సహాయక క్రియ- కొంచరి రాతల్లో రెండు మూడు శైలుల్లో
మొదటి అక్షరం నాదత పొందుతుంది. సాంప్రదాయ శైలిలో ఇటువంటిది
జరగదు :

తీసుగెళ్లి

నోరునొక్కుగుని

చేసుగుంటానంది

వెనకేసుగొస్తుంటే

క్రియా రూపాలు :

పాడుము (ఏక)

పాడుడు (బహు)

సాంప్రదాయ శైలి :

ఏక

బహు

ఉ.పు :

పాడుదురు

పాడుదుము

పాడెదను

పాడెదము

మ.పు :

పాడుదుపు

పాడుదురు

పాడెదరు

పాడుదురు

ప్ర.పు :

పాడును

పాడుదురు

పాడెడుని

పుం.స్త్రీ :

పాడెదరు

రెండు మూడు శైలులు :

ఉ.పు :

పాడుతాను

పాడుతాను

మ.పు :

పాడుతాము

పాడుతారు

ప్ర.పు :

పుం:

పాడుతాడు

పుం.స్త్రీ:

పాడుతారు

స్త్రీ.న:

పాడుతుంది

న

పాడుతయ్

సాంప్రదాయశైలి :

ఉ.పు :	పాడితిని	పాడితిమి
మ.పు :	పాడితిని	పాడితిరి
ప్ర.పు :	పాడెను	పాడిరి

రెండు మూడు శైలులు :

ఉ.పు :	పాడాను	పాడాము
మ.పు :	పాడాపు	పాడాదు
ప్ర.పు :	పుం :	పాడాడు
	పుం.స్త్రీ :	పాడాడ
	స్త్రీ.న :	పాడింది
	న :	పాడాయి

ఉ.పు :	పాడినాను	పాడినాము
మ.పు :	పాడినాపు	పాడినాదు
ప్ర.పు :	పుం :	పాడినాడు
	పుం.స్త్రీ :	పాడినాడ
	స్త్రీ.న :	పాడింది
	న :	పాడినయ్

సాంప్రదాయశైలి

పాడకుము

పాడకుడు

పాడవలెను

పాడుదము

పాడుచు (న్)

పాడిన (న్)

రెండు, మూడు శైలులు

పాడక (కా)

పాడకండి

పాడాలి

పాడుదాం

పాడుతూ

పాడిన

5.9 : సాంప్రదాయ శైలిలో ధాతువుల చివరి ఉ - అఘాతకాల ప్రత్యయమైన ద ముందు వికల్పంగాను, డి ముందు నిత్యంగాను - ఎ - గా మారుతుంది. చు తో అంతమయ్యే ధాతువుల ముందు, నుతో అంతమయ్యే (హ) ఆహార ముందు మార్పు జరుగుతుంది. ధాతువుల చివరి ఉ - ఎ గా మారినప్పుడు, మిగిలిన రూపంలో య్ - స్ గా మారుతుంది :

పెట్టెదను	పెట్టుదును
చూచెదను	చూచెదను
చేసెదను	చేసెడిని

మరు తప్ప, ను తో అంతమయ్యే ధాతువుల చివరి ఉ అఘాతకాల ప్రత్యయమైన దు ముందు వికల్పంగాను, ఛాతకాల ప్రత్యయం టి ముందు నిత్యంగాను లోపిస్తుంది :

వినెదను	విందును
అనెదను	అందును
వింటిని	వింటిమి

లు తో అంతమయ్యే ధాతువుల, (మూడక్షరాలు కలవి) చివరి చు వ్యతిరేకార్థ ప్రత్యయమైన అ ముందు, ప్రార్థనాద్యర్థక ప్రత్యయమైన ము ముందు ఘ గా మారుతుంది :

పిలువను	పిలువము	పిలువవలెను
---------	---------	------------

చు తో అంతమయ్యే ధాతువుల, ప్రేరణార్థక రూపాల చివరి చు, అఘాతకాల ప్రత్యయమైన తు ముందు, లోపిస్తుంది. మిగిలిన రూపంలో, చివరి హల్లు ల, ర, న అయితే చివరి అచ్చు కూడ లోపిస్తుంది :

నిలిచెదను	నిల్తును	నిల్తుము
పిల్తును	పిలిపింతుము	

చ్చు ె అంతమయ్యే ధాతువుం చినది చ్చు అఘాతకాల ప్రత్యయమైన
రు ముందు ెపిస్తుంది :

తెచ్చెదను తెత్తును వత్తును

చ్చు అనే క్రియకు, వ్యకరేకార్థక ఆ ప్రత్యయంతో, ప్రార్థనాద్యర్థక
ప్రత్యయంతో, నిశ్చయార్థక ప్రత్యయంతో చ్చు అనే రూపం కలిగి ఉంటుంది:

చూడవలెను పాడవలెను వినవలెను.

అ - అనే క్రియకు అఘాతకాల ప్రత్యయంతో - అయ్యే అనే రూపం,
ఘాతకాల ప్రత్యయమైన - ఇలితో ఆయ్, ప్రథమ పురుష ప్రత్యయమైన - ఎ
తో ఆయ్, ఆయ్యెలు ఉంటాయి :

అయ్యెదను అయితిని ఆయెను అయ్యెను

సాంప్రదాయ శైలిలో మూడక్షరాలు కలిగిన, క్రియాధాతువుల్లో వ్యతి
రేకార్థక ప్రత్యయమైన - అ ముందు రెండో అక్షరంలోని ఉ - అ గా మారదు :

అలుగు	విరుగు
వీలుచు	వీలువను
	వీలవను

ఉండు లోని చివరి అక్షరం ఘాతకాల ప్రత్యయమైన టి ముందు
లోపిస్తుంది :

ఉంటిని ఉంటిమి

సాంప్రదాయశైలిలో ఇచ్చు అనే క్రియకు ప్రార్థనాద్యర్థకము లో ఇయ్యే,
ఇవ్వు అని రెండు రూపాలున్నాయి :

ఇయ్యము ఇవ్వము

యు తో అంతమయ్యే దాతువుల చివరి అచ్చ లోపిస్తుంి, ఇ, ఎ లతో ప్రారంభమయ్యే ప్రత్యయాల ముందు య్ - సె గా మారుతుంది :

చేసితిని

చేసి

5.10 : సర్వనామ ప్రత్యయాలు :

రెండు మూడు శైలుల్లో సర్వనామ ప్రత్యయాలు సజూనమే. కాని నవుంనక లింగంలో మూడ శైలిలో చివరి అచ్చ ప్రచురంగా లోపిస్తుంది :

వస్తున్నాయి

వస్తున్నాయ్

పోతున్నాయి

పోతున్నాయ్

సంప్రదాయ శైలిలో క్రియా రూపాల్లో ప్రథమ పురుషలో 20 పివవత లేదు పీడికన్నిటిలో సు అనేది సర్వనామ ప్రత్యయం :

చేసెను

తినెను

సంప్రదాయ శైలిలో సర్వనామ ప్రత్యయాలు ఇ తో అంతమయి ఉంటాయి, రెండు మూడు శైలుల్లో ఉ తో అంతమయి ఉంటాయి :

నేను చేసితిని

వారు పాడిరి

మేము పాడితిమి

ప్రార్థనాద్యర్థకానికి రెండు రూపాలున్నాయి. ఏకాచ్ఛాలతో మ్ము అనేది మిగతా చోట్ల ము అనేది :

తీసికొమ్ము

కమ్ము

రమ్ము

తెమ్ము

పొమ్ము

ఇమ్ము

పాడుము

వెళ్ళుము

తినుము

అభూతకాలంలో ఉత్తమ, మధ్యమ పురుషులలో ౬ ఆనేది - ఏ తో
అంతమయ్యే రూపాలముందు, డు - అనేది ఉత్తో అంతమయ్యే రూపాల ముందు,
ప్రథమ పురుష పుం.శ్రీ. లింగ ప్రత్యయాల ప్రత్యయం లేదు. కొన్నిచోట్ల డు,
డి అనేవి వస్తాయి. దు ఆనేది ను అనే సర్వనామ ప్రత్యయం తోను, ది అనేది
ని అనే సర్వనామ ప్రత్యయం తోను ఉంటాయి :

చేనెదను

చేనెను

చేనెడిని

చేనెడును

భూతకాలంలో టి ఆనే ప్రత్యయం, ఉత్తమ మధ్యమ పురుషుల్లోను, ను తో
అంతమైన క్రియలతోను, ఇటి అనేది మిగతా చోట్ల, ప్రథమ పురుషులలో ఎ - ఆనే
ప్రత్యయం ఉంటాయి :

కంటిని

చేస్తీని

చేనెను

ఉంటిని

వ్యతిరేక ప్రార్థనాద్వర్ధకం సాంప్రదాయ శైలిలో అక్ (అక్ + ఉ) అయితే
మూడో శైలిలో - అక్క

చూడకు

చూడక

చెప్పించుకోక

వాక్క

వలక్క

సాంప్రదాయ శైలిలో 'వలెను' చేర్చడం వల్ల నిశ్చయార్థకం ఏర్పడుతుంది
మూడో శైలిలో - ఆలితోపాటు, ఆల, ఆలెకూడ చేరుతాయి :

పిలువవలెను

చేయవలెను

వినవలెను

కావాలె

చెప్పాలె

చెప్పాల

సాంప్రదాయ శైలిలో, చు అనేది శత్రుత్వ ప్రతీక. తు, టు అతో
పాటు తో, టో టు కూడ మూడో శైలిలో కన్పిస్తాయి :

చూచుచు

హాడుచు

వెడుతో

వింటో

సాంప్రదాయ శైలిలో - డము - అనేది హార్డ్ టెప్ ప్రత్యయం. దాం,
ద్దాం అనేవి మిగతా శైలిలో వాడతాం :

విలుపించుదము.

విలిపిద్దాం.

ప్రార్థనాద్యర్థక బహువచనంలో రా అనే రూపం ద్విర్వచనంగా మారుతుంది
కొన్నిచోట్ల మూడో శైలిలో - రా దీర్ఘత్వాన్ని కూడ పొందుతుంది :

వదండ్రా

ఏం జేస్తుంద్రా

సాంప్రదాయ శైలిలో ప్రార్థనాద్యర్థక బహువచనంగా డు, ండు అనే
ప్రత్యయాల్ని కలిగి ఉన్నాయి :

రండు

తెండు

పాడుడు

దయచేయుడు

దీవించుడు

లిపి ప్రకరణం

6.1 : నేటి తెలుగులో 32 లిపి సంకేతాలున్నాయి. వీటిని 5 విధాలుగా విభజించవచ్చు. అవి 1. అచ్చులు : 2. హల్లులు : 3. దీర్ఘం : 4. మహాప్రాణత : 5. సగహల్లులు. పుర్ణానసార్వం, అర్థానుస్వారం, వినర్గ అనేవి సగహల్లులుగా పరిగణించబడ్డాయి. ఈ మూడింటికి పర్యాయ రూపతలేదు.

6.2 : తెలుగులో అచ్చులను సూచించేవి 8 సంకేతాలున్నాయి. వీటిలోనే ఋ అనే సంకేతము గూడా చేర్చవచ్చు. కాని దీని ఉచ్చారణ చాలవరకు రు మాత్రమే. అచ్చులలో ప్రతి అచ్చుకు రెండు నుండి ఐదు పర్యాయ రూపాలున్నాయి. ఐసొలేషన్ (వృధ: కరణ) లో వాడబడే లిపి సంకేతం ముఖ్యమైనదిగానూ, మిగతా సంకేతాలతో కలిపి వాడబడేవి గౌణ సంకేతాలుగాను చెప్పుకోవచ్చు. ఈ లిపి సంకేతాలు వాటి వ్యాప్తి యీ అధ్యాయంలో తెలిసికొందాం.

6.3 : అచ్చుల సంకేతాలు - వాటి పర్యాయ రూపాలు :

సంకేతము :

పర్యాయ రూపాలు :

ప్రాథమిక రూపాలు : గౌణ రూపాలు :

1. 'అ'	అ	~
2. 'ఇ'	ఇ	॥
3. 'ఉ'	ఉ	ృ
4. 'ఎ'	ఎ	ౌ
5. 'ఓ'	ఓ	ఔ

6. 'ఐ'	ఐ	౧
7. 'జై'	జై	౨
8. 'ఋ'	ఋ	౩

6.4 : అచ్చుల వ్యయ రూపాల వ్యాప్తి గురించి యీ క్రింది మార్పులు గుర్తించాల్సివుంది.

6.5 , హల్లు యొక్క వ్యయ రూపానికి దానితో వచ్చే గౌణమైన అచ్చు వ్యయ రూపానికి మధ్య స్థలం ఉంటుంది.

మహాప్రాణతతో కూడిన 'గ' (ఘ) ఏ అచ్చుతో కూడినా సరే

హ ఏ అచ్చుతో కూడినా సరే

వ ఫ ష న లు ఒ ఓ లు తప్ప ఏ అచ్చుతో కూడినా సరే :

ఘ	ఘనము
వ	వలక
ఫ	ఫలము
ష	షరాయి
న	నరము
హ	హల్లు

6.6 : వ ఫ ష న లు ఒ ఓ, జై లతో కలిసినప్పుడు వాటి గౌణ లిపి సంకేతం హల్లు యొక్క ప్రాథమిక సంకేతానికి అడ్డంగా రాయబడుతుంది.

'ప'	పాఠం
	ఫారం
	పొగడు
	పోలిక
	పౌరుషం

‘ష’

షావు
షోకు

‘స’

సాము

-

సొమ్ము

సోడా

సౌకర్యం

6.7 : హల్లు యొక్క ప్రాథమిక సంకేతం ఐ ‘ఉ’ ఋ లతో కలిస్తే ఒక ఆభాస సంకేతం ఉంటుంది. ఈ ఆభాస సంకేతం ఐ అయితే అది ఏ తో సరూపంగా ఉంటుంది. ఉ తోను ఋ తోను అ తో సరూపత కలిగి ఉంటుంది.

‘ఐ’

కైలాసం

మైలు

‘ఉ’

కుట్టు

పుట్టు

కూత

పూత

‘ఋ’

కృప

కృరము

6.8 : మ, య, సా య ఔతో కలిసినపుడు అ తో సరూపమైన ఆభాస పదాంశము కలిగి ఉంటుంది.

‘ఔ’

మ

మానము

య

యావనము

హౌసు

6.9 : ఓ అనే ప్రాథమిక లిపి సంకేతం మిగతా అచ్చులతో కలిసినపుడు అ తో సరూపమైన ఆభాస సంకేతం ఉంటుంది.

ఓ

ఓకా

టూకీ

6.10 : హల్లు యొక్క లిపి సంకేతం ఆభ్యంతర వ్యవధానం ముందు ౯ ఒక ఆభాస లిపి సంకేతం ఉంటుంది.

వాక్

భాస్కర్

6.11 : లిపి సంకేత పర్యాయ రూపాల వ్యాప్తి.

అ అనే ప్రాథమిక సంకేతానికి యీ క్రింది రూపాలున్నాయి.

ఆభ్యంతర వ్యవధానంలో దీర్ఘం లేనప్పుడు దీని రూపం (అ).

అచ్చ

అమ్మ

(ల) దీర్ఘంతో కూడినప్పుడు ఆభ్యంతర వ్యవధానంలో ఉండే రూపం.

ఆడు,

ఆరు

(ః) ట అనే హల్లుతో కలిసి ఉంటుంది.

టక్కు

టక్కురి

ఖ బ ల గ న ఆ లతో అ ను సూచించే అచ్చ లేదు. జ, ష, లకు కూడా అ ను సూచించే అచ్చలేదు.

ఖరము

బరువు

లఘువు

గణము

యజ్ఞము

వేజ్ఞ-చేశ్వరుడు

(*) మిగతా అన్ని హల్లులతోను ఉంటుంది.

కలువు

వరువు

మలువు

నలువు

హల్లులతో కలసినప్పుడు దీర్ఘమైన ఆ కు యీ క్రింది పర్యాయ రూపాలున్నాయి.

ఝ ట మ య హ లకు తప్ప మిగతా అన్ని అక్షరాలకు ఆ దీర్ఘము వచ్చినప్పుడు తలకట్టు (*) లోపిస్తుంది.

కారు

పారు

నారు

వారు

(-) ట తోను ఝ మ య హ లతో ఉంటుంది.

టావు

మాయ

యాచన

హాలు

8.12 : ఆఖ్యంతర వ్యవధానంలో ఇ అనే అచ్చుకి రెండు పర్యాయ రూపాలున్నాయి.

(ఇ) దీర్ఘము లేనప్పుడు :

ఇల్లు

ఇమ్ము

(ఈ) దీర్ఘముతో కూడినప్పుడు :

ఈడు

ఈల

దీర్ఘం లేనప్పుడు పదం మొదట్లో 'ఇ' కి ఉన్న రూపాలు నాలుగు
క, జ, ట, డ, ణ, వ, ష, స, హ, మహాప్రాణంతో కూడిన — ప డ లతో
వ్యాప్తికలిగి ఉంది.

కిటికీ	పిలుపు	సిరి
కీటకం	టీచరు	

(^౧) చ, త, న, బ, మ, ల, శ, ష, మహాప్రాణంతో కూడిన
క, చ, బ లతో వ్యాప్తికలిగి ఉంది.

తిట్టు	చిట్టి	బిలము
చీర	నీరు	మీద

(^౨) గ, ర. మహాప్రాణంతో కూడిన త, ద లతో కలిగి ఉంటుంది.

గిట్ట	రింగు	తీవి
గీరు	రీము	

(^౩) ద, మహాప్రాణంతో కూడిన త, ద లతో కలిగి ఉంటుంది.

దిట్ట	ధీరుడు	దీపము
-------	--------	-------

8.13 : ఆభ్యంతర వ్యవధానంలో ఉ దీర్ఘం లేనప్పుడు — దీర్ఘంతో కూడి
నప్పుడు ఒకే రూపం కలిగి ఉంది.

ఉప్పు	ఉక్కు
ఉరు	ఉరువు

ఉ — నాలుగు రూపాల్ని కలిగి ఉంది.

(౪) ఓ, న, స, బ, జ, మ, య, హ, మహాప్రాణతతో కూడిన —
క, జ, బ లతో ఉంటుంది.

నుదురు	బుధుడు	ముక్కు
మూడు	నూరు	టూరు

(౫) జ లో కూడినప్పుడు

జువ్వి	జూదము
--------	-------

(౬) ప, వ, మహాప్రాణతతో కూడిన ప తోను ఉంటుంది.

పువ్వు
పూర్వము

(౭) విగతా అన్నిచోట్ల

కుక్క	చుట్టు	నూర్మడు
తూర్పు	దూరు	

8.14 : ఎ కి ఆభ్యంతర వ్యవధానంలో ఒకే రూపం కలిగి ఉంది.

ఎద	ఎద్దు
ఏరు	ఏడు

(౮) హల్లులతో కలిసినప్పుడు మూడు పర్యాయ రూపాలున్నాయి.
జ, బ, న, ల, శ తోను మహాప్రాణతతో కూడిన క, జ, బ లతోను

భెబ్బులి	లెక్కలు
భేలనము	భేదము

(౯) ట తోను —

టెక్కు	టేకు
--------	------

(-) మిగతా చోట్ల :

గెల

వెడ

గేదె

వేద

6.15 : (ఓ) వ్యవధానం ముందు ఒకే రూపం కలిగి ఉంది.

ఒకడు

ఒకటి

ఓర్పు

ఓడు

(ఁ) క, గ, చ, డ, త, ద, మహాప్రాణతతో కూడిన చ, డ, త, ద, లతోను వస్తుంది.

కొంగ

దొంగ

కోటు

చోటు

(ఁ) వ, వ, స, మహాప్రాణతతో కూడిన వ లతోను వస్తుంది.

పొంగు

సొంపు

పోడు

(ఁ) మిగతా అన్ని చోట్ల —

జోడు

6.16 : (ఔ) కి వ్యవధానం ముందు ఒకే రూపం ఉంది.

జెన్ను

జెను

(ఁ) న, బ, ల మహాప్రాణతతో కూడిన క, బ లతోను,

నొకడు

బ్రానుదొర

(ఁ) చ, మహాప్రాణతతో కూడిన చ, జ లతోను వస్తుంది.

చొక

(౧) మిగతా అన్ని చోట్ల —

కొముది

పొను

గౌరవము

6.17 : ఐ — వ్యవధానం ముందు ఒకే రూపం కలిగి ఉంది.

ఐక్యము

ఐదు

(—) అక్షరానికి క్రింద

కైలాసము

వైనము

6.18 : (ఋ) వర్ణానికి రెండు రూపాలు — పదం మొదట్లో ఋ
మిగతా చోట్ల — ౨.

ఋణము

ఋషి

కృషి

కృష్ణుడు

6.19 : దీర్ఘం :

దీర్ఘానికి రూపాలు —

(—) పదం మొదట్లో ఆ

ఆనందము

ఆయువు

(—) క, గ, చ, త, ఐ, ద, న, బ, ర, స, ప మహాప్రాణంతో
కూడిన చ, చ, త, బ, ద బ లతోను —

కాలము

గాలము

తాళము

తాణా

(¹) హ తో కూడినప్పుడు

హారము

హాయి

(-౧) మిగతా హల్లులలో —

జాలతి

టావు

మానము

ఘానము

లాయరు

(-౨) ఇ, ఎ లతో

ఈగ

ఈత

ఊరు

ఊలు

(¹) య కాక మిగతా అన్ని హల్లులతో ఇ

కీలు

వీలు

చీలు

గీడు

ధీ

(-౧) య, మలతో వికల్పంగా —

యాత

మీద/మీద

మీరు, మీరు

(-౨) ఉ, ఋ లతో కూడి ఉంటుంది.

కూర

నూరు

పూలు

విత్యాణము

(¹) ఎ, ఓ లతోను,

ఏడు

ఏకము

కేసు

వేయు

ఓడ
కోవము

ఓవీక
గోడ

మ. యలతో కూడినప్పుడు (౧ ౩)

మోకాలు

యోగము

6.20 : దీర్ఘంలో హల్లులకు కలిగిన రూపాన్ని బట్టి హల్లుల్ని రెండు విధాలగా విభజించవచ్చు. (1) దీర్ఘంలో అదే సంకేతాన్ని ఉపయోగించేవి. (2) క్లిష్టమైన సంకేతాన్ని ఉపయోగించేవి.

౧	గడ
చ	చలి
జ	జడ
ట	టక్కు
ణ	అణా
ద	దబ్బు
వ	వడు
బ	బడి
న	నడి
ష	షరాయి
ఱ	కఱ్ఱ
క	కళ

చ, వ, బ, న, శ, లలో కుడి పైపు పెరిగిన సంకేతం గుర్తించాలి.

6.21 :

	కడవ
క	అక్క
	వక్క
	నక్క

ఎ	కన్నము
	ఆయన
ఓ	అయ్యా
	రమణ
౧	కర౧
	లక్క
౧	అల్లుడు
	గళము
౧/౨	కల్లెము
	వల
ఏ	తువ్వలు
ఎ	మన్నిక
ఊ	అమ్మ
	తల
—	అత్త

6.22 : క, గ, చ, జ, త, ద, ట, డ, వ, బ, లు మహాప్రాణత కలిగి ఉండగలవు. అందులో క, గ, జ, ట, తలలకు ప్రత్యేక రూపాలున్నాయి. చ, జ, డ, వ, బ లు అదే రూపాల్ని కలిగి ఉంటాయి.

ఖ	ఙ	ఖరము
ఘ	ఞ	ఘడియ
		గడియ

ఋ	ఋ	ఋషము
		జలగ
ౌ	ౌ	కంఠము
		వటము
ౡ	అ	మిథిల
		తరము
	ఇ	చదువు
		ఫలము
	ఉ	కడవ
		దృఢము
		అదను
		రథము
	ఎ	వలుకు
		ఫలము
	ఒ	బలము
		భర్త

అక్షరాల్లో రూపసామ్యం

చాల భాషల్లోలాగానే తెలుగు అక్షరాల్లో కూడ రూపసామ్యం ఉంది. అయితే ఒక్క దీర్ఘాక్షరాలు, ఒక్క తక్షరాల్లోతప్ప, రూపసామ్యతకు ధ్వని సామ్యతకు ఎటువంటి సంబంధం కనిపించదు. తెలుగు లిపిలో విఘంటు వరుస మాత్రం ధ్వనిసామ్యాన్ని బట్టి నిర్ణయించారు. అక్షరాల్లో రూపసామ్యం లిపిబోధనలో ఉపయోగంగా ఉంటుంది. ఈ క్రింది రూపసామ్యతను గమనించండి.

అ—అ ఆ ల త

ఇ—ఇ ఐ

ఎ—ఎ, వ, ప, ష, హ, మ, ఏ, ఫ, ఘ

ఉ—ఉ డ ద ఊ, ఠ, ఢ, థ

ఓ—ఓ, ఓ, ఔ, జ, ఙ, బ, భ, ఋ, ౠ

ం—ం ర య, శ ఈ ఝ

ట—ట, ట

న—న, న

విరామం : గుర్తులు

పదాలమధ్య విరామాన్ని నూచించడం రెండు రకాలు.

1. పదాలమధ్య ఖాళీస్థలం ఉంచడం
2. పదాలమధ్య విరామచిహ్నం ఉంచడం. ఈ క్రింది సూత్రాలు సాధారణ్యవహారంలో ఉన్నాయి. కాని యంతకంటె భిన్నంగా వాడే రచనలు కూడ ఉండొచ్చు.

1. పదంలోని చివరి హల్లు + అచ్చు — మరోపదంలోని మొదటి అచ్చుతో కలిసినప్పుడు సాధారణంగా మొదటి పదంలో చివరి అచ్చు లోపిస్తుంది. అటువంటిప్పుడు మొదటిపదంలోని చివరి హల్లు—రెండో పదంతో కలుస్తుంది.

తమ కొక సూతన నివాసం (తమకు + ఒక)

వా రెవరూ యీ విషయం అంగీ కరించరు

(వారు + ఎవరు)

2. రెండు పదాలు కలిసినప్పుడు య గాని, వ గాని ఆగమంగా వస్తే, య, వ లు సాధారణంగా రెండోపదానికి చేరుతాయి.

హరిభవాని యింకా యిలా ఆంది

చేసిపెడుతూ వుంటాను

3. నామ బంధంతోగాని నామవాచకంతోగాని విభక్తి ప్రత్యయం గాని, పరానుబంధంకాని కలిసినప్పుడు వాటి తర్వాత విరామం ఉంటుంది.

ఆయనకు విశ్రాంతి లేకుండా చేస్తుంది

కూతురుకోసం వెతుక్కుంటూ వచ్చాడు

అమె గదిలో చూశాడు

4. క్రియావిశేషణ రూపాల్లో తప్ప అసమాపక క్రియారూపం తర్వాత

నదిలో నీరుంటే కాశీదాకా వెళ్తుంది

చేస్తూ కూర్చుంది,

5. ఓ, ఏ, గా మొదలైన ప్రత్యయాల తర్వాత

మాకెంతో సంతోషంగా ఉంది

మీరే చెప్పుకోండి

కొద్దిగా త్రోగింది

6. ప్రత్యయంతో కూడినా కూడకపోయినా, కర్త శక్తల తర్వాత
శైలజ మామూలుగా
7. ఊనిక కోసం పదాల చివరి అచ్చులు దీర్చిన్ని పొందినప్పుడు
మీరెప్పుడూ అలా చెయ్యగూడదు
అందరూ తనకు కొత్తవాళ్లు
8. సంకలనాత్మక ప్రత్యయం, అ, ఈ, ఏ ల తర్వాత
అమెకూ రమేష్కూ
ఈ చప్పుడు, ఆ కొత్తవ్యక్తి
1. సంకలనాత్మక ప్రత్యయం తర్వాత, ప్రార్థనాద్యర్థక రూపం
తర్వాత
ముందెప్పుడూ యిలా చేయనులే
నీవుకూడా తిను కమలా

విరామ గుర్తులు :

1. ఫుల్ స్టాప్ .
వాక్యించివర, ఎప్రీవియేషన్స్‌లో ప్రతి అక్షరం తర్వాత
ఉంటుంది.
అమెపేరు కమల్.
కో. రా (కోరాడ రామచంద్రయ్య)
2. ప్రశ్నార్థక గుర్తు.
ప్రశ్నల చివర ఉంటుంది.

ఎవరు చూస్తారు ?

ఆయన అంగీకరించారా ?

3. ఆశ్చర్యార్థక చిహ్నం :

ఆశ్చర్యార్థక వాక్యం చివర

పరోక్ష ప్రశ్న చివర

ఆశ్చర్యార్థకాన్ని వ్యక్తంచేసే అవ్యయం చివర

సంబోధన ప్రథమావిభక్తి రూపం చివర

కదా, గో, మొదలైన రూపాల చివర

ఆ అమ్మాయి శ్రీమంతుని కూతురట :

అతనికి పని చేశాయో లేదో :

కాబోయి :

నాయనా : నాన్నగారూ :

ఉన్నారుగా :

అదుగో : వారు ఉమేష్ :

4. కామా :

ఎ) సంకలనాత్మక పదబంధాలలో ఒకో పదాన్ని విడదీసి
చూపించడానికి

బి) పర్యాయపద బంధాలను వేరు చెయ్యడానికి

సి) చేదర్థక, క్తార్థక ప్రత్యయాల తర్వాత

డి) అవ్యయ ప్రత్యయమైన గా తర్వాత

ఇ) అప్పుడప్పుడు సంబోధన ప్రథమ తర్వాత

ఎఫ్) సంకలనాత్మక ప్రత్యయం తర్వాత

జి) ప్రత్యేకించి ఒక పదబంధాన్నిగానీ, పదాన్నిగానీ మీగతా వాక్యంతో విడదీసి చూపినప్పుడు

హెచ్) పరానుబంధం తర్వాత, ప్రార్థనాద్యర్థకం తర్వాత,

ఐ) అప్పుడప్పుడు వ్యతిరేక క్రియాజన్య విశేషణం తర్వాత హేమాలిని, రమేష్

ఎక్కడా జీవరాసుల అలికిడిగాని, చప్పుడుగాని లేదు చాలా సేపు నిశ్శబ్దంగా ఉన్నాక, అతను ఇలా అన్నాడు నిజంగా, బహుమతులు యిచ్చివుచ్చుకున్న వాళ్ళు లేదమ్మగారూ, ఇక్కడే ఉంచాను

రమేష్కు, హేమకు

ముందురోజు, పెరుగూ కూరలూ కొనడానికి

పథకాలను గురించి, పెద్దవాళ్ళతో ఆలోచించడంలేదు.

ఇక వెళ్ళి నిద్రపోండి, నాన్నా

ఇన్నాళ్ళూ బిగ్గరగా నవ్వని, హేమాలిని ఇప్పుడు కప్పు ఎగిరిపోయేలా నవ్వుతుంది.

5. సెమికొలన్ :

చిన్న చిన్న వాక్యాలు వరుసగా చెప్పేటప్పుడు-ఒకోవాక్యం తర్వాత

శాస్త్రము లున్నవి; పురాణము లున్నవి; సమస్త కళ లున్నవి

6. కోలన్ :

ప్రత్యక్ష కొటేషన్, ఒకవిషయం క్రింద యిచ్చిన వివరాలు యిచ్చేముందు

ఆతను యిలా అన్నాడు : మీరు మధ్యాహ్నం యచ్చిన
రూపాయి.

రమేష్ నవ్వాడు : చాలమంది మనుష్యులు యిలా
చెప్పారు

అవి రెండు రకాలు :

1. ప్రత్యక్షం

2. పరోక్షం

6 హైఫన్ :

గొలుసుగా చెప్తున్న విషయాల్లో ఒక్కొక్క విషయాన్ని
విడదీయడానికి.

వ్రాయగా వ్రాయగా వ్రాత-పాడగా పాడగా బదము-
వాగగా-వాగగా వక్తృత్వము

7. డాష్ :

ఎ) ఒక విషయాన్ని చెప్పినప్పుడు-అందులోని వివిధ పద
బంధాల్ని విడదీయడానికి

బి) ఒక ఉపవాక్యం తర్వాత—మరో ఉపవాక్యం వచ్చి
నప్పుడు

సి) వాక్యం తటాటన ముగిసినప్పుడు

డి) సంతకం ముందు (కొన్నిట్లో)

ఇ) ఒకరిని సంబోధించినప్పుడు (కొన్నిట్లో)

ఎఫ్) ప్రార్థనాద్యర్థకం తర్వాత (కొన్నిట్లో)

ఎన్ని దర్మశాస్త్రములు — ఎన్ని దీనిజానాలయ
ములు — ఎన్ని వుస్తక శాలలు
తన్ను కలుసుకోడానికి — ఇంట్లోనున్న ముసలివాళ్ళ
కంటపడకుండా

ఒకవేళ బాబాయి వస్తే :.... సువ్వు —

— రమేష్

శ్రీమతి హేమాలినికి —

ఆతని పేరు చెప్ప

8. పెరేంథిసిస్ (కుండలీకరణం)

వాక్యంలో ఒక పదబంధాన్ని వివరించడానికి — అయితే ఇది
వాక్యంలోని భాగం కాదు.

నీయోగ్యతా పత్రములు (నర్టిఫికేట్) చూపమన్నాడు.

9. రెండేసి కొటేషన్ గుర్తులు (“ ”)

ఎ) మిగతా వాక్యం నుంచి దై రెట్ట కొటేషన్ ను వేరుచెయ్య
డానికి

బి) కొన్ని అన్యదేశ్యాలను, ధ్వన్యనుకరణ రూపాలను
మిగతా వాక్యం నుంచి వేరుచెయ్యడానికి

“ఎమిటి యీవేళ తొందర నాన్నగారూ,” అనడిగింది
హేమ

“ఖాళీ” అయినప్పుడు

“రైల్వే” మని

10. ఒక కొటేషన్ గుర్తు : (‘ ’)

ఎ) వాక్యంలో ఏదైనా పదాన్ని పరిహాసభోరణలో వాడి
నప్పుడు

బి) అన్యదేశ్యాలను వేరుగా చూపించడానికి

సి) కొటేషన్ ను గుర్తించడానికి

నల్లని 'బ్లాక్ హెడ్'ను జూచుటవల్ల

'నాచురల్ థిలాఫీ'లో ఏమి. ఏను

ఆ'చీటీనీలోనికి దీసుకొని పొ"మ్మని చెప్పింది

- 11 రెండు లైన్లు : (||) గబుల్ స్లేషెన్
(కొన్నిట్లో) ఇంటిపేరును వేరుపరచడానికి
పా|| లక్ష్మీనరసింహరావు

12. ఒకలైను (|) సింగిల్ స్లేష్
ఎప్రీవియేషన్లో రాసినప్పుడు పేరు చివర
కా|| కె.

13. చుక్కల వరుస (...)
తటాకున ఆగిన వాక్యం చివర
మరికొంత విషయం గురించి అడిగినప్పుడు
"ఏదో.....యిదిగా ఉంది ...
ఇప్పుడేంటి, ఇలా అంటావు....."

14. హైఫన్ల వరుస (- - - - -)
పదానుబంధం చివరి అచ్చును పొడిగించి యికా మరి
కొంత విషయాన్ని అన్వేషించినప్పుడు
ఉమేష్ అంటాడూ - - - - - "

15. కోలన్—డాష్ (:—)
ఏదై నా విషయాన్ని వివరించి చెప్పేటప్పుడు
వేటినై నా వివరించి చెప్పేటప్పుడు వాటి వరుసక్రమాన్ని
చెప్పేటప్పుడు
ఒక విషయం గురించి చెప్పబోయే ముందు—

పర్యవసాన మేమనగా :— శత్రు చికిత్సవలన

నాలుగవది :—కూలికి గ్రంథమెప్పుడు రాయకూడదు

జరిగిన ఒక వృత్తాంతం చెప్తాను :—

కొన్ని వ్యాకరణ ప్రత్యయాల పాఠశ్చనాఢాలు
(ప్రతికలలో)

1. బహువచన ప్రత్యయం	రు	- 1
	లు	- 288
	ఆలు	- 78
	శ్చ + ఆ	శ్చ
		- 9
		ల
		- 215
ఇంగ్లీషు సు + ఆ	న	- 8
	సు	- 4

2. విభక్తి ప్రత్యయాలు :		
ద్వితీయా	ని	- 115
	ను	- 117
(ను + ఏ)	నే	- 124
చతుర్థి	కి	- 172
	కు	- 242
	కీ	- 10
	కూ	- 5
(కు + ఆ)	క	- 114
పంచమి	ఇ	- 59
	అ	- 224
సప్తమి	అ	- 13
	న	- 35

3. పరానుజంధాలు ; అవ్యయాలు			
తో	- 78	ఇట్లా	- 2
లో	- 354	ఇంకా	- 13
లోన్	- 46	అయినా	- 1
చేత	- 7	అర్యా	- 5
కన్న	- 1	అంతా	- 1
నుండి	- 15	తాలూకా	- 3
పాటు	- 1	పై	- 2

అట	- 2	వల్ల	- 21
క్రీంద	- 2	వలన	- 2
ఆ	- 23	లేదు	- 9
వెలుపల	- 1	కాదు	- 9
కదా	- 3	రాదు	- 1
గుండా	- 2	ఓ	- 9
కంటె	- 1	ఊ	- 16
మీది	- 1	ఈ	- 10
గురించి	- 6	ఆ	- 32
గూర్చి	- 10	ద్వారా	- 1
కూడా	- 39	చాల	- 1
ద్వారా	- 5	చాలా	- 2
వరకు	- 10	పట్ల	- 5
అట్లు	- 15	కోసం	- 5
అట్లు	- 3	గా	- 167

4. క్రియాప్రత్యయాలు :

ఉ	- 12
అని	- 204
అనీ	- 61
ఇ	- 150
తూ	- 40
టూ	- 4
చూ	- 1
ఏ	- 83
తె	- 17
తే	- 9
అకుండా	- 9
అక	- 27

ఉపయుక్త గ్రంథాలు :

- చిన్నయసూరి,
పరవస్తు 1857
చిన సీతారామస్వామి
శాస్త్రి, పంజాబ్
1952
1959
గురుమూర్తి శాస్త్రి
రాజిపాటి 1951
నన్నయ భట్టారక
1987
తామకపూర్ణయ్య, కోరాడ
1968
సత్యనారాయణ,
విశ్వనాథ 1983
శేషగిరిశాస్త్రి ఎ యమ్.
వేంకటేశ్వరయ్యశాస్త్రి, వేదం
1951
చెంకటరమణ శాస్త్రి,
దువ్వూరి
సి రామారావు -
1975
Arden : A. H.
1927
Caldwell, Rev.
Robert
- బాల వ్యాకరణం సత్యనారాయణ టిప్పె,
రాజమండ్రి.
ఆంధ్ర వ్యాకరణ సంహితాసర్వస్వము
చాల్యాములు - 1, 2 ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్,
పాల్వేర్
బాల వ్యాకరణోద్యోతం - ప్రచురణ :
శ్రీమతి కాకరవర్తి వెంకటసితమ్మ; విజయనగరం,
తెలంగాణ వ్యాకరణం, పోలిగూడెం రామస్వామి శాస్త్రిలు,
చెన్నపట్నం.
ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణి రామస్వామి శాస్త్రిలు,
సన్, మద్రాసు
సంధి (మద్రాసు)
ఆంధ్రక్రియా స్వరూపము దీపిక - ఆంధ్రప్రదేశ్
సాహిత్య అకాదమి - హైదరాబాద్
అర్థానుస్మరణ తత్త్వము, ప్రచురణ: వేదం వెంకట
రాయశాస్త్రి అండ్ బ్రదర్స్, మద్రాసు.
తెలుగు లఘువ్యాకరణము - పోలిగూడెం రామస్వామి
శాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ మద్రాస్
రమణీయము - బాలవ్యాకరణ సమీక్ష,
సందినీ మంజురం, విశాఖపట్టణం
తెలుగు వాక్యం.
ప్రథమ ప్రపంచ మహాసభం ప్రచురణ
A progressive grammar of Telugu Language
Society for promoting Christian knowledge
Madras
A Comparative Grammar of the Dravidian
or South Indian family of languages.

Kelly Gerald
1959

Telugu Vowel Phonemes Indian Linguistics, Turner Jubilee volume PP. 146-158

Krishna Murty Bh.
1961

Telugu Verbal bases. University of California, publications in Linguistics, vol. 24. University of California Press : Berkeley Los Angeles.

1955

Sandhi in Modern Colloquial Telugu, Taraporewala Memorial Volume Indian Linguistics. I. L. Vol. 17 pp. 118 - 188.

The History of vowel length in Telugu verbal bases JAOS LXXV pp. 337.

Krishna Murty, Bh,
Sivananda Sarma, P. Bh. Krishna Murty
1968

A Basic course in Modern Telugu, Pub. Hyderabad-20

Leigh Lisker
1963

An introduction to Spoken Telugu American Council of learned Societies, New York.

Mahadeva Sastry, K

A Historical Grammar of Telugu D. Litt. Dissertation, submitted to Calcutta University, Calcutta.

1954

Intensive and inclusive compounds, Indian Linguistics, Vol. XIV pp. 494-502 Jules Block Memorial volume.

1955

Derivation of verbal forms in Modern Telugu, Indian Linguistics. Chatarjee Jubilee volume 290-301.

1955-56

Telugu Language of the Inscriptions of 12th century A. D. I. L, pp. 13-18 vol. XV

1955-56

Telugu Language of the Inscriptions 13th century A.D. I.L. pp. 19-26, vol. XV

Master Alfred
1947.

Introduction to Telugu Grammar Lazac & Co. Ltd. London.

178

- Morris Henry**
1896 **Simplified Grammar of the Telugu Language** Kegan Paul, Trench, Trubner and Co.' Ltd., London.
- Reddy G. N.**
1966 **Etymology of some Telugu words I. L.** vol. XV.
A study of Telugu Semantics. Sri Venkateswara University, Tirupati.
- 1948** **Telugu philology, part I verbs** pub. Vedam Venkata Rama Sastry & Bros. Madras.
- 1949** **Telugu Philology part II, Orthography & Etymology**, Vedam Venkata Raya Sastry-Madras.
- Suryanarayana J**
1966 **A Study of Telugu Compounds** Sri Venkateswara University, Tirupati.
- Subramaniam S. V.**
1955 **Telugu Loans in Tamil**, Ind'an Linguistics Chaterjee Jubilee volume pp. 179-86
- Shankara Bhat D N.**
1963 **Review, Telugu verbal bases of Krishna Murty Bh I.L** vol 24 pp. 129-36.
- S Joberg, Andre F**
1962 **Co-Existent phonemic systems in Telugu - A Socio-cultural Perspective**, word vol 18, pp. 269-19.
- 1986** **Review Telugu verbal Bases Language** Dec. 43 pp. 838-46.
- Venkata Rao, N.** **Ellis Dissertation on the Telugu Language**, Reprinted from the Annals of oriental Research, Un versity of Madras, vol. XII,]

Other writings of the author

BOOKS

- Telugu - An Intensive Course**
Publication of the Dravidian Linguistic
Association, series No. 2. 1971
- Telugu Grammar - A descriptive study of**
the modern literary Telugu - Ph.D. Thesis
Published 1971
- తెలుగు గ్రామరూపము 1981
- Learn Modern Telugu, Series 1, 2 & 3** 1981
- తెలుగు తెలుగు వాక్యరూపము 1981

PAPERS

- A note on the Srikakulam Dialect of Telugu**
Linguistic Survey of India Bulletin,
September, 1968 Ed. D.N.S. Bhat. 1968
- "Karaka" concept and its relevance to**
structural semantics: Prof. P. K. Narayana Pillai
Felicitatation volume 1970
- Is morphophoneme a pseudophoneme, Procee-**
dings of the first All India Conference of
Dravidian Linguists Ed. Prof. V. I.
Subramoniam et. al 1971
- Socio-linguistics - A Survey of methods**
seminar papers in dialectology Ed. Prof.
V. I. Sudramoniam, et. al 1973
- Goals of Language learning - Seminar**
Papers in Language teaching methods.
Ed. Prof. V.I. Subramoniam et. al 1975

A note on the Trivandrum dialect of
Telugu proceedings of the 2nd All India
Conference of Dravidian Linguists 1972

Ethnographic semantics of the word 'dharma'
in Kannada. Seminar-cum-workshop papers in
socio-linguistics. Ed. Dr. D.P. Pattanayak 1973

తెలుగులిపి - సంస్కరణ - నవభారతి 1978

Language Loyalty of the Telugu
bilinguals in Trivandrum, Functional
Telugu Seminar - Telugu Akademi 1975

Cognate method : Some theoretical aspects
Seminar on teaching methods CIIL, Mysore 1975

Socio - Linguistics and language teaching
Seminar on teaching methods, Dept. of
Linguistics, Trivandrum 1975

Some observations on sound change -
the VI all India conference of
Dravidian Linguists 1976

Harijan Dialect of Srikakulam - Studies in
Dialectology, Department of Linguistics,
University of Kerala 1976

On accounting Linguistic variation,
Pakha Sanjam, special issue, Punjab
University, Patiala 1982

Address system in a Telugu Village
Class/caste consciousness, Proceedings
of the Seminar on sociolinguistics,
Telugu Akademi, Hyderabad 1977

Social mobility and language variation, seminar papers in Sociolinguistics, Annamalainagar.	1977
Language and Social stratification, Indian Linguistics, Poona	1978
Telugu Dialects - Telugu Vaani, International Telugu Institute (I. T. I)	1977
Modern Telugu Verb - Telugu Vaani International Telugu Institute	1978
Nominals in Modern Telugu - Telugu Vaani	1978
తరువనంత పురంలో తెలుగు - భారతి	1978
Aadhunika praamaaNika telugu - Telugu Language, International Telugu Institute, Hyderabad	1981
daakSinaatyabhaaSalapai telugu bhaaSaa prabhaavam - Navabhaarat, March	1979
neeṭi teluguloo samaasa nirmaaNamu - presented at the seminar on grammatical theories S.V.University. Tirupati, March	1982
Teaching prose and poetry - the need for bifurcation in the educational curriculum Telugu language, I.T.I., Hyderabad	1982
తెలుగు లిపి బోధన - తెలుగు ఉపాధ్యాయుడు అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థ, హైదరాబాద్	1979
The role of Language Teachers in Nation Building	1982
Telugu Phrase, Telugu Vaani I.T.I.	1979
Telugu Sentence, Telugu Vaani I.T.I.	1979

Reviews

A Basic course in Telugu 1971
By. Prof. Bh. Krishna Murty and
Sri P. Sivananda Sarma

Karimnagar Dialect of Telugu, 1973
Ed. Dr. B. Radha Krishna, I J DL

Conversational Telugu by Sri J. V. Sastry, 1977
Etc. I J D L

Edited :

Teaching of Indian Languages, 1976
Assistant Editor. Uni. Kerala

Telugu Teacher, 1979

Telugu Language 1981

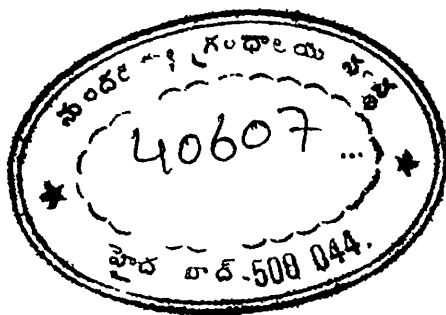
1 & 2 International Telugu Institute

Associate Editor

Proceedings of the Academic sessions of the
2nd world Telugu Conference,

Kaulalumpur, Malaysia, Editor 1983

—:0:—

లిస్టుంది. 1977లో ముగ్గురు యటాలియన్లకు, 1978లో ఒక రష్యన్కు వారు గేసి మాసాంపాటు తెలుగు బోధించాం.

ఇతర రాష్ట్రాల్లోను, ఇతర దేశాల్లోను తెలుగు నేర్చుకొనే తెలుగు పిల్లలకోసం 5 తెలుగు వాచకాలు, పెద్దలు తెలుగు నేర్చుకోడానికి రోమనులిపిలో 8 రీడర్లు, ఆధునిక బాలిక, ఆధునిక తెలుగు వ్యాకరణం ప్రచురించాం పండుగలు-పంజాబు, మారిషస్లో తెలుగువాణి, బర్మాలో తెలుగువాణి, హిస్టారి కల్ టేబుల్స్ మొదలైనవి సంస్థ ఇతర ప్రచురణలు.

సదస్సులు-సభలు :

ఇతర రాష్ట్రాల్లోని తెలుగువారి సమన్వయ గురించి చర్చించడం కోసం 1977లో ఒక సదస్సు నిర్వహించింది. 1978లో తెలుగు సమాజం, సంస్కృతి, భాష విషయమీద మరో సదస్సు నిర్వహించింది. 1981లో మలేషియాలో రెండో ప్రపంచ తెలుగు మహాసభలు ఘనంగా నిర్వహించింది భారతదేశం నుంచి వెయ్యిమంది. మలేషియా. సింగపూర్, బర్మా. శ్రీలంక, మారిషస్, అమెరికా మొదలైన దేశాలనుండి మరో వెయ్యివ్యవధి యా సభల్లో పాల్గొన్నారు. ఇతరరాష్ట్రాల్లో ముఖ్యమైన పట్టణాల్లో సంస్థ స్మారకోపవాసాలు నిర్వహిస్తుంది.

తెలుగువాణి - గ్రాంట్లు :

సంస్థ ప్రారంభించి నప్పటినుంచి తెలుగువాణి అన్న పేరుతో మాసపత్రిక నడుపుతుంది. ఇతర రాష్ట్రాల్లోను, ఇతర దేశాల్లోను తెలుగువాళ్ళ స్కూలు నలాలకోసం, ఆడిటోరియంల కోసం, గ్రంథాలయాల అభివృద్ధికోసం, సాంస్కృతిక కార్యక్రమాలకు సంస్థ ఇంటి వరకు 80 లక్షల రూపాయలకు పైగా గ్రాంట్లు ఇచ్చింది.

గ్రంథాలయాలకు పుస్తకాలు: స్థానేతిక కోర్సుల్లో సీట్లు:

ఇతర రాష్ట్రాల్లో ఉన్న గ్రంథాలయాలకు సంస్థ పుస్తకాలు కొనుగోలుకు గ్రాంట్లు ఇవ్వడమే కాకుండా, ప్రతి సంవత్సరం 50 నుంచి 100 లక్షల రూపాయలకు పుస్తకాలు పంపిస్తుంది.

యం బిబి యస్., ఇంజనీరింగు, బి.ఎ.యస్.సి., వ్యవసాయం, హోం సైన్స్లో ఇతర రాష్ట్రాల్లోను, ఇతర దేశాల్లోను స్థిరపడిన తెలుగువారికి సీట్లు రిజర్వు చేయించింది. ఈ సీట్ల కోసం అభ్యర్థుల నుంచి దరఖాస్తులు స్వీకరించి ప్రభుత్వం నుంచి సీట్లు మంజూరు చెయ్యడంతో సహా పడుతుంది

రచయిత గురించి

డాక్టర్ నర్సరావుల శ్రీనివాసరావు 16-9-1943 లోడుబ్బలూరు 1966 లో ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం నుండి ఎమ్.ఎ. తెలుగు 1970లో ప్రొ.యూ.ఎల్.ఆర్. నుండి ఎం.ఎ. లింగ్విస్టిక్స్ పాసయారు. 1971-73 సంవత్సరల్లో తెలంగాణ విశ్వవిద్యాలయం లో 'సాహిత్యం'లో డాక్టరేట్ పొందారు. 1968 లో ఉత్తమ కవిత, ప్రజాలో లింగ్విస్టిక్స్ లో రెండో ప్రాథమిక పురస్కారం. 1970 లో ప్రొ.యూ.ఎల్.ఆర్. నుండి 'తెలుగు గ్రామం: ఎడిటిల్డ్ ఫ్రమ్ ఆఫ్ హెర్నాన్డ్ లిటరరీ తెలుగు' అన్న సిద్ధాంత వ్యాసానికి బి.హెచ్.డి. పొందారు. 1968-76 లో తెలంగాణ విశ్వవిద్యాలయం లింగ్విస్టిక్స్ డిపార్ట్మెంట్ లో తెలుగు-భాషాశాస్త్రం ఉపన్యాయకునిగా పని చేశారు. 1976 ఆంధ్ర ప్రదేశ్ అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థ లో భాషా, సాహిత్య, ఉర్దూ, విభాగంలో డిప్యూటీ డైరెక్టరుగా పనిచేస్తున్నారు. భాషా శాస్త్రం విజ్ఞానం, తెలుగు విజ్ఞానం విజ్ఞాన వివిధ సత్రికలు 40 వేలకు పైగా వ్రాసారు. భాషాభాషన, సామాజిక భాషాశాస్త్రం వీరి ముఖ్యమైన అభిరుచులు.

అంతర్జాతీయ తెలుగు సంస్థ

కైదరిబాదు. 500 027

ఇండియా